

VIA pilot participatietraject gemeente Nijmegen

Eindrapportage

Niels Spierings^{1,2}, Lennert Werner^{1,3}, Pascal Beckers^{1,3}, Jochem Tolsma^{1,2}

¹ Radboud University Network on Migrant Inclusion

² Radboud Social Cultural Research, Radboud University

³ Institute for Management Research, Radboud University

30 november 2021

Deze pilot maakt deel uit van het Programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA) Themalijn 7: Intensieve Begeleiding van Langdurig Werkzoekenden geïnitieerd door het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

U kunt de publicatie downloaden via de website www.ru.nl/runomi. Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Spierings, N., Werner, L., Beckers, P.J., & Tolsma, J. (2021). *VIA pilot participatietraject gemeente Nijmegen. Eindrapportage*. Nijmegen: Radboud University Network on Migrant Inclusion, Radboud Universiteit.

Samenvatting

Achtergrond Pilot en Onderzoek

Dit is de eindrapportage voor de pilot participatietraject gemeente Nijmegen. Deze pilot maakt onderdeel uit van het Programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA) Themalijn 7: Intensieve Begeleiding van Langdurig Werkzoekenden, geïnitieerd door het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De pilot startte in januari 2020 en liep door tot september 2021.

Het onderzoek naar de pilot participatietraject gemeente Nijmegen had als doel om de volgende vijf vragen te beantwoorden.

1. Hoe verloopt de uitvoering van de participatietrajecten?
2. In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan de maatschappelijke activatie van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?
3. In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan het vergroten van het welbevinden van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?
4. Wat zijn de mechanismen die (de afwezigheid van) effecten kunnen verklaren?
5. Welke lessen (ook voor andere gemeenten) zijn te trekken uit de pilot?

Door middel van systematisch onderzoek op basis van wetenschappelijke methoden is vastgesteld in welke mate het Nijmeegse participatietraject bijdraagt aan het maatschappelijk activeren en het vergroten van het welbevinden van bijstandsgerechtigde Nijmegenaren met een niet-westerse migratieachtergrond, wat het verloop van de uitvoering van de participatietrajecten is en welke mechanismen een rol spelen in het verklaren van (de afwezigheid van) effecten. Er is gebruik gemaakt van een documentenanalyse, een reeks diepte-interviews met deelnemers aan het participatietraject, de drie participatiecoaches en andere gemeentelijke betrokkenen bij het traject en een vragenlijstonderzoek onder deelnemers van het participatietraject.

Participatiecoachaanpak

Het participatietraject dat is ingezet in gemeente Nijmegen heeft als doel om mensen die langdurig in de bijstand zitten een trede te laten stijgen op de participatieladder, **waarbij een vorm van activering in de richting van dagbesteding, vrijwilligerswerk of regulier werk het streven is**. De aanpak van het participatietraject kenmerkt zich door een hogere intensiteit van een pro-actieve en persoonlijke begeleiding door de participatiecoach dan in de reguliere aanpak door klantmanagers vanuit afdeling Zorg & Inkomen geboden kan worden. Andere kenmerken zijn het domeinoverschrijdend-perspectief op belemmeringen voor activering, het niet-verplichtend karakter en de samenwerking tussen participatiecoach en relevante ketenpartners in het reïntegratietraject.

Deelnemers

Bijstandsgerechtigden kwamen in aanmerking voor deelname als ze een niet-westerse migratie-achtergrond hebben, niet in Nederland geboren zijn, 28 jaar of ouder zijn, al langdurig bijstand ontvingen, en niet al via een ander traject begeleiding naar activatie ontvingen. Er is niet geselecteerd op nationaliteit en deelnemers kunnen dus in principe (ook) de Nederlandse nationaliteit bezitten. De deelnemers aan het participatietraject, en daarmee de onderzoeksgroep, zijn etnisch zeer divers. De deelnemers zijn ook opvallend vaak vrouw. De meeste deelnemers zijn van middelbare leeftijd en veelal zijn ze als puber of jongvolwassenen naar Nederland gekomen.

Bijna de helft van deelnemers heeft (middelbaar of hoger) beroepsonderwijs of academisch onderwijs genoten. Gezien de migratieleeftijd hebben ze bijna nimmer basisonderwijs in Nederland genoten en de taalbeheersing is beperkt. Relatief veel deelnemers lijken alleenstaand ouder te zijn.

Corona

Het onderzoek is uitgevoerd tijdens de Covid-19 epidemie van 2020 en 2021. Gedurende deze periode zijn gedurende verschillende perioden verschillende restrictieve coronamaatregelen ingevoerd die zowel de uitvoering van het participatietraject als van het onderzoek in de weg zaten. Zo was het afnemen van de vragenlijsten op een fysieke locatie door deelnemers in het bijzijn van de p-coaches regelmatig niet haalbaar (gesprekken werden uitgesteld en afgesteld) en stonden vele organisaties niet meer open voor (nieuwe) vrijwilligerswerkers. Oorspronkelijk was het doel om onder 150 deelnemers minimaal twee keer en maximaal drie keer een vragenlijst af te nemen en een experimenteel onderzoeksdesign te volgen waarmee op twee verschillende manieren een effectmeting van het pilottraject verricht kon worden. Dit onderzoek design moest losgelaten worden. De in dit rapport beschreven effectevaluatie is gebaseerd op 52 deelnemers die het participatietraject hebben afgerond en waarbij een voor- en nameting is afgenomen.

Het is zeer aannemelijk dat corona de levenssituatie van de deelnemers (negatief) heeft beïnvloed. Ook was de uitvoering van het participatietraject niet optimaal. Gezien het ontbreken van een controlegroep is het onmogelijk om het gebrek aan positieve resultaten (of zelfs negatieve resultaten) toe te schrijven aan het gevolgde participatietraject. Omgekeerd zijn verbeteringen die waargenomen worden bij deelnemers wel met enige zekerheid toe te schrijven aan het participatietraject, zelfs zonder een controlegroep. Immers, er kan verondersteld worden dat de deelnemers zonder hulp van buitenaf slechts in beperkte mate in staat waren hun situatie te verbeteren, zeker ten tijde van de Covid-19 epidemie.

De effecten van de p-coachaanpak

Conclusies met betrekking tot de effecten van de p-coachaanpak zijn gebaseerd op de effectevaluatie middels kwantitatief surveyonderzoek. De diepte-interviews met deelnemers en p-coaches zijn onder meer gebruikt om de resultaten te duiden en om werkzame elementen te identificeren.

Wat betreft de stappen op de participatieladder zijn de uitkomsten als volgt en lijkt het activatiedoel in zekere mate bereikt te worden.

- Het aantal deelnemers dat is gaan participeren in economische activiteiten (opleiding, vrijwilligerswerk, betaald werk) is toegenomen tijdens, en hoogstwaarschijnlijk door, het traject. Dit zien we het sterkst terug in de toename in vrijwilligerswerk, maar in beperkte mate ook in betaald werk en in begeleidingstrajecten en scholing.
- Het gemiddelde aantal uren dat geparticipeerd wordt in vrijwilligerswerk en betaald werk is ook toegenomen, maar zeer beperkt.
- Geen van de deelnemers is uitgestroomd uit de bijstand door het participatietraject.
- Op de laagste treden van de participatieladder zien we geen systematische veranderingen: sociaal contact met vrienden, familie en burens verandert gemiddeld genomen niet of te weinig in de effectmeting voor harde uitspraken.

Met betrekking tot welbevinden van de deelnemers is de kortetermijnpact van het p-coachtraject zeer beperkt geweest. De kans is zeer klein dat het traject onder vergelijkbare bijstandsgerechtigde (en onder vergelijkbare maatschappelijke omstandigheden) een substantieel positief effect zal hebben. Deze 'nulbevinding' geldt voor gezondheid, gemiddelde levensinvulling, zelfredzaam en sociaal vertrouwen. Er zijn enkele noemenswaardige

uitzonderingen op het gebrek aan effecten, die ook goed te duiden zijn of van belang kunnen zijn voor een eventueel vervolg van het traject.

- Het aantal deelnemers dat het eigen leven als sterk zinvol bestempeld, is afgenomen en wat betreft zelfredzaamheid zien we een toenemende spreiding. Beide patronen suggereren dat deelnemers door het traject meer inzicht krijgen in hun eigen krachten en beperkingen, waarbij dat laatste mogelijk een onbedoelde invloed heeft op hoe mensen hun leven en zichzelf beoordelen.
- Er zijn indicaties dat vertrouwen in de gemeente en thuisvoelen in Nederland wat toenemen. Dit sluit aan bij eerder onderzoek onder bijstandgerechtigden voor wie eveneens, vanuit een minder dwingend regime, meer maatwerk werd geleverd en naar deelnemers geluisterd werd (zie Betkó et al. 2020).

Werkzame elementen

Op basis van de diepte-interviews en procesevaluatie kunnen we afleiden welke elementen van het participatietraject meer of minder waarschijnlijk verantwoordelijk zijn voor de gevonden effecten.

- Voor (1) sociaal contact met vrienden, familie en burens, (2) meedoen aan georganiseerde activiteiten zoals sport, (3) algemeen vertrouwen, (4) ervaren capaciteiten en (5) welbevinden moeten we concluderen dat verschillende elementen zoals benoemd bij 'Participatiecoachaanpak' voor deze doelgroep, in deze tijdperiode (coronapandemie), en op deze termijn niet werkzaam zijn geweest.
- Omdat we geen systematische versterking van sociaal contact en welbevinden gepaard zien gaan met het traject, kunnen we stellen dat deze treden op de participatieladder niet noodzakelijk zijn voor toeleiding naar vrijwilligerswerk.

De verschillende elementen lijken in samenspel wel te werken voor activatie van vrijwilligerswerk. Concreet concluderen we dat:

- Deelnemers waarderen de persoonlijke aandacht binnen het participatietraject sterk. Het is aannemelijk dat persoonlijk contact een werkzaam onderdeel is. Dit zorgt voor kennis van en begrip voor de situatie van de deelnemer bij de p-coach en de deelnemer zelf. Hierdoor is het vinden van een passende vrijwilligersplek makkelijker.
- Het proactief benaderen van deelnemers cruciaal is voor de maatschappelijke activatie naar (vrijwilligers)werk. Deelnemers vinden zelf niet de weg naar ondersteuning of activiteiten, ook al hebben ze de motivatie iets te willen doen.
- Een goed sociaal netwerk binnen de sociale kaart van de gemeente bij de p-coaches cruciaal is voor het vinden van mogelijkheden tot (vrijwilligers)werk.
- Deelnemers het vrijwillig karakter van het traject waarderen en aan geven dat dit hen motiveert. Vrijwilligheid lijkt ruimte te bieden voor de holistische en persoonlijke benadering, maar een verplicht karakter, in ieder geval qua deelname, zou de instroom in het traject kunnen vergemakkelijken.
- Als we ervan uitgaan dat een vertrouwensband tussen p-coach en deelnemer een belangrijk werkzaam element is, dan is één vast aanspreekpunt, de p-coach, eveneens een belangrijk element in het traject.

Daarnaast suggereren de aanvullende resultaten dat door de pro-actieve en de persoonlijke benadering deelnemers ervaren dat er naar ze omgekeken wordt door de gemeente. Dit resulteert in meer lokaal politieke vertrouwen, en dat deelnemers zich meer welkom voelen in de maatschappij.

Opschaalbaarheid

Als het doel van een gemeente is om eerste-generatie, niet-westerse migranten die langdurig bijstand ontvangen en weinig tot geen maatschappelijke participatie kennen te laten instromen in vrijwilligerswerk als onderdeel van maatschappelijke activering, dan draagt de p-coach aanpak zoals in deze proef gevolgd daaraan bij. Er is geen reden dat deze aanpak, mits de werkzame elementen worden gerespecteerd, niet zou werken in andere gemeenten onder deze specifieke doelgroep.

Dit onderzoek kan geen uitspraak doen over of dit de meest efficiënte aanpak is en het lijkt onwaarschijnlijk dat deze aanpak op korte termijn leidt tot meer sociale contacten met vrienden, familie en burens, en meer sociaal welbevinden of betaald werk in die mate dat deelnemers ook uit de bijstand stromen.

Inhoud

(1) Inleiding	8
1.1 Achtergrond participatietraject en VIA pilot Nijmegen	8
1.2 Beleidscontext VIA pilot participatiecoaches Nijmegen.....	9
1.3 Doelstelling pilot en beleidstheorie.....	11
1.4 Doelgroepselectie pilot Nijmegen	12
1.5 Profielschets participatiecoach	13
1.6 Inbedding participatiecoach in gemeentelijke organisatie	14
1.7 Externe samenwerkingspartners	14
(2) Onderzoeksopzet	16
2.1 Procesevaluatie.....	16
2.2 Effectevaluatie	18
(3) Uitvoering participatietraject	22
3.1 Perspectieven participatiecoaches.....	22
3.2 Perspectieven deelnemers	27
3.3 Hoe verliep de uitvoering?	29
(4) Deelnemerskenmerken pilot Nijmegen	31
4.1 Steekproef.....	31
4.2 Achtergrondkenmerken deelnemers.....	31
4.3 Selectiviteit deelnemers	35
(5) Effectevaluatie maatschappelijke activatie.....	36
5.1 Weekinulling	36
5.2 Contacten.....	37
5.3 Gebruik gemeentelijke regelingen	38
5.4 Effecten maatschappelijke activatie?	39
(6) Effectevaluatie welbevinden	40
6.1 Gezondheid	40
6.2 Zelfredzaamheid	41
6.3 Maatschappelijke binding.....	42
6.4 Effecten welbevinden?	42

(7) Effectevaluatie aanvullende indicatoren	44
7.1 Toekomstwensen	44
7.2 Mening bijstand	44
7.3 Schuldenproblematiek	45
7.4 Conclusie andere uitkomsten	45
(8) Werkzame elementen van de pilot.....	46
8.1 Maatschappelijke activering.....	46
8.2 Welbevinden	52
(9) Lessen & Aanbevelingen	54
9.1 Lessen.....	54
9.2 Opschaling	56
9.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	56
Gebruikte literatuur	58
Bijlagen	59
Bijlage 1: Interviewguide participatiecoaches	59
Bijlage 2: Interviewguide overige gemeentelijke betrokkenen bij Pilot	62
Bijlage 3: Interviewguide deelnemers.....	64
Bijlage 4: Protocol voor P-coaches.....	66
Bijlage 5: Toestemmingsformulier	67
Bijlage 6: Vragenlijst	69

(1) Inleiding

Dit is de eindrapportage voor de pilot participatietraject gemeente Nijmegen, die onderdeel uitmaakt van het Programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA) Themalijn 7: Intensieve Begeleiding van Langdurig Werkzoekenden geïnitieerd door het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De pilot startte in januari 2020 en liep door tot september 2021.

De hier gerapporteerde inzichten zijn verzameld middels een documentenanalyse en een survey onder alle deelnemers aangevuld met een reeks diepte-interviews met deelnemers aan het participatietraject, de drie participatiecoaches en andere gemeentelijke betrokkenen bij het traject.

Onderdelen van deze eindrapportage repliceren de eerdere tussenrapportage. De eindrapportage bevat de geactualiseerde en meest accurate informatie. Waar de tussenrapportage unieke aanvullende informatie bevat is dit expliciet in deze eindrapportage vermeld; in alle andere gevallen geldt deze eindrapportage als de definitieve rapportage.

In dit hoofdstuk schetsen we achtergrond, doelstellingen en inbedding van de pilot. Het is tegen deze achtergrond dat we de pilot evalueren.

1.1 Achtergrond participatietraject en VIA pilot Nijmegen

Sinds december 2017 zet de gemeente Nijmegen participatiecoaches in om mensen die langdurig in de bijstand zitten een trede te laten stijgen op de participatieladder. Hierbij is een vorm van activering in de richting van dagbesteding, vrijwilligerswerk of regulier werk het streven. De participatiecoach (of p-coach in het kort) voert persoonlijke gesprekken met deelnemers over hun leven. Gezondheid, dagbesteding, financiële situatie van de kandidaat, contacten en welbevinden zijn aspecten die worden besproken in deze gesprekken.

In januari 2020 is de VIA pilot participatietraject gemeente Nijmegen gestart, waarin de gemeente de bestaande aanpak van het participatietraject gaat toepassen op eerste-generatie, niet-westerse migranten die langdurig in de bijstand zitten. Aan de implementatie is een onderzoek in de vorm van een proces- en effectevaluatie gekoppeld, om de werking van deze aanpak inzichtelijk te maken en beter te begrijpen welke elementen van de aanpak wel/niet werken en waarom. Hiermee draagt deze pilot bij aan de nationale ambitie van het Ministerie SZW in het kader van Programma VIA om *evidence-based* beleidsaanpakken in kaart te brengen.¹ Aanleiding voor dit landelijk initiatief is de achterblijvende arbeidsparticipatie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond in recente jaren vergeleken met andere bevolkingsgroepen. De SCP-publicatie 'Integratie in Zicht' (Hujink & Andriessen, 2016) laat zien dat de arbeidsparticipatie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond gemiddeld lager is dan onder autochtone Nederlanders en dat deze vaker werkloos zijn, vaker in flexibel dienstverband en op lager beroepsniveau werkzaam zijn. Belemmerende factoren voor de vooruitgang van deze groep op de arbeidsmarkt zijn onder andere gerelateerd aan kenmerken van de doelgroep zelf (taalvaardigheid, sociaal netwerk, opleidingsniveau, etc.) als ook aan kenmerken van de arbeidsmarkt, zoals discriminatie (de Ruig, Witkamp & Walz, 2019).

¹ Zie de Ruig, Witkamp & Walz (2019) voor meer informatie over het VIA programma, doelstellingen en bijhorende pilots.

1.2 Beleidscontext VIA pilot participatiecoaches Nijmegen

In het Coalitieakkoord 2018-2022 (Gemeente Nijmegen, 2018) zetten de Nijmeegse coalitiepartijen GroenLinks, D66 en SP in op initiatieven ter vermindering van sociale tegenstellingen en bestrijden van armoede.

“... integrale benaderingen en maatwerk zijn daarbij uitgangspunten. We bieden mensen perspectief op zinvol werk; sterker dan voorheen leggen we de verbinding tussen werk, inkomen, onderwijs, welzijn en zorg. We willen dat zo veel mogelijk mensen volwaardig meedoen in de Nijmeegse samenleving en de ondersteuning bieden die daar echt bij helpt. Soms is dat ondersteuning bij het huishouden, soms is het dagbesteding en soms is het hulp in de vorm van een financieel vangnet.” (Gemeente Nijmegen, 2018, p. 9)

Het participatietraject sluit goed aan bij deze beleidsambities voor domeinoverschrijdende, maatwerk-aanpakken ter bevordering van maatschappelijke participatie, en, waar mogelijk, doorstroming naar (betaald) werk. Specifiek voor uitkeringsgerechtigden met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt is de ambitie:

“...meer kans geven op duurzaam betaald werk. Naast een beter inkomen en meer zekerheid, heeft een baan positieve gevolgen zoals een lager beroep op zorgvoorzieningen, meer perspectief voor kinderen binnen een gezin, minder kans op armoede en schulden en minder eenzaamheid.” (Gemeente Nijmegen, 2018, p. 17)

De ambities en doelstellingen van gemeente Nijmegen op gebied van arbeidsmarkt- en re-integratiebeleid zijn uiteengezet in het document ‘Werk voorop! Arbeidsmarkt- en Re-integratiebeleid 2020 t/m 2023’ voor Rijk van Nijmegen (Rijk van Nijmegen, 2019):

“We willen werkzoekenden integraal ondersteunen daar waar nodig. Dat betekent dat wordt gekeken op welke leefdomeinen nog meer inzet nodig is om te zorgen dat iemand gaat werken; regulier, beschut of bijvoorbeeld in de arbeidsmatige dagbesteding... Dat betekent dat lokaal gewerkt wordt met een klantgerichte benadering. Een werkzoekende heeft een vaste contactpersoon die, ook wanneer het andere leefdomeinen betreft, ondersteuning biedt.” (Rijk van Nijmegen, 2019, p. 9)

In het gesprek met beleidsmedewerkers van de gemeente Nijmegen kwam naar voren dat de gemeente Nijmegen in najaar 2019 op zoek was naar nieuwe verbindingen en projecten om kwetsbare groepen te stimuleren tot participatie en voor zover mogelijk (vrijwilligers)werk. Deze doelgroep is op korte termijn slechts in zeer beperkte mate bemiddelbaar naar betaald werk en valt hierdoor buiten het bereik van het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, de uitvoeringsinstantie die namens de gemeenten in de regio verantwoordelijk is voor de arbeidsbemiddeling. Via het Ministerie SZW werd toen de mogelijkheid geboden om voorstellen in te dienen voor gemeentelijke pilots in het kader van het hierboven omschreven VIA programma.

Het plan ontstond om deze pilot te koppelen aan migrantenbeleid in de gemeente Nijmegen. Deze specifieke doelgroep was niet goed in beeld bij de gemeente en werd minder ondersteund: omdat men gewend was signaalgestuurd te werken, en dus reageerde op meldingen, kon het gebeuren dat mensen soms tien jaar niet gezien of gesproken werden. In de hoop mensen beter te kunnen begeleiden in het bewerkstelligen van hun basisbehoeften was het allereerst prioriteit om dit klantenbestand op orde te krijgen, zodat duidelijk kon worden hoeveel mensen voldeden aan de voorwaarden die het Ministerie stelde aan de doelgroep van dit onderzoek – zie daarvoor ook de paragraaf ‘Doelgroepselectie’.

Het participatietraject dat sinds december 2017 in gemeente Nijmegen wordt aangeboden heeft een experimenteel karakter met minimale inbedding qua beleidsstukken. In de woorden van een betrokken beleidsmedewerker:

“Volgens mij is er nooit een beleidsdocument geweest, of is er nooit gestaafd, geborgd, iets opgenomen in een of ander beleidsplan.”

De participatiecoaches zijn ‘gewoon’ begonnen om mensen uit het klantenbestand uit de Bijstand te begeleiden naar maatschappelijke participatie en (vrijwilligers)werk, zonder verwachtingen, specifieke doelgroep of *target*.

De cliënten van de participatiecoaches staan op grote afstand van de arbeidsmarkt en de gemeente en p-coaches gaan er niet van uit dat zij op relatief korte termijn bemiddelbaar zijn naar (betaald) werk. Het reguliere bemiddelingstraject via het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen – die in principe belast zijn met de uitvoering van de participatiewet – is volgens hen daarom niet passend voor deze groep. Bij gebrek aan bemiddelingsmogelijkheden zijn deze mensen ‘uit het zicht van klantmanagers in afdeling Zorg & Inkomen verdwenen’. De participatiecoaches werken vanuit de assumptie dat het bieden van persoonlijke aandacht welzijnsverhogend werkt en hun werkwijze mensen meer houvast biedt, al draagt het traject volgens de p-coaches niet altijd in directe zin bij aan uitstroom richting betaald werk. In de woorden van een betrokken beleidsmedewerker:

“Al is het maar dat iemand 1 keer per week bij een wijkcentrum een kopje koffie gaat drinken, dat vinden wij al een hele vorm van participatie, want dat betekent dat je buiten komt, dat je een gesprek kunt voeren, dat je wat meer ziet wat er hier in de maatschappij gebeurt. Dat je misschien andere mensen ontmoet met wie je een gesprekje kunt hebben, en van lieverlee kun je misschien wel in een kookcursus, of een fietsles. Nou ja, zo kun je beter je kinderen ondersteunen op school, kan je de taal leren, dat soort dingen.”

Figuur 1. Visualisering van de participatieladder met zes treden

Bron: VNG (2010), p.5.

Het idee om in het najaar 2019 een VIA pilot participatietraject Nijmegen op te starten voor mensen van ‘niet-Westerse migratieachtergrond’ die langdurig in de bijstand zitten ontstond – in de woorden van een betrokken beleidsmedewerker: *“...uit goed beredeneerde vermoedens...”*. Hard bewijs dat deze intensieve aanpak voor participatie effectief is, juist voor migranten met een niet-westerse migratieachtergrond, ontbrak. Hierdoor was er ook animo binnen de gemeente voor deelname aan de VIA pilot. Men wilde de aanpak laten documenteren en door middel van wetenschappelijk onderzoek vaststellen of, en in hoeverre, deze persoonlijke manier van aandacht geven ‘werkt’.

In gevoerde gesprekken met beleidsmedewerkers kwam naar voren dat bij elke 'tegenwind' de participatiecoaches ter sprake komen als bezuinigingspost, omdat zij geen hoge uitstroomcijfers uit de bijstand kunnen laten zien. Deelname aan de VIA pilot wordt door de verantwoordelijke beleidsmedewerker als een belangrijke stap beschouwd om de participatiecoaches een stevigere positie binnen de gemeente Nijmegen te geven en dit initiatief structureel aan te kunnen blijven bieden. Betrokken beleidsmedewerkers en participatiecoaches zijn er van overtuigd dat het participatietraject op persoonlijk vlak een grote meerwaarde voor deelnemers heeft en een belangrijke bijdrage levert aan de maatschappelijke activering van mensen. Met dit onderzoek wordt bekeken of deze aannames aannemelijk zijn.

1.3 Doelstelling pilot en beleidstheorie

Hoofddoelstelling van de pilot

Het participatietraject dat is ingezet in gemeente Nijmegen heeft als doel om mensen die langdurig in de bijstand zitten een trede te laten stijgen op de Participatieladder, waarbij een vorm van activering in de richting van dagbesteding, vrijwilligerswerk of regulier werk het streven is. Door middel van systematisch onderzoek op basis van wetenschappelijke methoden zal wordt vastgesteld in welke mate het Nijmeegse participatietraject bijdraagt aan het maatschappelijk activeren en het vergroten van het welbevinden van bijstandsgerechtigde Nijmegenaren met een niet-westerse migratieachtergrond, wat het verloop van de uitvoering van de participatietrajecten is en welke mechanismen een rol spelen in het verklaren van (de afwezigheid van) effecten.

De aanpak van het participatietraject kenmerkt zich door een hogere intensiteit van een pro-actieve en persoonlijke begeleiding door de participatiecoach dan in de reguliere aanpak door klantmanagers vanuit afdeling Zorg & Inkomen geboden kan worden. Andere kenmerken zijn het domeinoverschrijdend perspectief op belemmeringen voor activering (welzijn, scholing, zelfredzaamheid, sociaal netwerk, gezondheid), het niet-verplichtend karakter en de samenwerking tussen participatiecoach en relevante ketenpartners in het re-integratietraject. Vanuit het gemeentelijk perspectief is het startpunt en dé belangrijkste voorwaarde voor slagen van deze aanpak dat deelnemers aan het traject gehoord en gezien worden. Volgens betrokken beleidsmedewerkers en participatiecoaches ontstaat zo een relatie van wederzijds begrip en respect tussen de p-coach en deelnemer. Deze vertrouwelijke relatie stelt de p-coach in staat om de deelnemer te helpen om zinvolle stappen te kunnen maken op de participatieladder, die moeten leiden tot welzijnsverhoging en maatschappelijke activering.

Potentieel werkzame elementen

De potentieel werkzame elementen van het participatietraject zijn: (1) de hoge mate van intensiteit; (2) de proactieve benadering; (3) domeinoverschrijdend werken; (4) de samenwerking met ketenpartners; en (5) het vrijwillig karakter.

(1) Het participatietraject onderscheidt zich door een hogere mate van intensiteit van de reguliere re-integratieaanpak die door klantmanagers van afdeling Zorg & Inkomen wordt aangeboden. De veronderstelling is dat intensief en persoonlijk contact tussen deelnemer en participatiecoach effectiever is dan lichte vormen van begeleiding. Uit onderzoek blijkt dat intensief en persoonlijk contact diverse voordelen heeft: gemeenten krijgen een beter klantbeeld; deelnemers vinden het prettig; uitstroom naar (vrijwilligers)werk is hoger dan normaal (Fenger & Struwer, 2016).

(2) In het traject stellen de p-coaches zich pro-actief op. Ze nemen het initiatief voor (hernieuwd) contact. Er wordt dus niet van de deelnemers verwacht dat ze zelf de weg weten naar de hulpinstanties in Nijmegen en deze benaderen, omdat geassumeerd wordt dat er zowel kennis- als psychologische barrières bestaan om een dergelijke stap (succesvol) te nemen. Met ander woorden, het niet inschakelen van hulp is niet louter een kwestie

van onwil. Door deelnemers niet-berispnd, proactief te benaderen kan alsnog een willende deelgroep geholpen worden.

(3) Het participatietraject vertrekt vanuit de constatering dat er voor bijstandsgerechtigde burgers met een niet-westerse migratieachtergrond belemmeringen op allerlei leefgebieden kunnen zijn die hun maatschappelijke activering in de weg staan: welzijn, scholing, zelfredzaamheid, sociaal netwerk en gezondheid. De traditionele aanpak van de afdeling Zorg & Inkomen is doorgaans enkel gericht op arbeidsmarktrelevante activiteiten (sollicitatietrainingen en dergelijke) en snelle toeleiding naar regulier werk, al dan niet met ondersteuning. Voor mensen met problemen op diverse leefgebieden is zo'n aanpak vaak een stap te ver. De veronderstelling is dat een aanpak gericht moet zijn op alle leefdomeinen en dus een domeinoverschrijdend karakter moet hebben, zodat belemmeringen voor participatie worden weggenomen (zie o.a. Divosa, 2012) of dat in het zoeken naar een stap op de participatieladder een bij de persoon (inclusief beperkingen) passende activiteit gezocht wordt.

(4) Door samenwerking met ketenpartners en een verwachte grote kennis bij de p-coaches van de mogelijkheden op het gebied van maatschappelijke participatie en ondersteuning hier naar toe, is de assumptie dat dit traject in het bijzonder helpt om een activiteit te vinden die aansluit bij de mogelijkheden van de deelnemer en dat de p-coach een belangrijke bemiddelende rol speelt in het eerste contact tussen de deelnemer en bijvoorbeeld een organisatie waar deze stage kan lopen of vrijwilligers werk kan doen.

(5) Ten slotte, wordt verondersteld dat een vrijwillig karakter effectiever is dan een verplichtend karakter. Dit wordt ondersteund door onderzoek (zie o.a. Lub, 2017). Wanneer mensen zelf concrete en realistische doelen formuleren, eventueel met hulp van een participatiecoach, wordt de motivatie van mensen aangewakkerd en stijgt de slagingskans van trajecten.

1.4 Doelgroepselectie pilot Nijmegen

De doelgroep voor de pilot bestaat uit oud-migranten afkomstig uit niet-westerse landen, dit zijn mensen die niet recent in Nederland zijn gearriveerd en die langer dan twee jaar een bijstandsuitkering hebben. Deze groep is over het algemeen al jaren 'uit beeld' bij de gemeente: er is dan nagenoeg geen contact met hen is geweest door bijvoorbeeld klantmanagers van de afdeling Zorg & Inkomen en deze mensen nemen ook niet deel aan andere trajecten zoals bijvoorbeeld in het kader van Wet Taaleis of in een bemiddelingstraject van het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen.

Statushouders die in recente jaren in Nederland zijn gearriveerd maken geen onderdeel van de pilot uit, omdat de gemeente Nijmegen voor deze doelgroep een specifieke alternatieve aanpak hanteert. Statushouders die langdurig in Nederland zijn, die in de bijstand zitten, en buiten de aanpak statushouders vallen, maken wel deel uit van de doelgroep voor deze pilot. De Wet Taaleis is in januari 2016 in werking getreden en heeft er volgens een participatiecoach in belangrijke mate aan bijgedragen dat er inzicht werd verkregen in het gemeentelijk bestand van bijstandsgerechtigden met een migratieachtergrond.

Uit de praktijk van participatietraject Nijmegen van de eerste twee jaar – die weliswaar nog niet specifiek gefocust was op de huidige doelgroep – komt naar voren dat de doelgroep veel mensen omvat met een complexe problematiek. Betrokken beleidsmedewerkers en p-coaches geven aan dat het gaat om mensen met fysiek en psychische gezondheidsproblemen, weinig contacten, een slecht CV met weinig perspectief voor werk, en vaak gebrekkige Nederlandse taalvaardigheden. Bij de meeste deelnemers spelen meerdere van deze problemen. De kenmerken van deelnemers aan de pilot Nijmegen worden uitgebreid besproken in sectie 3. De pilot is dus gericht op een doelgroep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en het kan niet worden verwacht dat deze groep in korte tijd in groten getale uitstroomt naar (betaald) werk gedurende de pilot.

Tenslotte wordt er voor de pilot geselecteerd op basis van leeftijd: deelnemers zijn 28 jaar en ouder. Deze minimumleeftijdsgrens wordt toegepast, omdat de gemeente bij jongeren in principe inzet op bemiddeling naar onderwijs. Door relatief weinig selectiecriteria te hanteren wordt zo veel mogelijk de huidige werkwijze van de participatiecoaches nagebootst.

De huidige verwijzing naar p-coaches vindt meestal plaats via de klantmanager bij afdeling Zorg & Inkomen. De afdeling Zorg & Inkomen is verantwoordelijk voor het uitkeringsbeheer en de regiehoudende afdeling van de gemeente voor alle bijstands-gerelateerde zaken van inwoners in Nijmegen. Soms vindt de huidige verwijzing plaats door het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen of door andere collega's binnen de gemeente. Deze wijze van werken wordt niet veranderd voor deze pilot. Na instroom binnen het participatietraject laten de klantmanagers de deelnemers in principe 'met rust'. De pilot was zo gepland dat er een screening uitgevoerd wordt door de participatiecoaches om te verifiëren dat potentiële deelnemers daadwerkelijk in de bijstand zitten, een migratieachtergrond hebben, er geen ernstige gezondheidsklachten of gedragsstoornissen spelen die deelname aan de pilot in de weg staan, en deelnemers op het moment van signaleren niet al in andere bemiddelingstrajecten van de gemeente of het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen zitten. De lijst van potentiële deelnemers voor de pilot wordt aangeleverd door de afdeling Zorg & Inkomen.

De initiële doelstelling van de pilot was om in totaal 150 mensen uit de doelgroep binnen de projectperiode een participatietraject aan te bieden. In eerste instantie (per februari 2020) bevatte de lijst van potentiële deelnemers 529 mensen. Deze lijst is later uitgebreid omdat onvoldoende deelnemers instroomden in het traject, wat deels te maken had met de coronasituatie die de voortgang van de pilot belemmerde en deels omdat de oorspronkelijke lijst veel mensen bevatte waarvan de contactgegevens niet klopten of die niet voldeden aan de selectiecriteria. De onderzoekers hebben geen volledig zicht kunnen krijgen op het proces van aanleveren van het bestand van potentiële deelnemers en wat hier precies is gebeurd. Dientengevolge is er geen zicht op in welke mate de deelnemers aan het onderzoek een afspiegeling zijn van alle potentiële deelnemers.

1.5 Profielschets participatiecoach

Participatiecoaches gaan het gesprek aan te gaan met deelnemers. Dit gesprek aangaan omvat vooral het kijken naar de huidige situatie, het helder krijgen van problemen en wensen, het in kaart brengen welke stappen de deelnemer wil en kan zetten. Het stimuleren en motiveren van deelnemers om zelfstandiger in de Nederlandse samenleving te manoeuvreren is daarin relevant, omdat het doel van dit traject is om welzijnverhogend te werken door middel van maatschappelijke activering. De p-coaches bieden een luisterend oor en helpen tegelijk mensen op weg naar een betere integratie in de samenleving en economie. Concreet kan dit gaan om mensen te stimuleren vaker uit huis te komen, bijvoorbeeld via een kop koffiedrinken in het wijkcentrum met buurtgenoten, of het doorverwijzen naar een taalcoach zodat deelnemers eerst hun cruciale Nederlandse taalvaardigheid verbeteren.

De rol van de participatiecoaches in dit traject is in principe gefocust op het benutten van de eigen kracht van deelnemers. De deelnemers worden centraal gesteld en zij bepalen zelf het tempo en de richting. Deelnemers wordt op deze manier minder verplicht, zodat intrinsieke motivatie een belangrijke rol kan spelen in de te maken stappen. Hiermee hopen de coaches meer te bewerkstelligen.

Voorbeelden van competenties die participatiecoaches zeggen te moeten hebben zijn: betrokkenheid, aanpassingsvermogen, samenwerking, zelfontwikkeling en -sturing van de ander, netwerkvaardigheid en interpersoonlijke sensitiviteit. Het kunnen bieden van de juiste hulp gaat in dit geval gepaard met het scheppen van een vertrouwensband met deelnemers, zodat obstakels daadwerkelijk genomen kunnen worden – nadat ze aan het licht zijn gebracht. Kennis van de medemens en het kunnen inleven in anderen worden daarbij door hen aangemerkt als uiterst relevant.

1.6 Inbedding participatiecoach in gemeentelijke organisatie

Op dit moment hebben de participatiecoaches een vrije rol binnen de gemeentelijke organisatie, omdat bij start van het participatietraject nog onbekend was welke resultaten precies verwacht konden worden. Dit zorgt voor een eigen invulling van de werkwijze van de coaches. Organisatorisch zijn de participatiecoaches onderdeel van bureau Bijzondere Doelgroepen binnen de gemeente, onderdeel van de afdeling Zorg & Inkomen. Er is voor de handelswijze van de p-coaches geen duidelijk kader, zo werd aangegeven in verschillende gesprekken met betrokken beleidsmedewerkers van de gemeente Nijmegen.

Het ontbreken van een duidelijk kader en een duidelijke inbedding in de gemeentelijke organisatie geeft vrijheid en brengt risico's met zich mee. Zoals eerder genoemd, geeft een betrokken beleidsmedewerker aan dat het participatietraject – doordat het geen vaste plek in de organisatie heeft – voortdurend risico loopt om wegbezuinigd te worden in tijden van financieringsnood.

Ook is het traject in sterke mate afhankelijk van de personele bezetting aan participatiecoaches, die het verschil voor deelnemers kunnen maken. Deze rol is niet eenvoudig om duurzaam in personele bezetting te waarborgen. Dit bleek ook gedurende de onderzoeksperiode, waarin zich veel personele wissels onder de p-coaches hebben voorgedaan en wat tot problemen in de uitvoering van de pilot heeft geleid. Ook bleek gedurende de onderzoeksperiode dat er onder de (vier) participatiecoaches veel variatie bestaat in de mate waarin zij deelnemers weten te rekruteren voor het participatietraject en hoe invulling aan de begeleiding wordt gegeven.

Een aanvullend probleem van de losse inbedding dat door de participatiecoaches wordt benoemd is dat hun afstemming met andere afdelingen en gemeentelijke uitvoeringsdiensten soms stroperig, moeizaam en tijdrovend verloopt. Een goede afstemming is echter van groot belang voor de instroom van deelnemers in het p-traject en voor de bemiddeling van deelnemers naar ketenpartners die helpen in de maatschappelijke activering.

Deze risico's en problemen staan niet op zichzelf. Volgens een betrokken beleidsmedewerker zijn de participatiecoaches een goed voorbeeld van de verandering in de gemeentelijk dienstverlening die sinds enkele jaren in de gehele organisatie zijn intrede doet, waarbij meer nadruk ligt op het centraal stellen van de klant en diens behoeften. Het contact tussen gemeente en inwoners is persoonlijker via deze manier van werken, maar de organisatie is er nog niet volledig op toegerust. Tegen deze achtergrond dienen we de resultaten en ervaringen die uit de proef naar voren komen te duiden.

1.7 Externe samenwerkingspartners

In de uitvoering van het werk dat de participatiecoaches leveren, hebben zij te maken met vele verschillende externe samenwerkingspartners, waaronder partners zoals het [Werkbedrijf Rijk van Nijmegen](#), taalinstututen, welzijnsorganisaties (zoals [Bindkracht10](#)) en maatschappelijke organisaties zoals de [vrijwilligerscentrale](#) en [STIPs](#) (dienst van Bindkracht10).

- Het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen is vooral relevant voor de aanlevering van deelnemers. Bovendien is het Werkbedrijf een belangrijke actor in de bemiddeling naar ondersteuningstrajecten of betaald werk. Het Werkbedrijf is een zelfstandig arbeidsbemiddelingsbedrijf voor de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen, wat naar ervaring van de p-coaches de samenwerking minder efficiënt maakt dan wanneer de gemeente zelf de uitvoer van de Participatiewet ter handen neemt.
- Welzijnsorganisaties als Bindkracht10 en [Sterker sociaal werk](#) zijn kernpartners die projecten initiëren waar mensen aan kunnen deelnemen. Het gaat hier bijvoorbeeld om activiteiten binnen moestuinen, buurtrestaurants en om maatjesprojecten.

- De vrijwilligerscentrale en STIPs assisteren op het gebied van vrijwilligerswerk en praktisch alle andere persoonlijke zaken waar mensen mee te maken krijgen. Bij de STIPs in de eigen wijk kunnen deelnemers daarnaast langsgaan om ondersteuning te vragen. Dit kan gaan om het invullen van papieren of aanvragen van gemeentelijke regelingen, iets dat in eerste instantie vaak wordt geïnitieerd door participatiecoaches.
- Wijkcentra zijn relevant vanwege het feit dat ze zich lenen als goede gesprekslocatie voor afspraken tussen participatiecoaches en deelnemers. Ook kunnen deelnemers soms terecht bij een wijkcentrum voor vrijwilligerswerk. Voor de procesevaluatie van dit onderzoek zijn acht van de tien deelnemers ook in wijkcentra gesproken.
- Financieel Experts in de Wijk betreft een samenwerking tussen gemeentelijke medewerkers van Bureau Schuldhulpverlening en medewerkers van Bindkracht10. Het is een eerste, laagdrempelig loket waar mensen terecht kunnen voor hulp bij financiële problemen. Voor wat betreft juridische ondersteuning en advies vanuit de gemeente kunnen mensen terecht bij de Sociale Raadslieden.
- Verder zijn taalinstututen zoals [Step](#), bibliotheken en taalcafés relevante partners. Zij leren deelnemers aan het participatietraject een beter niveau Nederlands.
- Non-profit organisaties zoals [Pluryn](#), Dierenambulance, maar ook tweedehands winkels, cultuur- en zorginstellingen zijn vervolgens plekken waar deelnemers terecht kunnen voor vrijwilligerswerk.
- Tenslotte zijn er organisaties voor ambulante begeleiding zoals [Unik](#) en [Entrea](#). Deze organisaties werken soms voor het onderdeel ‘dagbesteding’ samen met de participatiecoaches.

(2) Onderzoekopzet

Het onderzoek startte in januari 2020 en liep door tot september 2021. Het onderzoek omvat zowel een effectevaluatie als een procesevaluatie, zoals vervat in de vijf centrale vragen:

1. Hoe verloopt de uitvoering van de participatietrajecten?
2. In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan de maatschappelijke activatie van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?
3. In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan het vergroten van het welbevinden van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?
4. Wat zijn de mechanismen die (de afwezigheid van) effecten kunnen verklaren?
5. Welke lessen voor andere gemeenten zijn te trekken uit de pilot?

In de volgende hoofdstukken van het rapport in haar opbouw deze vragen, waarbij we uitkomsten uit de procesevaluatie en de effectevaluatie afwisselen. Hier zullen we eerste de onderzoekopzet en ontwikkelingen daarin toelichten.

2.1 Procesevaluatie

De procesevaluatie heeft twee hoofdoelen: zicht krijgen op (1) de mechanismen die (de afwezigheid van) effecten kunnen verklaren en (2) het verloop van de uitvoering van de participatietrajecten (waar in Hoofdstuk 1 soms als kort naar verwezen is) om zo bij te dragen aan een mogelijk efficiëntere uitvoering in de toekomst, of in andere gemeenten. Om hier een relatief volledig beeld van te krijgen wordt het perspectief van de participatiecoaches, beleidsmakers en deelnemers meegenomen. Er wordt gewerkt met een interviewgide en bij de selectie van deelnemers voor de interviews wordt rekening gehouden met spreiding of mogelijk relevante kenmerken, zoals geslacht, leeftijd en herkomstgroep.

Interviews met participatiecoaches en beleidsmakers

Om informatie over ervaringen en inzichten van p-coaches en beleidsmakers op te halen, is er in de procesevaluatie gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksbenadering op basis van diepte-interviews met alle betrokkenen. De participatiecoaches zijn op twee verschillende momenten gesproken, in juni 2020 en december 2020, om op die manier ontwikkelingen te belichten en de voortgang van het traject in kaart te kunnen brengen – ook met het oog op Covid-19. De andere betrokkenen zijn eenmalig gesproken in de periode tussen mei 2020 en december 2020. Zie Tabel 1 hieronder voor een overzicht over de gesproken respondenten bij dit onderzoek. De interviews hadden een semi-gestructureerde karakter en werden digitaal gehouden via Zoom en Jitsi. De vragenlijsten voor de interviews zijn te vinden als Bijlagen 1 en 2.

Tabel 1. Overzicht respondenten diepte-interviews met betrokkenen bij participatietraject

Functie	Datum interview
Beleids- en procesadviseur	15 juni 2020
Participatiecoach 1	22 juni 2020
Participatiecoach 2	23 juni 2020
Participatiecoach 3	24 juni 2020
Projectleider statushouders Zorg & Inkomen	2 juli 2020
Manager Bijzondere Dienstverlening	8 juli 2020
Beleidsadviseur Zorg & Inkomen	8 juli 2020
Senior Adviseur Human Capital - Team Economie - Afdeling Stadsontwikkeling	16 juli 2020
Participatiecoach 2	8 december 2020
Participatiecoach 1 (+ aanwezigheid Participatiecoach 4; was eerder lange tijd afwezig)	10 december 2020

Interviews met deelnemers

In de onderzoeksopzet een streefgetal van 16 interviews met deelnemers genoemd. We hebben te maken met een bijzonder kwetsbare en moeilijk benaderbare doelgroep, voor wie het voeren van een gesprek voor dit onderzoek in de meeste gevallen een spannende ervaring is. Daarnaast komt een telefonisch of digitaal interview met deze doelgroep, vooral met degenen die slecht Nederlands spreken, de communicatie niet ten faveure komt. Ook deelnemers gaven een duidelijke voorkeur aan voor fysieke gesprekken. Door deze noodzaak en de geldende coronamaatregelen zijn uiteindelijk slechts 10 interviews met deelnemers gerealiseerd. Veel deelnemers waren in verband met de Coronasituatie terughoudend om dergelijke fysieke face-to-face gesprekken aan te gaan. Onderzoekers hebben veel moeite moeten doen om überhaupt deelnemers te vinden die bereid waren om in gesprek te gaan. De semi-gestructureerde interviews zijn gehouden in wijkcentra, op vrijwilligerswerklocaties, of in de Stadswinkel. Ook al moest het aantal interviews naar beneden worden bijgesteld, concluderen de onderzoekers dat de gehouden interviews belangrijke inzichten in de deelnemerservaringen opleveren. De vragenlijst voor de interviews is te vinden als Bijlage 3.

Deelnemers aan de interviews zijn geselecteerd uit de lijst van deelnemers aan het participatietraject, die het intakegesprek hebben doorlopen. In september, november en december 2020 is een selectie gemaakt, rekening houdend met variatie in geslacht, afkomst, leeftijd en mate van beheersing van de Nederlandse taal van de deelnemers. Er is gestreefd naar een diverse, niet een representatieve, steekproef voor de diepte-interviews. Nadat een selectie in deelnemers was gemaakt zijn de participatiecoaches geraadpleegd voor contactgegevens van geselecteerde respondenten om gesprekken in te plannen. Tabel 2 hieronder toont een overzicht van de afgenomen interviews met deelnemers.

Tabel 2. Overzicht respondenten diepte-interviews met deelnemers participatietraject

Leeftijd	Geslacht	Herkomstland
leeftijdsgroep 1	Vrouw	Land 2
leeftijdsgroep 1	Vrouw	Land 5
leeftijdsgroep 1	Vrouw	Land 5
leeftijdsgroep 1	Man	Land 7
leeftijdsgroep 2	Vrouw	Land 2
leeftijdsgroep 2	Vrouw	Land 2
leeftijdsgroep 3	Man	Land 5
leeftijdsgroep 3	Vrouw	Regio 2
leeftijdsgroep 3	Vrouw	Regio 2
leeftijdsgroep 4	Vrouw	Land 3

Landnamen zijn onherkenbaar gemaakt om volledig te voorkomen dat individuele deelnemers traceerbaar zijn. Herkomstlanden die überhaupt nauwelijks voorkomen zijn gegroepeerd in regio's. De landen omvatten Afghanistan, China, Irak, Iran, Marokko, Somalië, Suriname, Syrië en Turkije; de regio's: Afrika, Azië, Europa, Midden-Oosten & Noord Afrika en Zuid-Amerika. Een hogere leeftijdsgroep vertaalt zich naar een hogere leeftijd.

2.2 Effectevaluatie

Om de effecten van het participatietraject op maatschappelijk activering en welbevinden in kaart te brengen, werd er gekozen voor een surveyonderzoek onder deelnemers met minimaal twee en maximaal drie meetmomenten, met als streven 150 deelnemers.

Voor de analyse werd een quasi-experimenteel design opgezet. De ontwikkeling in participatie en welbevinden van deelnemers zou gedurende een jaar worden gevolgd. Verandering worden inzichtelijk gemaakt op basis van de geconstateerde verschillen tussen verschillende meetmomenten:

1. Tussen de meting voorafgaand aan de start van het participatietraject, en de nameting kort na afronding van het participatietraject. (Verschil 1)
2. Tussen de nameting kort na afronding van het participatietraject en de meting drie tot zes maanden na afronding van het participatietraject. (Verschil 2)
3. Tussen de meting afgenomen bij het intakegesprek en de meting voorafgaand aan de (uitgestelde) start van het participatietraject. (Verschil 3)

Op basis van de surveydata zouden Verschillen 1, 2 en 3 worden vastgesteld door middel van statistische significantietoetsen tussen beide meetmomenten (*within-group effects*). Daarnaast was in de oorspronkelijke onderzoeksopzet gepland dat deelnemers (op basis van toeval) in twee groepen worden ingedeeld. De *treatment* groep die meteen na intake door de participatiecoach ook daadwerkelijk zou starten met het participatietraject en een *control* groep die na de intake een periode zou moeten wachten voordat met het participatietraject gestart kon worden. De effectiviteit van het participatietraject zou hierdoor op twee manieren bepaald kunnen worden:

1. Middels een *difference-in-difference* effect. Een significant verschil tussen het gemiddelde 'Verschil 1' binnen de *treatment* groep in vergelijking met het gemiddelde 'Verschil 3' van een vergelijkbare *control* groep in dezelfde periode zou een sterke indicatie zijn voor het werkzame karakter van het participatietraject.
2. Middels een trendanalyse van de drie metingen. Hierbij zou een significant sterkere stijging in participatie gedurende de periode waarin het participatietraject werd aangeboden (voor de *treatment* groep tussen T1 en T2; voor de *control* groep tussen T2 en T3) duiden op het werkzaam karakter van het participatietraject.

Verandering in onderzoeksopzet

Het oorspronkelijke quasi-experimentele onderzoeksdesign moest losgelaten worden. Door de continu veranderende restrictiemaatregelen bleek het onmogelijk om een vergelijkbare controle- en experimentgroep te bewerkstelligen: de periodes waarin participatietrajecten werden aangeboden verschilden te veel in mogelijkheden. Hiernaast bleef het aantal deelnemers dat instroomden in het participatieproject achter bij de vooraf ingeschatte aantallen. Dit kwam mede doordat (a) een deel van de doelgroep wel met een begeleidingstraject wilde starten, maar niet wilde deelnemen aan het onderzoek, (b) een deel van de deelnemers die na het intakegesprek ingedeeld werden in de experimentgroep moesten wachten op het vervolg van het traject en bij de uiteindelijke start alsnog afhaakten, (c) p-coaches niet voldoende afspraken konden realiseren met potentiële deelnemers, onder andere omdat de aangeleverde lijsten met kandidaten minder goed georganiseerd worden dan vooraf besproken, en (d) doordat de coronamaatregelen zeer beperkend waren voor het starten van het traject.

Eind 2020 is gekozen om in te zetten op het verzamelen van data op twee meetpunten (voor en na het traject) onder zoveel mogelijk deelnemers (het verschil 1, zie boven). Door genoemde omstandigheden kunnen de ontwikkeling in participatie van deelnemers die een traject volgen niet langer vergeleken worden met de ontwikkeling in participatie van (vergelijkbare) deelnemers die op hetzelfde moment geen traject volgen omdat in de nieuwe werkwijze een controlegroep ontbreekt. Ook kan de ontwikkeling in participatie tijdens het participatietraject niet langer vergeleken worden met de ontwikkeling voor en na afronding van het participatietraject omdat een derde meting ontbreekt. Het ontbreken van een derde meting heeft hiernaast tot gevolg dat we niet langer naar de langeretermijneffecten van deelname aan het participatietraject onderzocht kunnen worden. We vergelijken in de effectevaluatie het niveau van participatie en welbevinden van de deelnemer bij aanvang van het traject met het niveau bij afronding van het traject. Dus waar oorspronkelijk werd ingezet op 150 deelnemers met drie meetmomenten waarmee we 450 observaties zouden hebben. Zijn de uiteindelijke bevindingen gebaseerd op twee meetpunten per kandidaat en 52 kandidaten waarvoor deze meetpunten beschikbaar zijn (dus 104 observaties).

Voor de interpretatie van de effectevaluatie, dienen we in ogenschouw te nemen dat de impact van corona en de gerelateerde beheersmaatregelen mogelijk een dempend effect hebben op participatiemogelijkheden, doordat p-coaches minder makkelijk in contact konden blijven met deelnemers vanwege de lockdown, ontmoetangst en omdat veel instellingen in (gedeeltelijke) lockdown gingen. Eventuele geobserveerde veranderingen in participatie-uitkomsten zijn desondanks waarschijnlijk toe te schrijven aan het traject. Uit de startsituatie blijkt immers dat deelnemers voorafgaand aan het participatietraject nauwelijks ondersteuning ontvangen en deze zelf ook niet weten te vinden waarmee het zetten van stappen op de participatieladder (zonder begeleiding) onwaarschijnlijk wordt. Geobserveerde veranderingen in welbevinding voor en na het participatietraject zijn minder goed te duiden. Dit omdat corona zeer verschillende effecten kan hebben op welbevinden, dit effect logischerwijs afhankelijk is van tal van factoren en het hiermee lastig is de invloed van corona en het traject te scheiden. Bovendien zijn welbevindeneffecten mogelijk pas na langere tijd zichtbaar, terwijl juist de herhaalde evaluatie door de omstandigheden niet meer uitvoerbaar was.

Samenvattend: de vragenlijstmeting zal uniek inzicht geven in de startpositie van deelnemers aan het participatietraject, in veranderingen in participatie die met waarschijnlijkheid toe te schrijven zijn aan het gevolgde traject, en in hoe de deelnemers zich over het traject ontwikkeld hebben in termen van welbevinden.

Vragenlijsten

Ten bate van deze effectmetingen heeft de Radboud Universiteit een Nederlandstalige vragenlijst (taalniveau B1) ontwikkeld om het effect van begeleiding door participatiecoaches op een kwantitatieve manier in kaart te brengen. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van vragenlijsten met gevalideerde items, die onder andere zijn gebruikt in een eerder experimenteel onderzoek met de Participatiewet onder bijstandsgerechtigden in de gemeente Nijmegen (zie Betkó et al. 2020). Het taalniveau was gebaseerd op de vragenlijst gebruikt in eerdergenoemd onderzoek in het kader van de Participatiewet. De conceptvragenlijst is vervolgens met de p-coaches besproken en verder versimpeld. De uiteindelijke vragenlijst vulden de deelnemers zelfstandig in, maar in het geval dat ze door taalachterstanden vragen op B1-niveau niet begrepen vroegen ze uitleg aan de p-coach (of in sommige gevallen andere bijstanders). De uiteindelijke gebruikte vragenlijsten betreffen de vragenlijsten die gebruikt worden bij de intake en bij de evaluatie.² Globaal bestaat de inhoud van de vragenlijst uit de volgende onderdelen:

- Inleiding
- Basisvragen (onder andere: geslacht, herkomst, taalbeheersing)
- Vertrouwen en identiteit (inclusief ervaren discriminatie)
- Sociale contacten
- Dagbesteding en maatschappelijke participatie
- Mentale en fysieke gezondheid (inclusief self-efficacy)
- Houdingen ten aanzien van werk en bijstand
- Toekomstwensen (inclusief inschattingen van kansen)
- Afsluiting

De vragenlijsten zijn geprogrammeerd binnen LimeSurvey, kunnen [hier](#) online bekeken worden, en zijn bijgevoegd als Bijlage 6.

Het afnemen van de vragenlijsten was de verantwoordelijkheid van de p-coaches. De p-coaches hebben van de onderzoekers een interviewtraining/instructie gekregen. Het interviewprotocol is besproken (zie Bijlage 4). De werking van de RU-laptops en de vragenlijstsoftware werd uitgelegd. Er werd benadrukt dat de deelnemer de vragenlijst zelf moest invullen zonder dat de p-coach op het scherm meekijkt. De p-coach mocht enkel vragen verduidelijken als hier om gevraagd werd. Ook waren de p-coaches verantwoordelijk voor het laten ondertekenen van het toestemmingsformulier (zie Bijlage 5).

Er is gekozen voor een opzet waarbij al het contact met de deelnemers via de p-coaches liep en binnen de beperkte middelen een effectmeting uit te voeren was. Daarom is niet gekozen om nog externe onderzoekers langs te sturen bij de deelnemers om vragenlijsten af te nemen. Deze afweging hebben we dus zwaarder gewogen dan het hebben van ervaringen met (elektronisch) vragenlijsten afnemen. Uit het traject is wel gebleken dat dat laatste veel heeft gevergd van de p-coaches. Ook werd de vragenlijst soms alsnog als een sta-in-de-weg gezien voor het opbouwen van een vertrouwensband. Te meer omdat (het taalniveau van) de vragenlijst volgens de p-coaches in veel gevallen alsnog voor veel deelnemers te moeilijk was en de vragenlijst veel tijd in beslag nam. Daarbij werd het belang van het laten ondertekenen van het toestemmingsformulier bij

² De vragenlijsten ontwikkeld voor 'de herhaalde intake' en 'de herhaalde evaluatie' worden bij het loslaten van het experimentele design niet langer gebruikt.

het eerste interview door deelnemers met argusogen beschouwd en niet door alle p-coaches meteen onderkend. Ook het oorspronkelijk quasi-experimentele onderzoeksdesign riep bij de p-coaches enige weerstand op. Het werd als zuur ervaren dat deelnemers aan het traject die in de controlegroep terechtkwamen na de intake moesten wachten op de start van het traject. In Hoofdstuk 9 Aanbevelingen en Lessen komen we hierop terug.

(3) Uitvoering participatietraject

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de praktische uitvoering van het participatietraject. Allereerst zal de kant van de participatiecoaches worden belicht in Sectie 3.1, waarna Sectie 3.2 aandacht besteedt aan de perspectieven van deelnemers. Bij de participatiecoaches, ligt de focus op de werkwijze en het beeld van de deelnemers en samenwerkingspartners. Bij deelnemers gaat het vooral om ervaringen en perspectieven op verschillende zaken en ontwikkelingen. De informatie in deze sectie is gebaseerd op de diepte-interviews met de p-coaches en deelnemers, aangevuld met schriftelijke bronnen, aangeleverd door de gemeente. Dit hoofdstuk geeft inzicht in het proces en hoe dit ervaren is; waar de effecten van de pilot ter sprake komen betreft dit geen effectmeting maar een ervaring die voornamelijk duiding kunnen geven aan de effectevaluatie. In dit hoofdstuk staat Onderzoeksvraag 1 centraal:

Hoe verloopt de uitvoering van de participatietrajecten?

In het in kaart brengen van het traject ontkomen we er niet aan dat zaken naar boven komen die raken aan de vierde onderzoeksvraag over de werkzame elementen: dat wat bijvoorbeeld positief of negatief ervaren wordt aan het traject is bijna per definitie een potentieel werkzaam element (of een barrière daartoe). Aan het einde van dit hoofdstuk ligt de nadruk in de deelantwoorden echter vooral op het verloop van het traject, maar nemen we deze informatie wel op. In de later hoofdstukken leggen we de verbinding tussen onder andere de uitkomsten zoals hier gepresenteerd en de effectevaluatie.

3.1 Perspectieven participatiecoaches

Hier bespreken we eerst de werkwijze zoals naar het perspectief van de p-coaches gepland en (specifieker) ingevuld is ingevuld door hen. De verschillen in invulling, samenwerking met externe partner en de beoordeling van deze invulling door de p-coaches volgen daarna.

Werkwijze

De geplande aanpak in de Pilot Intensieve Begeleiding van Langdurig Werkzoekenden was als volgt: (1) de participatiecoach legt contact met mensen die langdurig in de bijstand zitten, van wie contactgegevens worden aangeleverd middels een doelgroeprijst die is opgesteld door de gemeente. Deze lijst bestaat uit gegevens die zijn verkregen via samenwerkingspartners of uit het eigen gemeentebestand. (2) Vervolgens wordt gepoogd een gesprek met mensen van deze lijst aan te gaan en te bespreken wat zij nodig hebben om zich zelfstandiger te kunnen ontwikkelen in de maatschappij. (3) Tenslotte, worden stappen gezet in de gewenste richting. De participatiecoach maakt daarbij gebruik van het eigen netwerk met samenwerkingspartners en ketenpartners zoals in Hoofdstuk 1 beschreven.

Het participatietraject is vrijwillig van aard. Mensen die aangeven al voldoende bezigheden te hebben of die niet in staat zijn om uit te stromen in verband met (mentale) gezondheid, worden op dat moment niet meer gecontacteerd en tijdelijk met rust gelaten. Verder is een belangrijk uitgangspunt van dit participatietraject 'maatwerk': het samen bekijken wat iemand wil doen door bepaalde stappen uit handen te nemen en drempels weg te halen. De participatiecoaches gaan vrijwel altijd mee, de eerste keer dat mensen bijvoorbeeld naar het vrijwilligerswerk gaan voor een kennismaking. Samen met de klant wordt vervolgens bepaald hoeveel tijd diegene aan een dergelijke activiteit kan besteden, waarna een aantal weken later een evaluatiegesprek wordt gepland over diens ervaringen, en tevens over diens functioneren. Indien die evaluatie positief is, dan wordt het traject afgesloten en bestaat er geen structureel contactmoment meer tussen coach en deelnemer. Op die manier varieert het aantal gesprekken dat een deelnemer met zijn of haar coach voert enorm; zodoende kunnen mensen aanzienlijk langere tijd verbonden zijn aan het participatietraject.

De participatiecoaches krijgen potentiële deelnemers aangeleverd via de al genoemde doelgroeplijsten en via het Werkbedrijf of via klantmanagers van de afdeling Zorg & Inkomen, met af en toe doorverwijzingen vanuit een STIP of bureau Schuldhulpverlening (onderdeel van afdeling Zorg & Inkomen). Degenen die zijn doorverwezen door het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen hebben daar een intakegesprek gehad waaruit duidelijk werd dat betaald werk geen optie is op dit moment, of deze mensen hebben al eerder een traject doorlopen zonder merkbare ontwikkelingen of resultaten. Aanmeldingen door collega's van de gemeente worden vooral gedaan door klantmanagers van bureau Uitkeringsbeheer of bureau Schuldhulpverlening, die potentiële deelnemers in een andere hoedanigheid hebben gesproken. Uit dit gesprek blijkt vervolgens of een participatietraject zinvol wordt geacht. Een laatste manier waarop kandidaten worden bereikt is door aanmelding via samenwerkingspartners.

Op het moment dat een participatiecoach een klant krijgt doorverwezen nemen zij contact op, in eerste instantie telefonisch. Indien geen contact kan worden gemaakt wordt een uitnodigingsbrief voor een eerste gesprek verstuurd, met daarin uitleg over het aanstaande gesprek en tevens de optie om zelf een locatie te kiezen waar dit gesprek plaatsvindt. Deelnemers bevestigen uitgenodigd te worden per brief, per email of per telefoon, variërend per deelnemer. Degenen die het langst geleden aangemeld zijn worden als eerste gecontacteerd – zie ook onderstaand Figuur 2 voor een stapsgewijze visualisatie. Voor corona werd in alle gevallen met twee kandidaten ongeveer tegelijkertijd een intakegesprek gepland, om te kunnen voldoen aan de opzet van het onderzoek met controlegroep en experimentgroep. Later kon direct gestart worden bij de conclusie dat de kandidaat binnen de doelgroep van het traject viel.

Alle kandidaten voerden een kennismakend intakegesprek met een p-coach. Dat gesprek draait om hoe het gaat met iemand op fysiek en mentaal gebied, maar ook om connecties en andere bezigheden in het leven. Daarnaast wordt gevraagd naar bepaalde regelingen waar gebruik van kan worden gemaakt, en of deze mensen daarvan op de hoogte zijn of er al gebruik van maken. Ook vragen de participatiecoaches specifiek naar de wensen en eventuele doelen van deelnemers om te kijken waar hun interesses liggen. Zodoende ontstaat een reden voor deelnemers om hier dieper in te duiken en een vervolgesprek met de coach in te plannen. Mochten deelnemers niet geschikt blijken voor deelname aan dit traject en onderzoek, bijvoorbeeld omdat ze al meedoen aan een ander traject of ernstige mentale klachten hebben, dan wordt dit in het gesprek opgemerkt en kunnen zij naar aanleiding hiervan worden doorverwezen naar externe begeleiding.

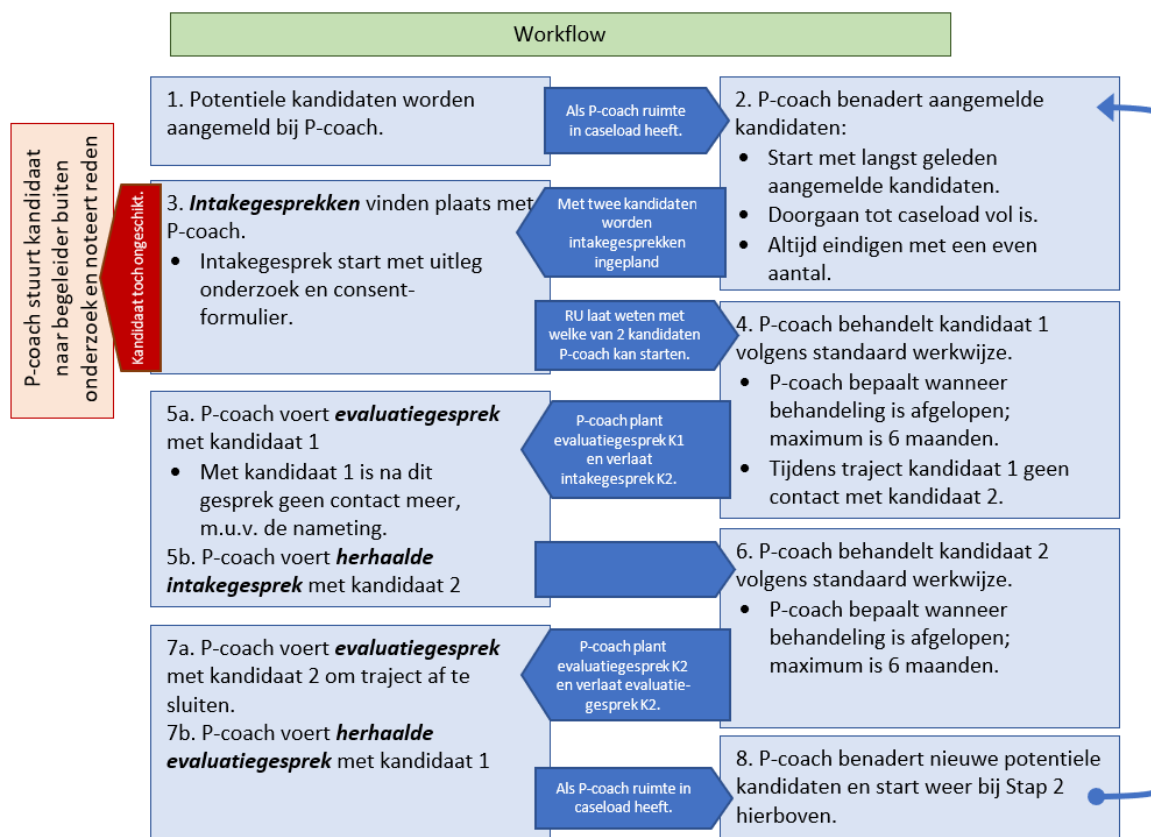
Bij de kandidaten die geschikt blijken gaan de participatiecoaches volgens de standaard Nijmeegse p-coachwerkwijze van start met de kandidaat. Afhankelijk van de behoeften, wensen en ontwikkeling van de deelnemer is dit traject gevarieerd in lengte, al is het voor het onderzoek gemaximeerd op een duur van zes maanden. In de pre-VIA pilot aanpak kon een coach langer door met een deelnemer of een (tijdelijk) afgesloten traject weer oppakken. Bij afsluiting van het traject voor de kandidaat (bijvoorbeeld bij plaatsing bij een vrijwilligerswerkplek) wordt een evaluatiegesprek gevoerd. Hierna bestaat vervolgens geen (structureel) contact meer tussen coach en deelnemer.

In de originele opzet startten p-coaches met kandidaat 1. Tijdens het doorlopen van dit traject hadden de coaches dan geen contact met kandidaat 2. Na het afsluiten van het traject voor kandidaat 1 kreeg Kandidaat 2 een herhaald intakegesprek en start deze vervolgens met het participatietraject, op dezelfde wijze als het traject van kandidaat 1. Bij afronding van het traject krijgt ook kandidaat 2 een evaluatiegesprek, en voeren de participatiecoaches in die periode een herhaald evaluatiegesprek met kandidaat 1, om te bepalen hoe effecten en ontwikkelingen op langere termijn standhouden. Vervolgens starten coaches weer opnieuw, met andere deelnemers (zie onderstaande Figuur 2). In de aangepast opzet is met de kandidaten 2 die nog op de wachtlijst stonden het traject gestart om van zoveel mogelijk deelnemers voor- en nameting te hebben.

Het intakegesprek en eerste vervolgesprek dat participatiecoaches voeren met deelnemers hebben een verschillende aard. Zo heeft het intakegesprek vooral als doel om de kandidaat in te lichten over zowel het traject als het daaraan gekoppelde onderzoek, een consensusformulier te laten ondertekenen en het afnemen van de

intakevragenlijst op de laptop. In het vervolgesprek ligt de focus niet direct op het vinden van een vrijwilligerswerkplek, maar op het verkennen van de mogelijkheden en de eigen wensen en behoeften. Ook wordt gevraagd naar de deelnemer zelf - 'hoe gaat het met je?' - aangezien welzijn een belangrijk aspect is in dit traject. Pas in gesprekken daarna worden verdere acties ondernomen, zoals het bezoeken van een taalcafé/taalcoach of vrijwilligerswerkplek. Op deze manier wordt deelnemers begeleiding geboden bij hun eerste stap. Vaak wordt deze drempel als erg hoog ervaren en durven deelnemers niet om deze eerste connectie met een organisatie te maken of zijn ze hiertoe niet in staat. In dat licht geven de p-coaches aan dat ze er ook van uitgaan dat niet bij elke deelnemer hetzelfde werkt: waar voor de één directe handelingen en praktische oplossingen het best werken, daar hebben anderen wellicht meer behoefte aan langere gesprekken op een lager tempo, zodat hun (zelf)vertrouwen kan groeien en ze stappen met meer motivatie en overtuiging kunnen zetten.

Figuur 2: Visualisatie van originele onderzoeksopzet t.a.v. werkwijze p-coaches; na herziening is elke kandidaat als kandidaat 1 behandeld

Verschillende invullingen van het traject

Door een wisselend aantal werkuren en verschillende perioden van afwezigheid door ziekte verschilt het aantal deelnemers dat participatiecoaches begeleiden aanzienlijk. Ook verschilt de gehanteerde werkwijze en persoonlijke invulling, zo wordt door in ieder geval één coach verondersteld. Niemand verricht 'lopende band werk', maar ze geven aan onderling een iets andere aanpak te hanteren en zodoende langer of minder lang met een specifieke deelnemer in traject te zijn. Daarnaast werd in gesprek met de participatiecoaches duidelijk dat sommige deelnemers aanzienlijk eerder klaar zijn met het doorlopen van de stappen in dit traject dan andere deelnemers en zo ook sneller zelfstandiger in de maatschappij kunnen participeren.

De participatiecoaches gaven aan dat niet elke deelnemer het nodig lijkt te hebben om helemaal bij de hand te worden genomen. Degenen die dat volgens hen wel prefereren en op die manier dus samen met hun coach naar een vrijwilligerswerkplek gaan, worden ter plekke begeleid door een vrijwilligerscoördinator, die vervolgens een proefperiode aanbiedt en na die tijd samen met de participatiecoach evalueert. Als deze samenwerking goed blijkt te bevallen, dan kunnen deelnemers een vrijwilligerscontract krijgen van deze organisatie. Op dat moment stopt het participatietraject voor veel mensen, zo werd duidelijk in de interviews.

De p-coaches geven aan deze zij meestal, per p-coach, tussen de tien en vijftien mensen in begeleiding hebben. Het precieze aantal kan flink schommelen en is onder andere afhankelijk van de behoeften van deelnemers en de mate waarin zij intensieve hulp van hun coach nodig hebben. Ook is het aantal deelnemers aan verandering onderhevig door coronamaatregelen; niet iedereen durft naar een afspraak te komen bij hoge besmettingscijfers. Vrijwilligheid van het traject bleef echter centraal staan. Het participatietraject probeert aan te sluiten bij wat mensen zelf willen en nodig hebben. Door deelnemers meer perspectief te bieden op zowel welzijnsgebied als maatschappelijke integratie komt het zorgdoel naar voren. Deze aspecten zorgen ervoor dat veel mensen willen meedoen en enthousiast zijn met deze aanpak.

Vanuit de gemeente is een centraal doel dat deelnemers aan dit traject gehoord en gezien worden. Men probeert dit doel te bereiken door middel van activering op vrijwillige basis, zodat de beslissing bij mensen zelf komt te liggen. De ondersteuning en begeleiding die participatiecoaches bieden omvat onder andere deelnemers in contact brengen met vrijwilligerswerkplekken en taalcoaches, maar ook het fungeren als centraal aanspreekpunt bij de gemeente. Sommige deelnemers omschrijven de contacten met hun p-coach als het hebben van een 'vriendin', in de zin van het hebben van een contact waarmee niet alleen serieuze zaken besproken hoeven te worden. Uiteraard is dit afhankelijk van de band tussen de specifieke p-coach en deelnemer en van de zaken die worden besproken en activiteiten die worden ondernomen. Voor wat betreft de insteek van de coaches kan gezegd worden dat zij niet op zoek zijn naar nieuwe vriendschappen met deelnemers.

Omdat er geen vaste leidraad voor de participatiecoaches is om te volgen, hebben ze veel vrijheid om een eigen invulling aan hun werkwijze te geven. De coaches vertellen uiteraard vaak met elkaar bijeen te komen en in praktijk dezelfde doelen na te streven met deelnemers. Tegelijkertijd geven ze aan dat de manier waarop zij hun afspraken invullen op bepaalde punten verschilt. Zo vertelde één coach vaak te gaan wandelen tijdens afspraken, wat vooral in coronatijd een mogelijkheden bood om toch af te spreken. Een andere coach omschreef dit mooi: *"bewegen maakt los, letterlijk en figuurlijk"*, maar ze deden dit niet allemaal. Ook vertelde de eerste coach diepe gesprekken te voeren met deelnemers; niet alleen op persoonlijk vlak, maar ook over het leven en bepaalde manieren waarop iemand in het leven kan staan. De andere coaches onderstreepten dat dit echt haar manier van werken is, en dat deelnemers zodoende een wellicht verschillende band met haar creëren dan dat ze met de andere coaches zouden doen. De andere participatiecoaches beschreven hun methode vooral als doelgericht, met *"uiteraard ruimte voor gezelligheid"*. Het klaarstaan voor deelnemers werd in de gesprekken door iedereen benadrukt.

Zorgen dat deelnemers de regie over eigen leven krijgen in de Nederlandse maatschappij, dat is de kernboodschap voor alle gesproken p-coaches. Volgens hen is de vrijblijvendheid van dit participatietraject wat de meeste deelnemers motiveert om zich te oriënteren, en om zich bewust te worden van zaken waar ze anders wellicht nooit mee bezig zouden zijn.

Samenwerking met externe partners

Tijdens het doorlopen van dit traject hebben participatiecoaches met verschillende externe partners te maken. De meest relevante partners in dit proces zijn het Werkbedrijf (voor aanmelding en terugmelding), maatschappelijke organisaties en taalinstututen (zie Hoofdstuk 1). Deze partners zijn op verschillend moment in het traject van belang. De taalcoaches en aanbieders van vrijwilligerswerk zijn cruciaal als helder is dat deelnemers respectievelijk hun taal willen verbeteren voordat ze vrijwilligerswerk gaan doen of als de deelnemers en p-coach scherp hebben wat voor een vrijwilligerswerk gewenst en mogelijk is.

Uit de interviews bleek dat het netwerk van de coaches groot is, omdat ze al langer bezig zijn met de implementatie van dit traject of omdat ze eerder in hun werk te maken hadden met deze verschillende instanties. De samenwerking met al deze partners werd door de huidige participatiecoaches als positief ervaren. Gezien de rol van de vele externe partners en het belang van inzicht in een diversiteit aan vormen van maatschappelijke participatie lijkt dit netwerk met positieve relaties cruciaal en tegelijkertijd deels afhankelijk van wie de p-coaches zijn. Door het hebben van een, deels persoonsgebonden, netwerk is contact snel gemaakt en zijn deelnemers te helpen.

Motivaties en obstakels

Volgens één participatiecoach is het grootste en belangrijkste doel voor alle participatiecoaches het *“iets kunnen betekenen in het welzijn van mensen die lang niet gehoord en gezien zijn”*. De participatiecoaches luisteren goed naar deelnemers van het participatietraject, elk gesprek weer, en hebben de insteek om stappen samen met de klant te zetten. Dit kan van alles zijn, zoals naar buiten gaan, een activiteit kiezen en meedoen, mensen andere instanties laten binden, de stappen richting concreet vrijwilligerswerk zetten. Zo is het de bedoeling dat het (zelf)vertrouwen van deelnemers aan het traject groeit om uiteindelijk zelfstandig te ontwikkelen in de maatschappij. Deelnemers ontwikkelingen zien zonder verplichte stappen motiveert de p-coaches en volgens hen is het belangrijk voor de deelnemers dat ze doelen bereiken door zelf te willen.

Als het aankomt op frustraties, dan is één van de genoemde aspecten de gelimiteerde tijd dat deelnemers ‘recht’ hebben op de ondersteuning van de coaches, terwijl sommigen in praktijk vaak opnieuw contact opnemen nadat het traject al is gestopt voor hen. Dit gegeven op zichzelf is niet wat de coaches frustreert, maar juist de beperkte tijd die zij beschikbaar hebben om deze mensen te ondersteunen. Duurzame begeleiding wordt zodoende na bepaalde tijd een halt toegeeroepen, terwijl deelnemers een behoefte aan extra begeleiding uiten en de p-coaches weten te vinden.

Een ander punt wat zo nu en dan tot frustratie leidt is de taalbarrière, geven de p-coaches aan in de interviews. In extreme gevallen begrijpt de deelnemer zijn of haar coach echt niet, of andersom, waardoor het aanbieden van hulp praktisch een bijna onmogelijke opgave lijkt. Bijkomend obstakel hierbij is de vragenlijst die dient te worden ingevuld op de laptop; verschillende vragen zijn voor de deelnemers niet helder. Daarbij helpt ook het verplichte karakter van de vragenlijst niet, omdat dit volgens de coaches toch tegenstrijdig is aan de principes van het participatietraject. Eén coach gaf aan dat deelnemers die moeite hadden met het doorlopen van de vragen soms boos werden of juist afhaakten. Dit betreft mensen die anderzijds wellicht (makkelijker of eerder) waren ingestroomd in het traject. Het onderzoekselement van de pilot kan hiermee de effectiviteit van de aanpak enigszins reduceren. Wat hier ook een rol kan spelen is dat het afnemen van vragenlijsten en de gevraagde ICT-vaardigheden geen standaardcompetenties van de p-coaches zijn, waardoor er minder flow in de uitvoering van de vragenlijst ontstond.

Ten slotte was in de uitvoering van het participatietraject het niet komen opdagen van deelnemers bij gesprekken een obstakel. Dit gebeurde niet heel regelmatig, maar is voorgekomen zowel bij het benaderen van deelnemers en bij de procesevaluatiegesprekken. Het gaat hier om fysiek niet komen opdagen, maar ook om het niet beantwoorden van de telefoon of verzonden mails/brieven. Dit kan deels te verklaren zijn door Covid-19 en de daaraan gerelateerde angst bij mensen. Echter ook andere oorzaken spelen een rol, zoals andere angsten en een gebrek aan zelfvertrouwen of motivatie, welke allemaal een drempel kunnen vormen. Vaak schuilt achter de inactiviteit van deze mensen een complexe huishoudelijke problematiek, zoals eerder omschreven en waar we in het volgende hoofdstuk op terugkomen.

3.2 Perspectieven deelnemers

Op basis van de interviews met de deelnemers (en in mindere mate participatiecoaches) schetsen we hier hoe zij het verloop van het traject omschrijven, welke mogelijke verschillen en overeenkomsten aan de oppervlakte komen en hoe ze het traject ervaren hebben.

De impact van het traject volgens deelnemers

De verschillende geïnterviewde deelnemers hebben wisselde ideeën over de impact van het traject. Sommigen hebben al enige tijd een vrijwilligersplek, maar anderen niet, of niet meer. Uit de interviews met deelnemers en participatiecoaches bleek dat dit deels komt door het sluiten van veel organisaties vanwege de strenge coronamaatregelen, maar ook een gebrek aan vertrouwen of ondersteuning vanuit deze vrijwilligersplekken heeft hiermee te maken. Zo noemt een deelnemer het ontbreken van perspectief op betaald werk als belangrijkste reden voor het stoppen met het vrijwilligerswerk dat ze door dit participatietraject was gaan doen.

Aan de andere kant, vertelde een Turkse vrouw vertelde dat ze eerder nauwelijks uit huis kwam, geen contacten had naast haar gezinsleden, en niet wist wat ze de hele dag moest gaan doen. Dit veranderde toen ze startte met het participatietraject; haar kijk op haar eigen leven veranderde. Ze begon in te zien dat ze zelf ook nog kan ontwikkelen, iets dat haar in een vorig stadium tegenhield. Ze vond zichzelf, met kinderen in de puberteit, eerst te oud om te leren. Op dit moment heeft deze vrouw twee vrijwilligerswerkplekken, waar ze ook intensief werkt aan haar Nederlands. Op het moment van spreken was haar Nederlands zeker niet uitstekend, maar het feit dat ze op verschillende werkplekken actief is onderstreept haar motivatie om ook de taal beter te leren beheersen. Ze gaf aan dit als vereiste te zien voordat ze de stap naar betaald werk kan maken.

Vier vrouwelijke deelnemers en één mannelijke deelnemer zijn op het moment van het interview begonnen met vrijwilligerswerk. De mannelijke deelnemer is actief als sportleraar bij een wijkcentrum en voorziet bezoekers in basislessen in computergebruik. Hij heeft echter de droom om apotheker te worden, en ziet dit nog steeds, ondanks zijn relatief hoge leeftijd, als een reële optie wanneer de juiste kansen zich voordoen en worden benut.

De vier vrouwelijke gesproken deelnemers zijn actief bij verschillende soorten organisaties. Eén vrouw heeft een plek gevonden bij een wijk- en opvangcentrum als gastvrouw. Ze biedt service aan alle bezoekers: van koffie en thee inschenken tot het bieden van een schouder aan mensen die het moeilijker hebben dan zij heeft. Een ander heeft zelfs op twee verschillende plekken vrijwilligerswerk: bij een tweedehandswinkel en als interculturele consulent. Een derde vrouw heeft, zoals hiervoor reeds beschreven, vrijwilligerswerk bij een centrale overblijflocatie voor basisscholen in Nijmegen. Tenslotte is iemand vrijwilliger als energicoach. Ze licht in de wijken mensen in over voordelen van duurzame energie. Daarnaast start ze dit jaar (2021) met kapperslessen om zo haar droom kapster te worden te verwezenlijken.

Zetten we echter enkele stappen naar beneden op de participatieladder, of ernaast, en kijken we naar taalbeheersing, zingeving en invulling van hun leven, dan geven de deelnemers die aanvullend geïnterviewd zijn aan dat ze het idee hebben vooruitgegaan te zijn ten opzichte van voor het traject. Zo vertelde de Turkse deelnemster van hierboven ook dat ze positiever in het leven staat en meer wil ondernemen, ook in haar privéleven. Dit wordt door meerdere van de geïnterviewde deelnemers ongeveer op deze manier beschreven. Natuurlijk kwamen niet alle geïnterviewde deelnemers van zo'n startpunt of heeft op dit moment al vrijwilligerswerk. Echter, de geïnterviewde deelnemers ervaren wel meer sociaal contact door deelname en een betere beheersing van de Nederlandse taal. In hoeverre een gemiddeld positief effect onder *alle* deelnemers waargenomen kan worden, wordt besproken in Hoofdstukken 5 en 6.

Obstakels

Zoals hiervoor al is beschreven, varieert de ontwikkeling die deelnemers tot nog toe doormaken. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de tien deelnemers op verschillende momenten in 2020 zijn gesproken, met ook verschillen in de coronamaatregelen. Dit kan voor een deel de ontwikkeling die deze deelnemers hebben gemaakt of het punt waar ze nu staan verklaren. Gezien de beperkte mogelijkheden is de helft van de gesproken

deelnemers nog niet in staat gebleken om een vrijwilligerswerkplek te vinden; drie van hen waar actief in het traject ten tijde van het interview en twee waren onderdeel van de toen nog bestaande controlegroep. Voor die laatste twee geldt dus ook dat ze nog geen ondersteuning van de p-coaches hadden gekregen. Door de anderen worden verschillende redenen aangevoerd waarom ze nog geen vrijwilligerswerk hebben.

Toch met corona beginnend, noemt een oudere vrouw dat ze op het punt stond om op meerdere plekken vrijwilligerswerk te starten, maar dat alles compleet werd gestopt door de verschillende *lockdowns*. Er waren geen vrijwilligers nodig of welkom. Deze vrouw heeft eerder jarenlang in verschillende functies in een hotel heeft gewerkt en van koken houdt, en juist dit soort activiteiten die haar trokken waren tijdens COVID-19 veel minder mogelijk. Ze gaf in het interview aan open te staan voor andere activiteiten, zoals een vrijwilligerswerkplek in de zorg, maar benadrukte wel dat dit minder favoriet is dan de hiervoor genoemde werkzaamheden.

Een andere deelnemster gaf als voornaamste reden aan 'te moeten', waarbij vrijwilligerswerk wat geen uitzicht op betaald werk geeft weinig interessant voor haar lijkt. Het huidige bijstandssysteem in Nederland zorgde voor een enorme financiële klap toen haar twee dochters volwassen werden, en haar bijstandsuitkering werd verlaagd. Ze voelde zich hierdoor praktisch gedwongen haar kinderen niet langer bij haar in te laten wonen. Het feit dat ze niet gestuurd wil worden in haar uitgaven of samenstelling van het huishouden was een motivatie om een betaalde baan te zoeken. Daarnaast bestempelde ze de frequente controles op haar uitgaven als "*erger dan dat gevangenen het hebben*". Ook dit spoorde haar aan om werk te vinden. Ze heeft echter slechts enkele uren vrijwilligerswerk per week als overblijffrouw bij een centrale overblijfflocatie voor basisscholen, neerkomend op maximaal een uur per dag, voor één à twee dagen per week. Deze mevrouw was eerder in 2020 ook op vrijwillige basis actief bij een (speciaal onderwijs) basisschool, maar besloot daar na één dag al te stoppen. Ze kreeg geen uitzicht op betaald werk, voelde zich onveilig nadat op haar eerste werkdag een leerling met een mes door school liep, en ze kreeg 'slechts' twee keer op een dag tien minuten pauze.

Hulp vragen

In het begin is het de participatiecoach die voorstelt om een afspraak te maken, maar als het traject vordert kunnen deelnemers zelf aankloppen wanneer dat nodig is. De een geeft aan dat het werkt om één keer per maand af te spreken, terwijl de ander één keer per week een afspraak wil maken. Het komt in ieder geval vaak voor dat deelnemers tussendoor een WhatsApp bericht sturen of kort bellen als ze ergens mee zitten.

In de evaluatie achteraf vertelde een eerdergenoemde Turkse vrouw dat ze geen vaste afspraken meer heeft met haar participatiecoach, omdat ze actief is bij twee verschillende vrijwilligerswerkplekken waarbij het doel van het participatietraject is behaald en het traject is afgerond. Tegelijkertijd wordt duidelijk uit het gesprek dat ze de ruimte ervaart om contact op te nemen met de p-coach als ze ergens mee zit, en dat kwam in meer gesprekken terug. Deze vrouw voegde hieraan toe dat ze hier ook gebruik van maakt, omdat ze vooralsnog niet goed genoeg weet heeft van waar ze met bepaalde hulpvragen moet zijn. Dit is dan ook de reden dat ze contact zoekt met haar (voormalige) participatiecoach.

Hoe hebben deelnemers het participatietraject ervaren?

Het participatietraject werd positief ontvangen door de geïnterviewde deelnemers. De hulp werd uitermate op prijs gesteld.³ De positieve ervaringen die worden genoemd door de geïnterviewde deelnemers zijn onder andere (in onze woorden): de pro-actieve benadering; het enthousiasme voor en de interesse in deelnemers bij de p-coaches; de rust en het ontbreken van dwang in combinatie met het leveren maatwerk dat bij hen en hun situatie past.

Zo zag een Iranese vrouw het traject wel als één van de wegen naar betaald werk, maar, zo vertelde ze in het interview, ze kan niet meteen vijf stappen vooruit. De manier van dit traject biedt haar juist een uitkomst. Tevens noemde ze dat dit voor iedereen in een soortgelijke situatie zo zal werken, omdat een betaalde baan en de

³ We moeten voorzichtig zijn in dit generaliseren, want de positieve ervaring heeft er waarschijnlijk ook aan bijgedragen dat deze deelnemers wilden meewerken aan een interview.

bijkomende veranderingen vaak als te grote stap worden beschouwd. Het complex aan slechte taalbeheersing en mentale of psychische problemen haken hier allemaal op elkaar in.

Dit kwam ook terug in een interview met een Syrische man. Deze man heeft te kampen met fysieke ongemakken en een heftige voorgeschiedenis, maar wil toch koste wat kost werk vinden. Door deel te nemen aan dit participatietraject is hij zich bewust geworden van het belang van een goede Nederlandse taalbeheersing. Op dit moment heeft hij een taalcoach en taalmaatje gevonden, en is zijn doel om op deze manier meer zekerheid te kunnen vinden in de Nederlandse maatschappij en stap voor stap toe te werken naar zijn einddoel: een vaste baan.

Slecht één van de geïnterviewden gaf een wat ander geluid wat betreft de persoonlijke benadering. Ze voelde zich namelijk niet goed begeleid en had meer verwacht van zowel haar coach als het participatietraject, in het bijzonder van de aandacht voor haar persoonlijke situatie. Om die reden is ze ook gestopt. Uit de interviews is niet af te leiden of dit lag aan de insteek en verwachtingen die deze vrouw voor zichzelf schepte of aan mogelijk minder goede begeleiding; of een combinatie van deze twee.

Kijken we specifiek naar de start van het traject dan waren mensen soms minder enthousiast. Als de participatiecoaches potentiële deelnemers benaderen wordt hier verschillend op gereageerd; sommigen stemmen meteen in en zeggen enthousiast of nieuwsgierig te zijn naar de mogelijkheden in het traject; anderen zijn terughoudend of reageren geheel niet. Deze variatie lijkt te maken hebben met culturele verschillen alsook schaamte of angst iets te moeten doen. Bij de niet-reageerders zijn de redenen bovendien onbekend.

Een interview met een Turkse deelnemster helpt dit deels duiden (vrij vertaald in verband met gebrekkig Nederlands):

“Als mensen mijn situatie hebben bijvoorbeeld, en elke dag thuis zitten, dan kan je niet ineens iets gaan doen. Vaak zijn er ook andere problemen, bijvoorbeeld de angst voor buiten (mede door een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal) en die problemen moet je eerst (deels) oplossen voordat je op zoek kan naar werk”.

Zij die slecht Nederlands spreken durven in eerste instantie vaak al niet op gesprek te komen, zo vertelde ze. De stap is dan te groot, omdat ze zich niet begrepen voelen en niet begrijpen wat er van ze wordt verwacht, waardoor de geboden hulp niet effectief kan zijn. De eerste gesprekken met een tolk of een coach die de taal zelf spreekt zou daarom een groot voordeel zijn voor degenen die nu niet bereikt worden of in een vroeg stadium afhaken, omdat hun (zelf)vertrouwen op die manier positief kan worden beïnvloed.

Met betrekking tot het einddoel of de mogelijkheden van het traject zien we ten slotte een laatste aandachtspunt: de beperkte invloed die de gemeente heeft binnen bedrijven waardoor ook de uitstroommogelijkheden beperkt zijn, zo zegt de Iranese deelnemer met wie is gesproken. Los van de vraag of dit aan de gemeente is, benoemt deze vrouw een punt wat eerder ook naar voren in het voorbeeld van een Turkse vrouw: de beperkte mogelijkheden op betaald werk.

3.3 Hoe verliep de uitvoering?

Zoals in het bovenstaand duidelijk werd is ‘vrijheid’ een kernwoord in de aanpak en dit kwam overeen met de aanpak zoals deze pre-VIA door p-coaches werd gehanteerd. Een belangrijk verschil is echter dat in deze pilot de doelgroep complexer was en minder kansrijk werd geacht, onder andere vanwege de niet-westerse migratieachtergrond van deelnemers. De nadruk lag daarmee sterk op met de deelnemers in kaart brengen wat ze kunnen en willen om zo stapjes vooruit te zetten richting een doel (in plaats van dat doel moeten bereiken). Daarnaast kunnen we wat betreft de uitvoering niet ontsnappen aan de impact van de coronapandemie. De impact daarvan lichten we vooral uit waar dit additioneel inzicht in het reguliere traject geeft; hoe het dit doorsneden heeft is inmiddels helder gedocumenteerd in het voorgaande.

Op basis van de analyse in dit hoofdstuk verschillende aandachtspunten in het traject te formuleren. Deze zullen nooit uitputtend zijn, daar dat een replicatie van het hoofdstuk vergt. De nadruk leggen we hier op realisaties die zijn te beschouwen in termen van potentiële barrières of bijdragende factoren richting een succesvolle uitrol van het traject. Hieronder ordenen we ze naar trajectonderdeel.

Start

- Het blijkt voor de gemeente minder makkelijk dat verwacht om een doelgroeplijst aan te leveren. Door een rommelige aanlevering van mogelijke deelnemers zijn participatiecoaches veel van hun tijd kwijt aan andere zaken dan concreet (effectief benaderen en) begeleiden.
- De pro-actieve benadering van potentiële deelnemers is een belangrijk element in het proces, maar om verschillende redenen zijn potentiële deelnemers uit de specifieke doelgroep van deze pilot niet altijd direct enthousiast (en daarin verschillen ze wellicht van de pre-VIA deelnemers). Taalbarrières, schaamte en angst vormen te overwinnen obstakels.

Afspreken

- De Coronasituatie heeft blootgelegd hoe belangrijk het fysiek kunnen afspreken is voor de doelgroep van de pilot. Dit besef is belangrijk voor de praktische organisatie van een traject als dit, binnen en buiten de gemeente Nijmegen.
- In de afspraken met een intake- of evaluatievragenlijst werd de combinatie tussen onderzoek en begeleiden in de uitvoering als belemmerend ervaren voor het opbouwen van een band en het koste de p-coaches veel begeleidingstijd en de deelnemers veel energie. Dit is een belangrijk leerpunt voor vervolgonderzoek, maar het is niet inherent aan de p-coachaanpak

Doelen stellen

- De doelen die gesteld werden focuste vaak op vrijwilligerswerk, als mogelijke tussenstap naar verder participatie maar niet per se. Het niet stellen als betaald werk als kerndoel werd door bijna alle betrokken als prettig ervaren.
- Voor sommige deelnemers is het doel wel degelijk betaald werk, maar wordt hen bij de organisaties waar ze vrijwilligerswerk doen duidelijk dat er daar geen uitzicht is op betaald werk of dat dit gezien de problematiek van de deelnemers in de commerciële arbeidsmarkt weinig kansrijk is. Dit vraagt op verwachtingsmanagement maar zal sommige deelnemers simpelweg demotiveren.

Begeleiders

- De p-coaches hebben veel vrijheid wat hen ruimte biedt en dit lijkt tot waardering van de deelnemers te leiden. Ook leidt het tot verschillen in aanpak. Of dit juist in het voor- of nadeel van het traject werkt is moeilijk te stellen op basis van dit onderzoek. Aan de ene kant biedt het ruimte voor maatwerk en authentieke aandacht. Aan de andere kant suggereert het dat het succes van een traject sterk afhankelijk is van sociale vaardigheden en het netwerk van de p-coaches, als ook eventueel de match tussen deelnemer en p-coach.
- Gezien de complexiteit van de groep kwam begeleiding van de vrijwilligers in de vrijwilligersorganisatie naar voren als voor sommige deelnemers belangrijke randvoorwaarde, en hierin kunnen deelnemers verschillen van het die aan het pre-VIA traject deelnamen.

Deze realisaties zijn voornamelijk gebaseerd op de ervaringen van de p-coaches en deelnemers. In de volgende hoofdstukken zullen we systematisch naar de resultaten kijken. Het is de combinatie van deze gegevens die uiteindelijk tot valide conclusies kunnen leiden.

(4) Deelnemerskenmerken pilot Nijmegen

In dit hoofdstuk presenteren we de eerste set resultaten op basis van de vragenlijsten. Het hieronder verschaft inzicht in de situatie van de deelnemers beantwoordt niet direct één van de onderzoeksvragen, maar biedt belangrijke achtergrondinformatie. Het helpt de andere resultaten te duiden en daarmee helpt het de onderzoeksvragen te beantwoorden.

4.1 Steekproef

Voor de eindrapportage is data gebruikt die verzameld is voor 8 september 2021. In totaal 76 deelnemers hebben de intakevragenlijst ingevuld. Van 68 deelnemers is een ondertekend consentformulier ontvangen. In lijn met de aan het begin van het traject gestelde richtlijnen, beschouwen we het invullen van de vragenlijst niet als (impliciet) consent. Tien van de 68 overgebleven cliënten hebben het traject niet afgerond; hen beschouwen we als tussentijds uitgestapt. Helaas lukte het de p-coaches niet om bij zes van de 58 deelnemers met een afgerond traject ook de evaluatievragenlijst af te nemen.⁴

- 76 deelnemers met ingevuld intakevragenlijst
- 68 deelnemers met ingevuld intakevragenlijst en consentformulier
- 58 deelnemers met ingevuld intakevragenlijst, consentformulier en afgerond participatietraject.
- 52 deelnemers met ingevuld intakevragenlijst, consentformulier, afgerond participatietraject en ingevuld evaluatievragenlijst.

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van de uiteindelijke deelnemers die het hele traject hebben doorgeemaakt. Daarnaast vergelijken we deze groep met hen die tussentijds zijn uitgestapt omdat dit inzicht verschaffen wat leidt tot duurzaam deelnemen en voor wie het traject mogelijk meer passend is.

4.2 Achtergrondkenmerken deelnemers

Hieronder presenteren we cijfers uit de vragenlijsten en geven aan het einde een korte duiding. We richten ons op de 68 deelnemers die de intakevragenlijst hebben ingevuld, waarvoor een ondertekend consentformulier is ontvangen en die zijn gestart met het participatietraject. Deze groep splitsen we uit in de groep van 58 deelnemers die het participatietraject heeft afgerond en de tien deelnemers die zijn uitgevallen. De data met betrekking tot leeftijd, migratieleeftijd en herkomstland is weergegeven zodat op basis van deze data zeker niet te herleiden is wie hebben deelgenomen aan het onderzoek. De achtergrondgegevens die hieronder gerapporteerd worden zijn de definitieve cijfers en overschrijven de informatie zoals weergegeven in de tussenrapportage.

⁴ Respondenten die vanwege hen moverende redenen (zoals medische klachten) geen begeleiding meer wenste maar wel een traject hebben afgerond worden als begeleid beschouwd. In de tussenrapportage zijn sommigen hiervan als uitgevallen beschouwd.

Sekse

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Man	18	31	2	20
Vrouw	40	69	8	80
Totaal	58	100	10	100

Leeftijd

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijdsgroep 1	5	9	1	10
Leeftijdsgroep 2	20	34	2	20
Leeftijdsgroep 3	21	36	4	40
Leeftijdsgroep 4	12	21	3	30
Totaal	58	100	10	100

Leeftijdsgroepen zijn niet herkenbaar genummerd om te voorkomen dat individuele deelnemers traceerbaar zijn.

Leeftijd ten tijde van migratie

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijdsgroep 1	3	5	2	20
Leeftijdsgroep 2	15	26	4	40
Leeftijdsgroep 3	26	45	4	40
Leeftijdsgroep 4	4	7		
Leeftijdsgroep 5	8	14		
Leeftijdsgroep 6	2	3		
Totaal	58	100	10	100

Leeftijdsgroepen zijn niet herkenbaar genummerd om te voorkomen dat individuele deelnemers traceerbaar zijn.

Geboorteplek

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Nederland	2	3		
Land 1	5	9	3	30
Land 2	10	17	1	10
Land 3	1	2		
Land 4	3	5		
Land 5	4	7		
Land 6	3	5	1	10
Land 7	5	9	1	10
Land 8	1	2	1	10
Land 9	6	10	1	10
Regio 1	8	14	1	10
Regio 2	5	9		
Regio 3	2	3		
Regio 4	1	2	1	10
Regio 5	2	3		
Totaal	58	100	10	100

Landnamen zijn onherkenbaar gemaakt om te voorkomen dat individuele deelnemers traceerbaar zijn. Herkomstlanden die überhaupt nauwelijks voorkomen zijn gegroepeerd in regio's. De landen omvatten Afghanistan, China, Irak, Iran, Marokko, Somalië, Suriname, Syrië en Turkije; de regio's: Afrika, Azië, Europa, Midden-Oosten & Noord Afrika en Zuid-Amerika.

Burgerlijke staat

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Getrouwd (of geregistreerd partnerschap)	12	21	1	10
Gescheiden	28	48	6	60
Weduwe / Weduwnaar	3	5		
Ongehuwd	15	26	3	30
Totaal	58	100	10	100

Kinderen in huis

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Nee	20	34	3	30
Ja	38	66	7	70
Totaal	58	100	10	100

Educatie

	Deelnemers met afgerond traject		Deelnemers uitgevallen tijdens traject	
	Aantal	%	Aantal	%
Basisschool of minder	8	13	4	40
Vmbo	6	10	1	10
Havo/Vwo	5	9		
Middelbaar onbekend	8	14	2	20
Mbo	20	34		
Hbo/Wo	8	14		
Anders/onbekend	3	5	3	30
Totaal	58	100	10	100

Hoogst afgeronde opleiding

Taalbeheersing (zelfinschatting; in %)

	Deelnemers met afgerond traject			Deelnemers uitgevallen tijdens traject		
	Spreken	Verstaan	Lezen	Spreken	Verstaan	Lezen
Helemaal niet goed	9	9	9	0	0	10
Niet goed	29	24	24	40	20	40
Goed	48	55	57	50	70	40
Erg goed	10	9	7	10	10	10
Uitstekend	3	3	3	0	0	0
Totaal (N)	58			10		

De onderzoeksgroep is etnisch zeer divers, maar deelnemers zijn opvallend vaak vrouw (maar niet exclusief zo). De meeste deelnemers zijn van middelbare leeftijd en veelal zijn ze als puber of jongvolwassenen naar Nederland gekomen. Ongeveer een derde heeft enkel secundair onderwijs genoten en een derde heeft een opleiding op mbo-niveau. De rest verdeelt zich gelijkmatig over basisonderwijs of minder en een hbo/wo opleiding. In het licht van uitstroom naar arbeidsparticipatie zien we dat ongeveer de helft een beroeps- of academische opleiding heeft genoten. Echter, de hoogstgenoten opleiding is door de overgrote meerderheid in het land van herkomst gevolgd en niet in Nederland, waardoor een Nederlandse kwalificatie ontbreekt. De Nederlandse taalbeheersing door onder andere de p-coaches vaak als een belangrijke belemmerende factor voor participatie gezien, maar de doelgroep zelf is overwegend van mening (meer dan 60%) dat het met hun taalbeheersing wel goed zit (goed, erg goed of uitstekend). Hoewel dit niet de intentie van de vraag was, gaf bij 'hoogstgenoten opleiding' een substantieel deel van de deelnemers spontaan aan een taal cursus te hebben gevolgd, bijvoorbeeld via een ROC.

Het is opvallend dat bijna de helft van de deelnemers gescheiden is, een klein kwart is ongehuwd. Twee derde van de deelnemers heeft kinderen in huis. Met andere woorden, relatief veel deelnemers lijken alleenstaand ouder te zijn.

4.3 Selectiviteit deelnemers

De tabellen hierboven tonen dat er op sommige kenmerken de uitvallers een wat ander profiel hebben dan van de deelnemers die het traject voltooid hebben. De huishoudsamenstelling wijkt niet duidelijk af, evenmin als de migratie-achtergrond. De uitvallers zijn (gemiddeld genomen) wel jonger, hebben een slechtere taalbeheersing en zijn lager opgeleid. Deze verschillen liggen in het verlengde van de observaties uit het vorige hoofdstuk met betrekking tot wie wel of niet ingaat op de uitnodiging deel te nemen aan het begeleidingstraject. Voor deelname lijken taalbeheersing en begripsvermogen belangrijke factoren.

(5) Effectevaluatie maatschappelijke activatie

De resultaten in deze sectie zijn gebaseerd op de 52 deelnemers met zowel een intakevragenlijst en evaluatievragenlijst. Op basis van de deze gegevens presenteren we hier de resultaten met betrekking met Onderzoeksvraag 2:

In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan de maatschappelijke activatie van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?

Bij de bespreking groeperen we de resultaten in lijn met de participatieladder (zie Hoofdstuk 1). We beginnen in met de primaire uitkomstmaat van de pilot (4.1): vrijwilligerswerk, een traject bij het werkbedrijf, een eigen bedrijf opzetten, en betaald werk (trede 4 tot en met 6). Daarbij bespreken we ook andere activiteiten, zoals sporten en scholing als indicatoren van trede 3: andere georganiseerde activiteiten. Ter referentie worden ook de resultaten voor uren besteed aan mantelzorg en kinderen weergegeven. Vervolgens (4.2) kijken we naar maatschappelijke contacten (trede 2) en een gebrek aan sociaal contact met burens, familie en vrienden (trede 1). Tenslotte (4.3) bespreken we de resultaten voor het gebruik van overheidssteuning (zoals schuldhulpverlening en Meedoenregeling), als aanvullende indicatoren voor maatschappelijke activatie.

Percentages worden afgerond op gehele getallen. Voor gemiddelden geven we één cijfer achter de komma weer. Daar waar de beschrijvende resultaten duidelijke veranderingen laten zien, is gekeken of deze verschillen significant waren. Met andere woorden, of ze te generaliseren zijn naar vergelijkbare bijstandsgerechtigden die niet deelgenomen hebben aan de proef. Aangezien er sprake is van een voor- en na-meting bij dezelfde deelnemer is er gebruik gemaakt van: (1) *Paired Samples T Test* wanneer het concepten betrof die gemeten zijn op een continue schaal en waarbij we gemiddelde scores konden vergelijken en (2) *Conditional Logistic Regression* wanneer het ordinale of nominale concepten betrof die middels percentages zijn beschreven.

5.1 Weekinvoulling

Tijdens het participatietraject zijn meer mensen actief geworden in een betaalde baan, ook al was dit niet het primaire doel (zie Hoofdstuk 3). Voor de start van het traject had twee procent (één deelnemer) een betaalde baan (of verrichtte) betaalde activiteiten, na het traject tien procent van de deelnemers (vijf deelnemers). Naast de stijging in betaald werk zien we stijgingen in het percentage deelnemers dat deelneemt aan een traject bij het werkbedrijf of vrijwilligerswerk verricht, maar niet bij het percentage deelnemers dat een eigen bedrijf aan het opzetten is.

De tien procent (vijf personen) die betaald werk verricht is verantwoordelijk voor een stijging van 19 uur (een gemiddelde stijging van een half uur) die besteed worden aan betaald werk. In het aantal uren zien we voornamelijk stijgingen voor betaald werk en vrijwilligerswerk.

Nemen we de treden vier tot en met zes samen dan zien we een netto toename van 25 procentpunt in het aantal deelnemers dat actief is (van 8 naar 21 deelnemers). Dit verschil is significant. In het aantal uren zien we een (significante) toename van gemiddeld 0,5 naar 2 uur onder alle deelnemers. Dit betekent dat het totaal aantal uur vóór het traject, namelijk 34 uur (door 8 deelnemers; 4,25 uur per actieve deelnemer), toegenomen is tot in totaal 101 uur (door 21 deelnemers; 4,81 uur per actieve deelnemer). De stijging in het totaal aantal uren wordt dus grotendeels veroorzaakt doordat meer mensen (vrijwillig of betaald) zijn gaan werken, niet doordat dezelfde mensen meer uren zijn gaan werken. Dit is in lijn met de verwachtingen en doelen van de deelnemers (Hoofdstukken 1 en 3).

Huidige weekinvulling

	Huidige weekinvulling				Wens weekinvulling	
	% deelnemers dat minimaal één uur hieraan besteed		gemiddeld aantal uren*		(% deelnemers dat minimaal één uur hieraan wenst te besteden)	
	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie
Betaald werk (participatieladder niveau 6)	2	10	0	0,5	19	23
Eigen bedrijf opzetten (participatieladder niveau 6)	2	2	0	0	10	8
Traject Werkbedrijf (participatieladder niveau 5)	2	10	0	0	23	13
Vrijwilligerswerk (participatieladder niveau 4)	12	31	0,5	1,5	29	21
participatieladder niveau 4, 5 of 6 ^a	15	40	0,5	2	35	42
Opleiding/cursus (participatieladder niveau 3)	15	23	1	1,5	21	25
Andere zaken (zoals sporten) (participatieladder niveau 3)	27	31	1	1	29	33
Mantelzorg	10	10	20	20	6	2
Zorg kinderen	52	48	0	0,5	23	23
Totaal	100		nvt		100	

Noten

a: significant verschil ($p < 0,05$) voor % deelnemers en ($p < 0,01$) aantal uren; niet significant ($p = 0,24$) wensen

Met betrekking tot trede 3 (deelname aan georganiseerde activiteiten) zien we een toename in deelname aan opleiding en in mindere mate in sport, zowel in aantallen deelnemers als uren.

Tenslotte, met betrekking tot de wensen is het beeld complexer. Meer deelnemers wensen één of meerdere vormen van 'hogere' participatie (trede 4 t/m 6); het percentage stijgt van 35 naar 42 procent. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat deelnemers selectiever worden. In het bijzonder geldt dat een traject bij het werkbedrijf, nu men een participatietraject heeft gevolgd, als minder wenselijk wordt beschouwd. We zien een daling van 23 procent naar 13 procent. Meer algemeen wenst men dus minder verschillende vormen van activiteiten tegelijkertijd, wat lijkt aan te sluiten bij de observatie in het vorige hoofdstuk dat deelnemers beter zicht op hun wensen en behoeften krijgen.

5.2 Contacten

In de tussenevaluatie vergeleken we de deelnemers aan deze pilot met de deelnemers van het Nijmeegse experiment met de bijstand in het kader van de participatiewet. Hieruit bleek dat bij de deelnemers in deze pilot, de contactfrequentie fors lag. Het participatietraject blijkt echter (gemiddeld genomen) niet tot verbetering te hebben geleid in de mate van sociale contact. De stapjes die in Hoofdstuk 3 voor sommige deelnemers werden geconstateerd (zoals af en toe koffiedrinken in het buurthuis) zijn niet van die frequentie en niet dusdanig wijdverspreid dat dit leidt tot aanzienlijk sterker contact. Een mogelijk verklaring hiervoor is dat een (groot) deel van deze contacten mogelijk iets onder een van de drie groepen genoemd in de vragen valt. Het nieuwe contact is bijvoorbeeld in het koffiehuis met de *p-coach* en of met andere vrijwilligers in de nieuwe activiteit. In de diepte-

interviews gaf ongeveer de helft van de geïnterviewde deelnemers aan meer sociale contacten te hebben en dan op de locatie van hun vrijwilligerswerk. Daarnaast kunnen we door de veranderende opzet hier niet toetsen of op wat langere termijn het contact met bijvoorbeeld burens zich verder uitbreidt.

Hoe vaak heeft u contact met...	... burens of mensen die bij u in de straat wonen?		... vrienden, vriendinnen of goede kennissen?		... uw familie?	
	Startsituatie	Eindsituatie	Startsituatie	Eindsituatie	Startsituatie	Eindsituatie
(%)						
Minstens 1 keer per week	38	37	42	42	48	54
3 keer per maand	13	13	17	13	12	8
2 keer per maand	10	13	4	13	2	2
1 keer per maand	8	4	10	4	2	4
Minder dan 1 keer per maand	2	13	12	10	8	0
Zelden of nooit	29	21	15	17	29	33
Gemiddeld (naar keer per jaar)	28	28	31	31	30	32

Zelden tot nooit contact buurt, familie en vrienden		
%	Startsituatie	Eindsituatie
	zelden of nooit contact met burens of mensen die bij u in de straat wonen én zelden of nooit contact met vrienden, vriendinnen of goede kennissen én zelden of nooit contact met uw familie (Participatieladder niveau 1) ^a	19

Noten

a: niet significant (p=0,53)

Ook als we kijken naar het aantal deelnemers dat sterk geïsoleerd leeft (zelden of nooit contact met elk van de drie onderscheidde sociale netwerken zien we geen significante verbetering). De daling van 4 procentpunten geeft aan dat na de start van de proef het aantal deelnemers dat sociaal geïsoleerd is, met 2 is gedaald. Dit aantal is dusdanig onzeker dat het maar de vraag is of dat dit een algemeen breder effect van de aanpak zal blijken als het traject onder deze doelgroep zou worden uitgerold.

5.3 Gebruik gemeentelijke regelingen

Als laatste indicator voor maatschappelijke participatie kijken we naar het gebruik maken van de 'Meedoen-regeling' en 'Advies Plu024/Ondernemerspunt' (trede 2/3; zie Hoofdstuk 7 voor gebruik van schuldhulpverlening). Ook hier zien we geen significante verandering. De wens om gebruik te maken van de regeling neemt niet toe. Sterker nog, de wens om gebruik te maken van de Meedoen-regeling neemt significant af. Een verklaring hiervoor kan zijn dat in de begeleiding juist over dit soort zaken meer duidelijkheid gecreëerd wordt, terwijl deelnemers vooraf waarschijnlijk weinig zicht hadden op wat deze regeling precies inhield. Men is er mogelijk achter gekomen dat wat aangeboden wordt, niet aansluit op behoeften. Tegen dit licht is een daling van de wens mee te doen, niet per definitie als negatief te duiden.

Het valt bovendien niet uit te sluiten dat de verandering in antwoordpatronen het gevolg zijn van de coronapandemie. Deelnemers willen bij oplopende besmettingscijfers mogelijk minder gebruik maken van regelingen

waarbij sociaal contact optreedt. Hiernaast zouden deelnemers nu er door de restrictiemaatregelen veelal geen gebruik van met name de 'Meedoen-regeling' gebruik gemaakt *kan* worden, eerder kunnen aangeven geen gebruik van de regeling gebruik te *willen* maken.

Gebruik gemeentelijke regelingen (% ja)	Deelnemers met intake én evaluatie	
	Startsituatie	Eindsituatie
Meedoen-regeling		
Maakt gebruik ^a	52	48
Zou willen ^b	79	58
Advies Plu024/Ondernemerspunt		
Maakt gebruik ^c	4	6
Zou willen ^d	15	15

Noten:

a: niet significant (p=0,64)

b: significant (p<0,05)

c: niet significant (p=0,66)

d: niet significant (p=1,00)

5.4 Effecten maatschappelijke activatie?

Over het geheel genomen geeft de pilot een vrij helder beeld wat betreft de korte-termijneffecten op maatschappelijke participatie:

- Op de laagste treden van de participatieladder zien we geen (significante) veranderingen: sociaal contact verandert te weinig voor harde uitspraken. Dit kan komen (a) doordat er gewoon geen effect is, (b) doordat de gemiddelde effecten te klein zijn om op te pikken bij een klein deelnemersaantal of (c) doordat het traject past op middellange termijn zich vertaalt naar beduidend meer sociaal contact. Tegelijk dienen we ons te realiseren dat meer deelnemers vrijwilligerswerk zijn gaan doen, waar ook contacten opgedaan worden en dat voor alle deelnemers de p-coaches nieuwe contacten zijn. Binnen het surveyonderzoek is enkel gevraagd naar contact met burens, contact met vrienden, en contact met familie.
- Het aantal deelnemers dat is geen participeren in (pseudo-)economische activiteiten is beduidend toegenomen tijdens, en hoogstwaarschijnlijk door, het traject. Dit zien we het sterkst terug in de toename in vrijwilligerswerk (de focus in de begeleiding), maar in beperkte mate ook in betaald werk (wat praktisch categoriaal te hoog gegrepen werd geacht), en in begeleidingstrajecten en scholing.
- Het gemiddelde aantal uren dat geparticipeerd wordt in vrijwilligerswerk en betaald werk is ook toegenomen, maar zeer beperkt. Dit sluit aan bij de ervaring, en deels frustratie, van sommige deelnemers.
- Geen van de deelnemers is uitgestroomd uit de bijstand door het participatietraject (de stijging in het aantal uren betaald werk is hiervoor te klein).

Voor het centrale doel van begeleiding naar vrijwilligerswerk lijkt er dus sprake van enige mate van succes. Waar we in de tussenrapportage nog suggereerden dat het vergroten van het (informeel) sociaal netwerk (en uitkomsten beschreven in Hoofdstuk 6) kunnen bijdragen aan het begeleiden richting (vrijwilligers)werk en waar de diepte-interviews suggereren dat het vergroten van het sociaal netwerk als tussenstap bereikt wordt, zien we in de effectevaluatie dat de ondersteuning van de p-coaches via een meer directe route tot meer maatschappelijke participatie leidt.

(6) Effectevaluatie welbevinden

Dit hoofdstuk focus op de effecten van de pilot op de secundaire uitkomstmaten. Achtereenvolgens bespreken we de uitkomsten voor gezondheid (6.1), zelfredzaamheid (6.2) en maatschappelijke binding (6.3). De gebruikte data en methode in dit hoofdstuk zijn identiek aan die van Hoofdstuk 5, echter voor de meeste van de hier besproken uitkomsten is het aannemelijk dat de coronapandemie en beheersmaatregelen forse, maar lastig exact in te schatten, invloed kan hebben gehad (zie Sectie 2.2). Dit nemen we mee in de interpretatie en beantwoording van Onderzoeksvraag 3 die hier centraal staat:

In welke mate draagt het volgen van een participatietraject bij aan het vergroten van het welbevinden van langdurige werklozen met een migratieachtergrond?

6.1 Gezondheid

	Lichamelijk		Geestelijk	
	Deelnemers met intake én evaluatie		Deelnemers met intake én evaluatie	
Gezondheid (%)	Startsituatie	Eindsituatie	Startsituatie	Eindsituatie
Slecht (1)	38	31	37	21
Matig (2)	37	37	31	40
Goed (3)	15	25	19	33
Zeer goed (4)	4	2	12	2
Uitstekend (5)	6	6	2	4
Gemiddelde ^a	2,0	2,2	2,1	2,3

Noten

a: niet significant (p=0,18) lichamelijk; niet significant (p=0,26) geestelijk.

		Deelnemers met intake én evaluatie	
Levensinvulling (0-10; 10 = heel zinvol/tevreden)		Startsituatie	Eindsituatie
Vindt u de dingen die u doet in uw leven zinvol?	Gemiddelde ^a	6,2	6,0
	% ≥ 8 ^b	37	19
Hoe tevreden bent u met uw leven?	Gemiddelde ^c	5,9	6,1
	% ≥ 8 ^d	29	35

Noten:

a: niet significant (p=0,47)

b: significant (p<0,05)

c: niet significant (p=0,70)

d: niet significant (p=0,44)

Voor lichamelijke gezondheid zien we wat verschuiving in de frequenties van de geven antwoorden, maar de positieve ontwikkeling is te zwak voor een significant effect in de gemiddelde score. Voor de zelfgerapporteerde geestelijke-gezondheid zien we een nog wat gemixter effect wat evenmin significant is. In deze lijn zien we ook geen positieve significante effecten voor hoe tevreden deelnemers met hun leven zijn en zinvol ze hun leven achten. Echter, wat betreft dat laatste nemen we wel een significante daling waar van het aantal mensen dat hun leven erg zinvol acht. Dit kan toeval zijn, maar er zijn ook inhoudelijke verklaring te suggereren. Zo zouden

door de bewegingsbeperkende coronamaatregelen minder mensen hun leven als erg zinvol kunnen ervaren. Ook, en tegelijkertijd, is het mogelijk dat de daling geworteld is in een combinatie van toegenomen besef van hun eigen (nog) niet waargemaakte potentieel met zicht op de barrières waar ze tegen aan lopen nu ze participatieactiviteiten zoeken.

6.2 Zelfredzaamheid

	Ik kan moeilijke situaties zelf oplossen		Tegenslagen kan ik zelf overwinnen	
	Deelnemers met intake én evaluatie		Deelnemers met intake én evaluatie	
Zelfredzaamheid (%)	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie
Helemaal mee oneens (1)	10	13	10	10
Oneens (2)	15	15	12	10
Niet oneens / niet eens (3)	23	25	21	37
Eens (4)	37	42	38	40
Helemaal eens (5)	15	4	19	4
gemiddeld	3,3	3,1	3,5	3,2

	Vrijwilligerswerk		Betaalde klusjes		Een betaalde baan	
Lukt het u de volgende vormen van werk in te vullen? (%)	Deelnemers met intake én evaluatie		Deelnemers met intake én evaluatie		Deelnemers met intake én evaluatie	
	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie
Helemaal mee oneens (1)	19	27	31	35	31	37
Oneens (2)	35	19	42	31	40	29
Niet oneens / niet eens (3)	25	29	23	27	19	25
Eens (4)	19	17	2	8	8	10
Helemaal eens (5)	2	8	2	0	2	0
gemiddelde	2,5	2,6	2,0	2,1	2,0	2,1

Voor zowel de meer algemene ervaren zelfredzaamheid als de arbeidsmarktspecifieke ervaren zelfredzaamheid op het gebied van bepaalde vormen van werk verrichten zien we geen (significante) veranderingen. Bij de meer specifieke vormen van zelfredzaamheid is wel opvallend dat de categorie 'oneens' kleiner wordt terwijl de categorieën 'helemaal mee oneens' en 'niet oneens/niet eens' meer gekozen worden. Dit suggereert dat de ervaring van het p-coachtraject voor sommige mensen tot meer vertrouwen in zichzelf leidt en voor andere juist betekent dat ze beter inzien waar hun capaciteiten (nog) niet aansluiten bij wat nodig is voor (vrijwilligers)werk. We hebben echter te weinig informatie om hier helder conclusies te trekken.

6.3 Maatschappelijke binding

Met betrekking tot sociaal vertrouwen zien we geen significante verandering. Ook de toename in vertrouwen in de politiek en de verbondenheid met Nederland is niet significant naar standaard maatstaven. Echter, zouden we eenzijdig toetsen – wat gebruikelijk is als we enkel een verandering in één richting verwachten – dan kunnen we de huidige verschillen als marginaal significant beschouwen. Met andere woorden, deze resultaten kunnen gezien worden als een indicatie dat er een positief effect is van het traject op het vertrouwen in de gemeente en zich thuisvoelen in Nederland.

Vertrouwen (gemiddelden)	Deelnemers met intake én evaluatie	
	Startsituatie	Eindsituatie
Vindt u dat de meeste mensen te vertrouwen zijn? Of vindt u dat u niet voorzichtig genoeg kan zijn met de meeste mensen? (0-10; 10 = veel vertrouwen) ^a	5,4	5,0
Vindt u dat de gemeente te vertrouwen is? Of vindt u dat u niet voorzichtig genoeg kan zijn met de gemeente? (0-10; 10 = veel vertrouwen) ^b	7,2	7,7
Voelt zich thuis in Nederland ? (0-10; 10 = totaal wel) ^c	7,9	8,3

Noten:

a: niet significant (p=0,40)

b: niet significant (p=0,16)

c: niet significant (p=0,15)

Deze voorzichtige conclusie voor lokaal politieke vertrouwen wordt ook ondersteund door het eerdere onderzoek naar De Proef met de Bijstand in het kader van de participatiewet waarin ook een positief effect op het deze vorm van vertrouwen werd gevonden (eveneens zonder spillover naar algemeen sociaal vertrouwen). Dat de gemeente mogelijk meer vertrouwd wordt sluit bovendien aan bij de ervaringen zoals in Hoofdstuk 3 besproken, in het bijzonder de pro-actieve houding van de gemeente in de pilot en de persoonlijke aanpak van de p-coach waarin men oprecht geïnteresseerd is in de mens achter de bijstandgerechtigde.

6.4 Effecten welbevinden?

De kortetermijnimpact van het p-coachtraject op het (breed gedefinieerde) welbevinden van de deelnemers is zeer beperkt en statistische gezien is de kans zeer klein dat het onder vergelijkbare bijstandsgerechtigde een substantieel effect zal hebben. Deze ‘nulbevinding’ geldt voor gezondheid, gemiddelde levensinvulling, zelfredzaam en sociaal vertrouwen. Het niet vinden van duidelijke effecten is des te meer van belang omdat de algehele gesteldheid op deze vlakken onder de deelnemers vanaf de start van de pilot al relatief slecht was. Dit bleek onder andere uit een vergelijking met de bijstandsgerechtigden die deelnamen aan het Nijmeegse experiment met de bijstand (Betskó & Spierings, 2021; Werner et.al, 2021), waarbij opgemerkt dient dat onder de deelnemers aan dat experiment bijstandsgerechtigden met migratieachtergrond en lageropgeleiden ondervertegenwoordigd waren (Betskó et.al, 2019).

Op basis van dit onderzoek is niet te beoordelen of deze welzijnseffecten niet bestaan, zich pas na langere tijd zich manifesteren (bijvoorbeeld als gevolg van vrijwilligersactiviteiten), of dat ze te niet zijn gedaan ‘door corona’ en onder normale omstandigheden duidelijker aanwezig waren.

Er zijn enkele noemenswaardige uitzonderingen op het gebrek aan effecten, die ook goed te duiden zijn of van belang kunnen zijn voor een eventueel vervolg van het traject.

- Het aantal deelnemers dat het eigen leven als sterk zinvol bestempeld, is afgenomen en wat betreft zelfredzaamheid zien we een toenemende spreiding. Beide patronen suggereren dat deelnemers door het traject meer inzicht krijgen in hun eigen krachten en beperkingen, waarbij dat laatste mogelijk een onbedoelde (negatieve) invloed heeft op hoe mensen hun leven en zichzelf beoordelen.
- Er zijn indicaties dat vertrouwen in de gemeente en thuisvoelen in Nederland wat toenemen. Dit sluit aan bij eerder onderzoek onder bijstandgerechtigden voor wie eveneens, vanuit een minder dwingend regime, meer maatwerk werd geleverd en naar deelnemers geluisterd werd.

(7) Effectevaluatie aanvullende indicatoren

Ter aanvulling op in Hoofdstukken 5 en 6 besproken effecten met betrekking tot participatie en welbevinden, rapporteren we in dit hoofdstuk de effecten op enkele aanvullende aspecten die de resultaten op welbevinden en de participatieladder kunnen helpen duiden, alsook op zichzelf mogelijk interessant zijn voor de gemeente en beleidsmakers. Deze indicatoren zoals hier gerapporteerd vormen daarmee niet direct een antwoord op een van de onderzoeksvragen maar dragen wel bij aan het identificeren van de werkzame elementen (Onderzoeksvraag 4), die ten grondslag liggen aan de resultaten zoals gevonden voor Onderzoeksvragen 2 en 3.

7.1 Toekomstwensen

Hoe belangrijk zijn de volgende kenmerken van werk of het leven voor u en lukt u dit te doen? (1-5; 5 = altijd) (gemiddelde)	Hoe belangrijk?		Lukt dat?	
	Deelnemers met intake én evaluatie		Deelnemers met intake én evaluatie	
	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie
Voldoende inkomen	4,3	4,2	3,0	3,1
Waardevol bijdragen leven anderen	4,1	3,8	3,6	3,6
Goede contacten met anderen	3,8	3,8	3,5	3,5

In Hoofdstuk 6 bespraken we al of deelnemers meer vertrouwen in zichzelf kregen waar het gaat om verschillende economische activiteiten te ontplooiën. Hieraan gekoppeld vroegen we ook naar wat mensen belangrijk vinden in werk en leven en of ze weten te bereiken. De simpele conclusie is dat we in deze wensen of de ervaren capaciteit geen (significante) veranderingen waarnemen tussen de start en het einde van het traject.

7.2 Mening bijstand

Opvattingen bijstand	Dat er verplichtingen zijn is terecht		Meer mijn eigen gang gaan is beter		Hulp van de gemeente motiveert mij		Nuttig onbetaald werk wil ik in ruil voor bijstand doen	
	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie	Start-situatie	Eind-situatie
Helemaal mee oneens (1)	2	2	31	21	21	25	6	2
Oneens (2)	12	8	17	19	12	12	8	12
Niet oneens / niet eens (3)	37	50	38	40	25	35	31	56
Eens (4)	38	31	8	15	29	23	44	27
Helemaal eens (5)	12	10	6	4	13	6	12	4
Gemiddelde ^a	3,5	3,4	2,4	2,6	3,0	2,7	3,5	3,2

Noten:

a: verschillen zijn niet significant, de p-waarden van de verschillen zijn respectievelijk: 0,62; 0,26; 0,21; 0,06.

We hebben naar verschillende opvatting over de bijstand gekeken en zien geen significante verschillen voor de mate waarin deelnemers vinden dat (a) verplichtingen terecht zijn, (b) ze beter hun eigen gang kunnen gaan en (c) de hulp van de gemeente hen motiveert. Zeker wat betreft het laatste aspect moeten we ons realiseren dat

de deelnemers aan de start hulp al relatief sterk verwelkomden, in ieder geval in vergelijking tot de deelnemers van het Nijmeegse experiment met de bijstand in het kader van de participatiewet.

Voor het willen doen van (nuttig) onbetaald werd in ruil voor de bijstand is de steun iets en (marginaal) significant afgenomen. Op basis van de ervaringen zoals in Hoofdstuk 3 beschreven zouden we dit kunnen duiden door te wijzen op de deelnemers die gefrustreerd zijn geraakt doordat vrijwilligerswerk regelmatig voor slechts korte duur per dag is en dat vrijwilligerswerk niet gepaard gaat met uitzicht op betaald werk bij de organisatie waar men vrijwilliger is.

7.3 Schuldenproblematiek

Financiële situatie huishouden (%)	Deelnemers met intake én evaluatie	
	Startsituatie	Eindsituatie
Ik hou genoeg over om te sparen.	0	0
Ik hou een beetje geld over.	4	8
Ik kan rondkomen.	65	62
Ik gebruik mijn spaargeld om van te leven.	2	0
Mijn schulden nemen toe.	13	8
Mijn schulden nemen af.	4	2
Weet niet / zeg liever niet	12	21

Schulden (%)	Deelnemers met intake én evaluatie	
	Startsituatie	Eindsituatie
Nee	67	63
Ja	29	31
<i>Schuldhelpverlening: nee</i>	67	81
<i>Schuldhelpverlening: ja</i>	33	19
Zeg liever niet / onbekend	4	6

De mate waarin deelnemers schulden hebben laten een complex beeld zien. Het lijkt alsof er procentueel wat meer mensen aangeven dat ze wat geld over houden en wat minder dat hun schulden toenemen; tegelijkertijd is het percentage deelnemers dat geen antwoord weet of wil geven ook hoger. De tweede tabel laat daarnaast zien dat het aantal deelnemers met schulden niet sterk is toegenomen, maar dat onder mensen met schulden het percentage dat in een schuldhelpverleningstraject zit is afgenomen.

7.4 Conclusie andere uitkomsten

Eenduidige effecten van het p-coachtraject zijn ook grotendeels afwezig met betrekking tot toekomstwensen, ideeën over de bijstand en schuldproblematiek. De meest duidelijke impact is wel echter wel relevant voor de kerndoelen van het traject. De negatieve ontwikkeling omtrent het willen verrichten van vrijwilligerswerk in ruil voor een bijstandsuitkering is mogelijk in termen van teleurstelling te duiden als we ook de toename in vrijwilligerswerk en de, voor sommige, ontbrekende connectie tussen vrijwilligerswerk en de gewenste betaalde baan in ogenschouw nemen. We moeten hierin echter voorzichtig zijn omdat vanuit de diepte-interviews ook geen heldere verklaringen hiervoor naar boven komen en ook de p-coaches dit beeld niet direct herkennen. Ook valt het dalende gebruik van schuldhelpverlening (zonder daling van mensen met schulden) op; op basis van dit onderzoek kunnen we deze uitkomst niet direct duiden.

(8) Werkzame elementen van de pilot

In de voorgaande hoofdstukken hebben we het verloop van het traject, de ervaringen van de betrokkenen en de effecten op verschillende gebieden besproken. Eerste suggesties omtrent de verklaringen voor (het uitblijven van) effecten zijn daarbij al gesuggereerd. In dit hoofdstuk focussen we meer specifiek op onderzoeksvraag 4:

Wat zijn de mechanismen die (de afwezigheid van) effecten kunnen verklaren?

Zoals aangegeven putten we bij het beantwoorden van deze vraag uit de voorgaande hoofdstukken. Daarnaast verschaffen we aanvullend materiaal uit de diepte-interviews als dit meer inzicht geeft. In de bespreking van de werkzame elementen staan de vooraf benoemde factoren centraal:

- (1) de hoge mate van intensiteit;
- (2) de proactieve benadering;
- (3) het domeinoverschrijdend werken;
- (4) de samenwerking met ketenpartners; en
- (5) het vrijwillig karakter.

Echter de bespreking per element spitst zich vooral toe op (vrijwilligers)werk, omdat hierop de meest duidelijke effecten zijn gevonden. We concluderen daarbij dat het een combinatie van deze elementen is welke de effecten lijken te bewerkstelligen. Dit betekent daarmee dus niet dat het participatietraject precies werkt zoals gepland.

Deelconclusie: Voor (1) sociaal contact met vrienden, familie en burens, (2) meedoen aan georganiseerde activiteiten zoals sport, (3) algemeen vertrouwen, (4) ervaren capaciteiten en (5) welbevinden vinden we geen systematische kortetermijnontwikkelingen en moeten we concluderen dat bovenstaande elementen voor deze doelgroep, in deze context en op deze termijn niet werkzaam zijn geweest.

Voor de hogere treden van de participatieladder vonden we wel effecten en kunnen we op basis van het onderhavige onderzoek de logica onderliggend aan de verschillende werkzame elementen verder aanscherpen, potentiële werkzame elementen toevoegen, en effectbeperkende factoren identificeren.

Alvorens we naar de bespreking gaan, is het belangrijk te benadrukken dat: (a) het onderzoek suggereert dat de elementen in elkaar haken en mogelijk niet effectief zijn als ze niet gelijktijdig geïmplementeerd worden; en (b) daarnaast onze focus ligt op effectiviteit; niet of efficiëntie. In dit onderzoek is de kostenkant van het traject niet onderzocht.

In het volgende hoofdstuk maken we de vertaalslag naar wat hiervan in brede zin voor lessen uit te trekken zijn.

8.1 Maatschappelijke activering

Zoals we in Hoofdstuk 5 concludeerden is het belangrijkste positieve effect van het traject dat het aantal deelnemers dat is gaan participeren in vrijwilligerswerk, scholing, naar-werktrajecten of betaald werk is toegenomen. De toename in vrijwilligerswerk springt hierbij het meest in het oog. Het aantal uren per activiteit blijft wel beperkt. Ondanks dat er meer deelnemers betaald werk hebben gevonden is geen enkele deelnemers op basis van het aantal gewerkte uren uitgestroomd uit de bijstand. Dit is ook niet het primaire doel van het participatietraject, hoewel dat door sommige deelnemers wel werd gedacht. We vonden geen bewijs voor een structurele toename aan andere maatschappelijke activiteiten en gemiddeld genomen nam het contact met familie, vrienden en burens niet toe.

Deze uitkomsten sluiten deels aan bij de (algemene positieve) resultaten die de participatiecoaches hebben waargenomen. De geïnterviewde deelnemers geven aan in economische zin weinig direct te worden beïnvloed door het participatietraject. Deze deelnemers hanteren daarbij echter een zeer enge definitie van economische participatie: uitstroom naar betaald werk. Ook al ervaren deelnemers geen sterke koppeling tussen economische participatie en deelname aan het traject, wij vinden die koppeling wel terug. Niet alleen in de verzamelde survey data, maar ook in de voorbeelden die aan het licht kwamen door de diepte-interviews met deelnemers aan het traject. Zo start een van de deelnemers in 2021 met het volgen van kapperslessen, in de hoop hier uiteindelijk haar beroep van te maken. Hier heeft het traject direct aan bijgedragen.

Hoge mate van intensiteit

Verwachte werking zoals in Hoofdstuk 1 geformuleerd

Het participatietraject onderscheidt zich door een hogere mate van intensiteit van de reguliere re-integratieaanpak die door klantmanagers van afdeling Zorg & Inkomen wordt aangeboden. De veronderstelling is dat intensief en persoonlijk contact tussen deelnemer en participatiecoach effectiever is dan lichte vormen van begeleiding. Uit onderzoek blijkt dat intensief en persoonlijk contact diverse voordelen heeft: gemeenten krijgen een beter klantbeeld; deelnemers vinden het prettig; uitstroom is hoger dan normaal (Fenger & Struwer, 2016).

Het idee van een intensief traject bevat eigenlijk twee elementen: (1) veel begeleiding en (2) persoonlijk contact. Dit onderscheid lijkt ook belangrijk voor het duiden van de impact van het traject op de maatschappelijke participatie richting vrijwilligerswerk en aanverwante activiteiten.

Uit diepte-interviews bleek dat alle gesproken deelnemers – met en zonder vrijwilligerswerk – de persoonlijke aandacht waarderen. Voor degenen die nu vrijwilligerswerk doen deed het persoonlijke karakter van dit traject hen beseffen dat ze op deze manier kansen aangereikt krijgen om verder te komen in hun leven. Eén van de p-coaches verfijnt dit beeld verder door te vertellen dat de individuele persoonlijk aandacht van het participatietraject een enorme kracht is in haar ogen, omdat op die manier een vertrouwensband kan worden ontwikkeld, waardoor een participatiecoach maatwerk kan leveren op basis van een vrij compleet beeld van de klant.

Een persoonlijke aanpak lijkt dus een belangrijk werkzaam element. Een belangrijke realisatie hierbij is wel dat dit niet voor alle deelnemers betekent dat ze behoefte hebben aan wandelen of diepe gesprekken. Sommigen willen graag zo snel mogelijk aan een baan komen. Waar sommigen juist behoefte hebben aan contact en zich op die manier al beter lijken te voelen, daar hebben anderen de behoefte om zo efficiënt mogelijk te werk te gaan. Een effectieve p-coach weet juist via een persoonlijke benadering aan te sluiten bij de wensen van de deelnemer.

Met betrekking tot het tweede element benadrukken de p-coaches dat het tijd kost om een vertrouwensband op te bouwen en mensen goed te leren kennen. Deze intensieve samenwerking tussen p-coach en deelnemer zorgt er in hun ervaring voor dat mensen zichzelf centraal gesteld voelen en geactiveerd worden. Eén van de participatiecoaches vertelde dat een deelnemer haar vertelde zich nog nooit eerder zo gehoord voelde als tijdens het doorlopen van dit participatietraject.

In tegenstelling tot de p-coaches benadrukken de deelnemers niet de intensiteit. Vanuit hun perspectief lijkt de gesprekfrequentie geheel niet intensief. Deze intensiteit dienen we vooral te moeten zien in relatie tot reguliere aanpakken; een vergelijking die we in dit onderzoek niet systematisch kunnen maken.

Wat de p-coaches en deelnemers delen in hun evaluatie van het traject is wel dat de lengte van het traject niet gelimiteerd moet worden op zes maanden (wat voor het onderzoek nodig was). Sommige deelnemers maken slechts twee maanden deel uit van het participatietraject, waar anderen de maximale zes maanden benutten, en weer andere ook na het einde en plaatsing bij een vrijwilligerswerkplek nog behoefte hebben aan contact en

de p-coaches als vertrouwd aanspreekpunt willen benaderen. Voor deze doelgroep lijkt een afgebakend project van zes maanden te kort om altijd effect te hebben, of om een duurzaam resultaat te kunnen bewerkstelligen.

Deelconclusie: **Of het traject als intensief beoordeeld wordt is afhankelijk van het referentiepunt van de gevraagde (deelnemer, p-coach, beleidsmedewerker); wat we kunnen concluderen is dat deelnemers persoonlijke aandacht sterk waarderen en dat dit volgens de p-coaches essentieel is. Het is bovendien aannemelijk dat persoonlijk contact een werkzaam onderdeel is want kennis van en begrip voor deelnemer draagt bij aan het vinden passende vrijwilligersplek.**

Proactieve benadering

Verwachte werking zoals in Hoofdstuk 1 geformuleerd

In het traject stellen de p-coaches zich pro-actief op. Ze nemen het initiatief voor (hernieuwd) contact. Er wordt dus niet van de deelnemers verwacht dat ze zelf de weg weten naar de hulpinstanties in Nijmegen en deze benaderen, omdat geassumeerd wordt dat er zowel kennis- als psychologische barrières bestaan om een dergelijke stap (succesvol) te nemen. Met ander woorden, het niet inschakelen van hulp door de doelgroep wordt niet gezien als (enkel) een kwestie van onwil. Door deelnemers niet-berispand, proactief te benaderen kan alsnog een willende doelgroep geholpen worden.

De meeste deelnemers die in interviews zijn gesproken voor dit onderzoek reageren enthousiast op gehanteerde aanpak, mits ze eenmaal een eerste afspraak achter de rug hebben. Zoals we in Hoofdstuk 3 bespraken kunnen de periode en situatie voorafgaand aan het traject een grote rol spelen in de manier waarop mensen reageren als ze worden benaderd door de gemeente met de vraag of zij willen deelnemen aan dit participatietraject. Zelfs bij een uitnodiging reageren mensen die wel meer maatschappelijk binding zouden wensen niet direct enthousiast. Zijn ze eenmaal over de drempel, dan activeert het vertrouwen en de persoonlijke aandacht die de p-coaches uitstralen de motivatie om bepaalde zaken zelf op te pakken of zelf contact te zoeken. Een voorbeeld is te vinden in een oudere deelnemer die nuttige activiteiten in zijn leven zocht en uiteindelijk Turkse gitaar is gaan spelen en een nest jonge katten in huis heeft genomen. Hier stuurt hij vervolgens foto's van naar zijn participatiecoach, iets dat het informele contact van dit participatietraject benadrukt. Uit de interviews blijkt ook dat meerdere de deelnemers al intrinsieke motivatie hadden, en dat die in het traject door de participatiecoach is omgezet in actie. Een Turkse vrouw vertelde tijdens een interview dat ze nooit eerder het besef had gehad dat een breder sociaal netwerk en een vrijwilligerswerkplek tot zoveel verandering van perspectief kunnen leiden; voor haar betekent dit echt een nieuwe bron van energie, waardoor ze meer wil ondernemen dan voorheen.

De bovenstaande beschouwing laat zien dat contact voor het traject cruciaal is, maar dat veel deelnemers voor de start van het traject om tal van redenen niet in staat zijn om zelf hulp te zoeken of vinden. Het lijkt daarmee cruciaal dat ze proactief benaderd worden en dat dit door de p-coaches gebeurt. Zonder deze benadering is er geen start van het traject, deze benadering straalt uit dat de gemeente hen wil helpen, en deze benadering is de start van de vertrouwensband.

Op basis van de procesevaluatie kunnen we echter wel stellen dat in de huidige systematiek er veel tijd verloren gaat in het uitpluizen van de aangeleverde lijsten met potentiële deelnemers. Voor een effectievere tijdsbesteding van de p-coaches dient dit verbeterd te worden, maar in die verbeteringslag lijkt het bovenstaande te impliceren dat er *niet* eerst contact met deelnemers gelegd moet worden door iemand anders dan de p-coaches.

Deelconclusie: **Het proactief benaderen van deelnemers is cruciaal voor de maatschappelijke activatie naar (vrijwilligers)werk. Deelnemers kunnen zelf niet de weg naar ondersteuning of activiteiten, ook al hebben ze de motivatie iets te willen doen.**

Domeinoverschrijdend werken

Verwachte werking zoals in Hoofdstuk 1 geformuleerd

Het participatietraject vertrekt vanuit de constatering dat er voor bijstandsgerechtigde Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond belemmeringen op allerlei leefgebieden kunnen zijn die hun maatschappelijke activering in de weg staan: welzijn, scholing, zelfredzaamheid, sociaal netwerk en gezondheid. De traditionele aanpak van de afdeling Zorg & Inkomen is doorgaans enkel gericht op arbeidsmarktrelevante activiteiten (sollicitatietrainingen en dergelijke) en snelle toeleiding naar regulier werk, al dan niet met ondersteuning. Voor mensen met problemen op diverse leefgebieden is zo'n aanpak vaak een stap te ver. De veronderstelling is dat een aanpak gericht moet zijn op alle leefdomeinen en dus een domeinoverschrijdend karakter moet hebben, zodat belemmeringen voor participatie worden weggenomen (zie o.a. Divosa, 2012) of dat in het zoeken naar een stap op de participatieladder een bij de persoon (inclusief beperkingen) passende activiteit gezocht wordt.

Van alle werkzame elementen lijkt deze het meest complex te werken. Aan de ene kant spreken p-coaches en deelnemers hun waardering voor deze aanpak uit en aan de andere kant zien we in de effectevaluatie nauwelijks een effect van het traject op het welzijn van de deelnemers.

Deelnemers geven bijvoorbeeld aan dat betaald werk vinden voor henzelf niet de hoofdzaak is van het traject in de diepte-interviews. Een betaalde baan vinden ze wel van groot belang, maar als hoofdzaak van het participatietraject ervaren ze dat zij zelf een betere invulling aan hun leven kunnen geven en uit hun eigen mentale of sociale problemen kunnen komen. Zodra dit fundament is gelegd wil een deel van de geïnterviewden zich graag zo snel mogelijk naar een betaalde baan toe werken, maar dan wel met meer bagage, in positieve zin, dan dat ze eerder hadden. P-coaches bevestigen in de interviews dat dit inderdaad de focus van de trajecten is. Zo kan een kopje koffiedrinken in het wijkcentrum met buurtgenoten ook al als ontwikkeling worden gezien als iemand voorheen uitsluitend thuis zat zonder sociale contacten.

Analyseren we de interviews met p-coaches verder dan zien we echt een belangrijke nuance die ook de gesuggereerde discrepantie tussen ervaringen en harde uitkomsten verklaart, en daarmee laat zien op welke manier het domeinoverschrijdende element *wel* en *niet* van belang is voor uitstroom richting (vrijwilligers)werk.

In het ontwerp van het traject lijkt de participatieladder vrij letterlijk genomen: via de lagere treden van contact kunnen deelnemers geholpen worden naar de hogere treden van (vrijwilligers)werk. We zien geen effecten op die lagere treden, dus dit is niet de werkzame route. Ook zien we geen effect voor welbevinden, dus een verbetering in het welzijnsdomein kan niet de sleutel voor de maatschappelijke activatie zijn geweest.

De ervaring van de participatiecoaches en deelnemers kunnen we echter ook anders interpreteren: doordat de p-coaches 'domeinoverschrijdend' te werk gaan, krijgen ze beter inzicht in de obstakels en mogelijkheden die voortkomen uit de andere levensdomeinen van de deelnemers. Hierdoor kunnen de p-coaches beter maatwerk leveren en effectief ondersteunen in het vinden van (vrijwilligers)werk wat *past* bij de mogelijkheden van de deelnemer.

Door de problemen in andere levensdomeinen te bespreken kunnen p-coaches beter ondersteunen. Dit gebeurt in eerste instantie met begeleiding van de p-coach en in latere stadia lijken deelnemers, in woorden van de p-coaches, hun eigen boontjes zeer goed te kunnen doppen; ze weten beter wat ze wel of niet kunnen, hoe bepaalde processen in Nederland verlopen, en wat ze daarvoor moeten doen. Deelnemers ervaren dus niet per se meer zelfredzaamheid of capaciteiten; ze hebben vooral meer zicht op wat ze kunnen.

Een vrouwelijke deelnemer uit Turkije vertelde dat ze alvorens het traject voor haar van start ging, ze totaal geen idee had van wat van haar verwacht werd: het vinden van werk, investeren in een betere beheersing van de Nederlandse taal, iets anders. De participatiecoach heeft dit verhelderd, waardoor de vrouw rustiger leefde en bewuster stap voor stap bezig is met haar ontwikkeling, zo gaf ze aan. Op die manier ontdekt ze tevens waar ze

goed in is, of waar juist niet, en waar haar voorkeuren liggen, zodat ze zelfstandiger kan participeren in de maatschappij. Op die manier wil ze haar kans op betaald werk vergroten ten opzichte van eerder.

Deelconclusie: Het versterken van sociaal contact, welbevinden en georganiseerde activiteiten is niet door het traject geeffectueerd, en dus niet noodzakelijk voor toeleiding naar vrijwilligerswerk. Kennis van beperkingen en mogelijkheden op de verschillende levensdomeinen van deelnemers lijkt wel een werkzaam element te zijn.

Samenwerking met ketenpartners

Verwachte werking zoals in Hoofdstuk 1 geformuleerd

Door samenwerking met ketenpartners en een verwachte grote kennis bij de p-coaches van de mogelijkheden op het gebied van maatschappelijke participatie en ondersteuning hier naar toe, is de assumptie dat dit traject in het bijzonder helpt om een activiteit te vinden die aansluit bij de mogelijkheden van de deelnemer en dat de p-coach een belangrijke bemiddelende rol speelt in het eerste contact tussen de deelnemer en bijvoorbeeld een organisatie waar deze stage kan lopen of vrijwilligers werk kan doen.

Alhoewel de deelnemers hier weinige concrete indicaties van geven blijkt uit de effecten dat het dat p-coaches inzicht moeten hebben in de mogelijkheden met betrekking tot scholing, ondersteuning en vrijwilligerswerk. Hiervoor is een persoonlijk en collectief netwerk van groot belang. De p-coach legt niet alleen een connectie maar begeleidt de deelnemers vaak ook bij hun eerste bezoek. Goede relaties met de vrijwilligersplekken en sociaal vermogen dragen bij aan een goed verloop van deze uitstroom.

We zagen enige, maar beperkte uitstroom naar betaald werk en verschillende geïnterviewde deelnemers uitte hun frustratie over het niet kunnen doorstromen naar een betaalde functie bij de organisatie waar ze vrijwilliger zijn. Wil de gemeente juist ook deze stap faciliteren dan lijkt intensievere samenwerking met potentiële werkgevers van groot belang. Op dit moment ontbreekt deze connectie, wat des te duidelijker wordt door het sterke netwerk met aanbieders van vrijwilligersplekken. Via deze samenwerking zou verkend kunnen worden wat nodig is om deelnemers aan betaald werk te helpen vanuit de vraagkant van de arbeidsmarkt en hoe de gemeente hierin kan faciliteren. Te denken valt aan beleidsinstrumenten als loonkostensubsidie, het uitbreiden van sociale werkplaatsen en het creëren van basisbanen.

Ten slotte wijst de frustratie op een potentieel contraproductief element in de aanpak. Via dit traject zullen deelnemers niet uitstromen naar betaald werk wat hen ook uit de bijstand doet uitstromen. Als deelnemers wel deze verwachting hebben kan dat er zelfs toe leiden dat ze vrijwilligerswerk minder gaan waarderen en daar mee stoppen (zoals in een voorbeeld ter sprake kwam). Om dit te voorkomen lijkt verwachtingsmanagement van belang: het traject helpt in eerste stappen, maar betaald werk is geen realistisch korttermijndoel.

Deelconclusie: Aangezien p-coaches de deelnemers wijzen op mogelijkheden tot (vrijwilligers)werk is kennis van de sociale kaart in Nijmegen en goede relaties met ketenpartners cruciaal.

Vrijwillig karakter

Verwachte werking zoals in Hoofdstuk 1 geformuleerd

Ten slotte, wordt verondersteld dat een vrijwillig karakter effectiever is dan een verplichtend karakter. Dit wordt ondersteund door onderzoek (zie o.a. Lub, 2017). Wanneer mensen zelf concrete en realistische doelen formuleren, eventueel met hulp van een participatiecoach, wordt de motivatie van mensen aangewakkerd en stijgt de slagingskans van trajecten.

Door alle betrokkenen wordt het vrijwillige karakter zeer gewaardeerd. En 'ondanks' het gebrek aan verplichtingen zien we in de effecten dat een aanzienlijk deel van de deelnemers (meer) (vrijwilligers)werk of scholing is gaan ondernemen. Het vrijwillige aspect lijkt dit effect niet in de weg te staan en de procesevaluatie suggereert dat dit erg belangrijk is, juist ook omdat het ruimte geeft voor de werkzame persoonlijke en domeinoverschrijdende elementen van het traject.

Deelnemers kunnen hun verhaal delen zonder dat daar meteen iets tegenover staat, en worden vervolgens op hun eigen tempo begeleid naar hetgeen dat zij willen bereiken. Door de persoonlijke aanpak beoordelen p-coaches wat deelnemers aan het traject wel en niet willen en ondersteunen hen daarin. Zodoende komt motivatie uit deelnemers zelf in plaats van dat het ze wordt opgelegd om op zoek te gaan naar vrijwilligerswerk of betaald werk. De geïnterviewde deelnemers bevestigen dat dit voor hen prettig en motiverend werkt.

Ook de p-coaches ervaren dat de vrijheid voor deelnemers van het participatietraject bij vrijwel alle deelnemers positief uitpakt. Belangrijk daarbij is het besef deze specifieke doelgroep vaak niet weet hoe bepaalde zaken werken in de Nederlandse maatschappij werken, vooral niet als deze mensen de taal niet beheersen. Uit de diepte-interviews blijkt ook dat alle geïnterviewde deelnemers uiteindelijk een betaalde baan willen, maar niet weten hoe dat te bewerkstelligen. Zo vertelde ook een geïnterviewde deelnemer zich door de aangeboden hulp minder verdwaald in de Nederlandse maatschappij te voelen.

Op basis van bovenstaande kunnen we stellen dat de combinatie van een intrinsieke motivatie en een gebrek aan grip op de maatschappij maken dat twee deelelementen van vrijwillige aanpak lijken te werken voor deze specifieke doelgroep: de vrijwillige deelname zorgt er voor dat deelnemers positief kunnen worden aangesproken op hun motivatie en daarnaast is er geen verplicht vast traject maar een vrije invulling die de p-coaches ruimte geeft gepaste stappen te ondersteunen om voor deelnemers te zetten.

Een belangrijke realisatie bij bovenstaande is wel de connectie met de pro-actieve benadering omdat het gebrek aan grip betekent dat deelnemers niet vrijwillige (lees: zelfstandig) bij een p-coachtraject zouden uitkomen. Vrijwillig moet niet gelijkgesteld worden aan totale eigen verantwoordelijkheid.

Deelconclusie: Deelnemers waarderen het vrijwillig karakter van traject en geven aan dat dit hen motiveert. Vrijwilligheid lijkt ruimte te bieden voor de domeinoverschrijdende en persoonlijke benadering. Een verplicht karakter, in ieder geval qua deelname, zou de instroom in het traject kunnen vergemakkelijken. De vraag is dan of de p-coaches ook bij die groep hun intrinsieke motivatie weet te activeren.

Nieuw element: vast contactpersoon

Hierboven zijn we ingegaan op vijf vooraf geïdentificeerde werkzame elementen, en hebben we verder gespecificeerd hoe die wel en niet voor het toenemen van maatschappelijke participatie hebben gewerkt. Op basis van het onderzoek kunnen we een zesde element toevoegen: het hebben van een vast contactpersoon.

Bij de persoonlijke aanpak (8.1.1.), het pro-actief benaderen (8.1.2), en de holistische aanpak (8.1.3.) kwam al naar voren dat de vertrouwensband van belang is om in dit traject meer effect te sorteren. De directe implicatie hiervan is dat elke deelnemer een vaste p-coach heeft die van begin tot eind de contactpersoon is.

Bovenstaande werpt ook de vraag op of de p-coach niet het aanspreekpunt moet blijven nadat de deelnemer bijvoorbeeld een vrijwilligersplek heeft gevonden, maar deze kan niet met dit onderzoek beantwoord worden.

Deelconclusie: Als we ervan uitgaan dat een vertrouwensband tussen p-coach en deelnemer een belangrijk werkelement is, dan is één vast aanspreekpunt, de p-coach, eveneens een belangrijk element in het traject.

8.2 Welbevinden

Zoals we al concludeerden, zijn er voor deze doelgroep, in deze context en op deze termijn in het domein van welbevinden geen structurele effecten gevonden van het traject op algemeen vertrouwen, ervaren capaciteiten en welbevinden. Hiervoor kunnen we dan ook geen werkzame elementen detecteren. In deze sectie gaan we daarom kort in op mogelijke verklaringen voor een gebrek aan effecten. Daarnaast behandelen we hier ook de resultaten uit het welbevindencluster waarop mogelijk wel een effect bestaat: een negatieve impact op levensinvulling en een positieve impact op vertrouwen in de gemeente en het thuisvoelen in Nederland.

Gezien de resultaten structureren we deze sectie niet op basis van de vijf vooraf benoemde werkzame elementen, maar per uitkomstcluster.

Gezondheid en ervaren zelfredzaamheid

In de effectevaluatie concludeerden we dat er geen structureel positief effect is op hoe zinvol mensen hun leven achten en hoe zelfredzaam ze zich ervaren, maar dat het aantal deelnemers dat het eigen leven als sterk zinvol bestempeld lijkt te zijn afgenomen en zelfredzaamheid meer spreiding laat zien. We suggereerden dat deelnemers door het traject mogelijk meer inzicht hebben gekregen in hun eigen krachten en beperkingen, waarbij dat laatste onbedoeld deels van negatieve invloed is op hoe mensen hun leven en zichzelf beoordelen. Tegelijkertijd moeten we voorzichtig zijn met de 'overinterpretatie' van een enkel verband als er geen helder patroon zichtbaar wordt. Op basis van de interviews kunnen we hier wat meer licht op laten schijnen. Deze indiceren dat de effecten eerder op toenemend *inzicht in* gezondheid en capaciteiten ligt dan op toename in de gezondheid en capaciteiten zelf. En dit toenemend inzicht kan als onbedoeld bij-effect de meest optimistische deelnemers ook minder positief maken.

In de ogen van de participatiecoaches zijn over het algemeen positieve resultaten behaald in het participatietraject, waaronder dat deelnemers assertiever zijn geworden en ze aspecten in hun leven zelfstandiger kunnen regelen. In de interviews met de deelnemers kwam ook meermaals naar voren dat ze als doel zagen dat ze beter kunnen omgaan met hun eigen mentale of sociale problemen en dat ze meer levenszin hebben gekregen om dingen te bereiken, niet per se op zakelijk gebied, maar op persoonlijk vlak. Tegelijkertijd geven coaches en deelnemers ook aan dat deelnemers belemmerd werden door (de impact van) Covid-19 en de geldende restrictiemaatregelen. Hierdoor zagen deelnemers hun plannen in het water vallen en verloren zij motivatie.

Bovenal suggereren deze beschouwingen dat er zowel sprake kan zijn van zeer kleine en tegengestelde effecten: meer inzicht in het eigen kunnen en de eigen problemen (belangrijk voor het vinden van vrijwilligerswerk), geen meetbare verbetering in gezondheid en capaciteiten. Een stap terugzettend is dit gebrek aan effect ook niet bevreedend: als enkele goede gesprekken de gezondheid en de capaciteiten van deelnemers fors zouden verhogen dan is het een wondermiddel te noemen. Deelnemers krijgen vooral meer inzicht en voor sommige mensen betekent dat ook dat ze hun leven, gezondheid en mogelijkheden minder rooskleurig inschatten ook al is er substantieel niets veranderd.

Betekent dat er dan geen gezondheidseffect kan uitgaan van het traject? Zoals gezegd is in dit onderzoek enkel het kortetermijneffect onderzocht. Dat dat ontbreekt betekent niet dat er geen langetermijneffecten kunnen zijn. Bovendien dienen we ons te realiseren dat het aantal deelnemers aan de effectevaluatie beperkt was, waardoor de statistische power om verschillen aan te tonen minimaal was. In Sectie 8.1 concludeerden we dat het traject niet via contact en welzijn tot maatschappelijke participatie leidt. Onbewust suggereren de p-coach zelf in de interviews al dat het andersom werkt, dat maatschappelijke participatie mogelijk (op langere termijn) juist tot meer welbevinden leidt. Een participatiecoach benoemt in het interview het gegeven dat veel deelnemers nauwelijks buiten komen, maar wel behoefte hebben aan ontwikkeling, al zullen ze dat niet per se

op deze manier formuleren. De participatiecoaches zien dat ene stapje naar buiten kan leiden tot vrijwilligerswerk en dat hierdoor iemand beter in hun vel gaat zitten.

Deelconclusie: Door de persoonlijke en domeinoverschrijdende aanpak krijgen deelnemers op korte termijn meer *inzicht in de eigen gezondheid en mogelijkheden*, maar de gezondheid en mogelijkheden zelf nemen niet toe. Er zou op langere termijn een positief effect kunnen zijn van het (vrijwilligers)werk zelf maar dat is niet concreet onderzocht.

Maatschappelijke binding

Op het gebied van maatschappelijke binding vonden we indicaties dat het vertrouwen in de gemeente en het thuisvoelen in Nederland toenemen. We gaven daarbij ook aan dat dit aansloot bij eerder onderzoek onder Nijmeegse bijstandsgerechtigden waarin gevonden werd dat een minder dwingend regime en meer maatwerk leidde tot meer lokaal politiek vertrouwen. In dit interviews zien we duidelijke indicaties die dit ondersteunen ook de link met het thuisvoelen in Nederland leggen.

Volgens de participatiecoaches hoorden zij van veel deelnemers dat het persoonlijke karakter van het traject ervoor zorgt dat zij zich gehoord en gezien voelen. Dat gehoord en gezien voelen richt zich op de p-coaches, maar het is waarschijnlijk dat zij als een belichaming van de gemeente worden gezien. Daarbij gaven de p-coach ook aan dat deelnemers daarbij vertellen dat ze nu ervaren dat er naar ze wordt omgekeken in de Nederlandse samenleving. De proactieve benadering vanuit de p-coaches en daarmee dus de gemeente, waarbij een link met de maatschappij wordt gelegd lijkt daarmee verantwoordelijk voor de gevonden resultaten. En ook de deelnemers geven dit in de interviews aan. Naast alle waardering voor de p-coaches geven ze aan dat ze als doel van het traject ook zien dat meer betrokken zijn bij de Nederlandse maatschappij. We zouden, het concept van reciprociteit indachtig, kunnen stellen dat vanuit de maatschappij de p-coaches en hun netwerk van vrijwilligersorganisaties ook de maatschappij hen welkom heten en ze dat ervaren.

Deelconclusie: Door de pro-actieve en de persoonlijke benadering ervaren deelnemers dat er naar ze omgekeken wordt door de gemeente en dat ze ook welkom zijn in de maatschappij. Voor het 'zich thuisvoelen' zou een succeservaring bij vrijwilligersorganisatie van belang zijn, wat het netwerk van de p-coaches onderstreept als belangrijk element voor binding.

(9) Lessen & Aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken is de VIA pilot beschreven, inclusief haar planning en invulling, de ervaringen van betrokkenen, de effecten van de participatiecoachtrajecten en wat dat betekent voor de werkzame effecten. Het doel van dit hoofdstuk is om de meer algemene leerpunten voor de Nijmeegse gemeentelijke organisatie en andere gemeenten te formuleren, inclusief valkuilen en risico's. Kortom, dit hoofdstuk beantwoordt in het bijzonder de vijfde en laatste onderzoeksvraag:

Welke lessen (ook voor andere gemeenten) zijn te trekken uit de pilot?

9.1 Lessen

De lessen hieronder zijn thematisch gegroepeerd. Ze zijn van belang voor de opschaling naar andere gemeenten alsmede voor een eventuele verdere implementatie van het traject voor de doelgroep van deze pilot in Nijmegen.

Het coachtraject

- Zet in op het vergroten van instroom in de participatietrajecten.
- Het is een uitdaging om bij de eerste benadering mensen te overtuigen om mee te doen. Stel hiervoor een document met 'best & bad practices op', hoe om te gaan met schaamte of angst, en zorg dat het materiaal in meerdere talen beschikbaar is. Ook aan het inschakelen van een tolk zou gedacht kunnen worden.
- De coronasituatie heeft blootgelegd hoe belangrijk het fysiek kunnen afspreken is voor de doelgroep van de pilot. Zorg dat de praktische organisatie van een traject hierop is ingericht en stel scherp welke locaties in de buurt van een deelnemer geschikt zijn.
- Zorg dat in alle gevallen de verwachtingen vanaf het begin helder zijn: dat er niet tal van verplichtingen uit het traject rollen, maar ook dat er niet een betaalde baan klaar ligt te wachten. Communicatie in het Nederlands kan hierbij ook voor misverstanden zorgen.
- Leg een bestand aan met wie goede contacten heeft met welke organisaties die maatschappelijke activiteiten aanbieden zodat het netwerk van de p-coaches elkaar versterkt. De ene p-coach kan een organisatie voor de andere p-coach benaderen. Ook ervaringsinformatie met organisaties kan zo gedeeld worden. Als de p-coaches te onafhankelijk van elkaar werken gaan er kansen verloren.
- Ga als participatiecoach tijdens een eerste ontmoeting, ter kennismaking, met de voor deelnemers nieuwe organisaties mee.
- Limiteer het traject niet tot 6 maanden en overweeg of de p-coach ook na afsluiting van het traject het aanspreekpunt blijft, bijvoorbeeld als een (ex-)deelnemers een nieuwe stap wil zetten of als er een terugval dreigt.
- Heb niet als doel het welbevinden in het traject te verbeteren, maar wees voorbereid op de situatie dat toegenomen zelfinzicht in eerste instantie de motivatie of het welbevinden dempt.
- Realiseer je dat de hier gevolgde aanpak getoetst is op een specifieke groep waarbij het lijkt dat de motivatie niet ontbrak, maar de kennis en zelfredzaamheid wel. Het is de vraag hoe deze aanpak bij andere, minder intrinsiek gemotiveerde groepen werkt.
- Het is de vraag hoe de effectiviteit van dit traject verandert indien deelname een meer verplichtend karakter zou krijgen. Het zou de instroom waarschijnlijk verhogen en bij kundige inzet van de p-coaches mogelijk het (positieve) effect niet verlagen; de deelnemers zouden mogelijk (initieel) minder gemotiveerd zijn.

De p-coaches

- Meer p-coaches (eventueel met een kleinere aanstelling) vergroot het collectieve netwerk van de p-coaches. Dit maakt trajecten ook minder kwetsbaar voor het uitvallen van een individuele p-coach. Dit kan de uitkomsten ten goede komen. Hierbij valt ook te overwegen om ook een man als p-coach in het team om te nemen om de herkenbaarheid en toegankelijkheid te verhogen.
- De p-coaches hebben veel vrijheid in hun werkzaamheden. Hoewel dit aan de ene kant ruimte biedt voor maatwerk en authentieke aandacht voor deelnemers, heeft dit aan de andere kant ook tot gevolg dat het succes van een traject mogelijk sterk afhankelijk is van de individuele p-coach. Hierdoor ontstaan verschillen in case-load en effecten van de aangeboden participatietrajecten tussen p-coaches.
- De deelnemersgroep is zeer divers met betrekking tot leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, mate van Nederlandse taalvaardigheid, sociaal netwerk, zelfredzaamheid, gezondheid en zo verder. De participatiecoaches moeten hun dienstverlening hierop aanpassen. Dit vergt (interculturele) communicatievaardigheden en kennis van de doelgroep en van toepasselijke activeringsmogelijkheden. Daarnaast moeten de coaches sterk in hun schoenen staan, omdat deelnemers ook veel ellende mee aan tafel brengen. Bij veel deelnemers speelt immers een complexe problematiek die de maatschappelijke participatie belemmert. Bij het werven van p-coaches moet op basis van de werkzame elementen een profiel worden opgesteld. Levenservaring, sociale en interculturele vaardigheden en een groot netwerk lijken hierbij belangrijk.
- Personele wissels schaden de kennisontwikkeling en inzetbaarheid van participatiecoaches. Het gevolg hiervan is dat deelnemers minder structuur kan worden geboden. Een sterkere organisatorische inbedding dan momenteel het geval is, wordt dan ook als essentieel beschouwd om de coaches de steun te kunnen bieden die nodig is voor de uitvoering van hun werkzaamheden.

De randvoorwaarden

- Gezien de complexe situatie waarin deelnemers vaak zitten, lijkt het voor een duurzame activering van belang dat ook bij de vrijwilligersorganisaties ondersteuning beschikbaar moet zijn die passend is bij de deelnemers.
- Het blijkt voor de gemeente minder makkelijk dan verwacht om een potentiële deelnemerslijst aan te leveren. Participatiecoaches zijn momenteel veel van hun tijd kwijt aan andere zaken dan concreet begeleiden. De gemeente kan inzetten op het realiseren van een sluitend en actueel deelnemersbestand van de doelgroep.
- Heldere afspraken en communicatie tussen de gemeente en de uitvoerder van de participatiewet zijn nodig als de uitvoerder, in dit geval het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, een (semi-)commerciële instelling is, welke taken uitvoert zoals vastgelegd in een eerder gesloten overeenkomst. Als het Werkbedrijf cliënten heeft die niet kunnen uitstromen naar betaald werk dan moet gegarandeerd worden dat deze cliënten terecht komen op de intake lijst van de participatiecoaches.
- Bovenstaande geldt ook voor interne organisatieonderdelen van de gemeente Nijmegen: zij moeten op de hoogte zijn dat er een intake lijst is voor participatietrajecten.
- In haar dienstverlening kan de gemeente meer inspelen op de meest voorkomende belemmeringen voor maatschappelijke participatie van deze specifieke doelgroep: gebrekkige Nederlandse taalvaardigheid; het ontbreken van één helder, vindbaar en meertalig aanspreekpunt in de gemeente; aanwezige zorgtaken (voor kinderen) die veel tijd in beslag nemen.
- Een grote frustratie bij sommige deelnemers is dat uitstromen naar betaald werk een (te) grote stap is. Als de gemeente dit wel als een belangrijke stap ziet, dan zou ze meer aandacht kunnen hebben voor de vraagkant op de arbeidsmarkt en voor het met werkgevers creëren van mogelijkheden voor deze doelgroep (die dus wel betaald werk zou willen).

- Veel vrijwilligersplekken die worden aangeboden omvatten slechts een beperkt aantal uren. Dit sluit niet aan bij het doel van sommige deelnemers om betaald werk te vinden. In het netwerk met organisaties die plekken bieden zouden de mogelijkheden voor deels betaalde functies en grotere functies besproken kunnen worden.
- Fysieke locaties om in een informele sfeer af te spreken in de buurt van de deelnemers, zoals wijkcentra, zijn belangrijk. Daar afspreken verhoogt volgens de p-coaches de kans dat iemand naar de afspraak komt.

9.2 Opschaling

- Als het doel van een gemeente is om laatkomermigranten die langdurig bijstand ontvangen en weinig tot geen maatschappelijke participatie kennen te laten instromen in vrijwilligerswerk, dan is de p-coach aanpak zoals in deze proef gevolgd waarschijnlijk effectief. Er is geen reden dat deze, mits de werkzame elementen worden gerespecteerd, niet zou werken in andere gemeenten onder deze specifieke doelgroep.
Echter, dit onderzoek kan geen uitspraak doen over of dit de meest efficiënte aanpak is en het lijkt onwaarschijnlijk dat deze aanpak op korte termijn leidt tot uitstroom naar betaald werk in die mate dat deelnemers ook uit de bijstand stromen.
- Zoals hierboven aangegeven, is de aanpak niet contextspecifiek. Echter, de p-coaches dienen een sterk netwerk te hebben in de lokale vrijwilligerswerkgemeenschap. Dit betekent dat bij opschaling deze ten alle tijden lokaal ingebed moet zijn.
- De traditionele aanpak van de afdeling Zorg & Inkomen – en in de casus van Nijmegen het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen – is doorgaans gericht op arbeidsmarktrelevante activiteiten en snelle toeleiding naar regulier werk, al dan niet met ondersteuning. De bevindingen uit dit onderzoek lijken te bevestigen dat een dergelijke aanpak voor mensen met problemen op diverse leefgebieden vaak een stap te ver is en minimaal vraagt om het focussen op kleinere voorliggende stappen. Daarnaast is het de vraag hoe realistisch begeleiding naar werk is voor deze groep als ook de vraagkant van de arbeidsmarkt wordt overwogen. Extra beleidsinstrumenten, zoals loonkostensubsidie en basisbanen lijken nodig om de vraag naar arbeid passend bij deze doelgroep te creëren.

9.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

- Voor de effectmeting was een vragenlijstonderzoek noodzakelijk. Voor deelnemers was de vragenlijst complex (veelal door beperkte taalvaardigheid) en voelde het invullen van de vragenlijst tegenstrijdig met het niet verplichte karakter van het participatietraject. Ook zijn de p-coaches geen volleerde enquêteurs en minder thuis in de technische en methodische aspecten van vragenlijstonderzoek. Hierdoor nam de vragenlijst veel (ervaren) tijd in beslag en zijn sommige vragen uiteindelijk niet gebruikt omdat deze niet valide zijn ingevuld. Voor vervolgonderzoek is een kortere vragenlijst af te nemen door professionele onderzoekers wenselijk, ook al brengt dit meer kosten met zich mee. Dat scheidt het onderzoek en het traject scherper en zorg voor meer en hogere kwaliteit aan data. Het verplichten van afname is wel belangrijk in verband met selectie-effecten.
- De vragenlijst zou vertaald kunnen worden.
- Het gebrek aan effecten op gezondheid en contact is niet volledig te duiden zonder ook langetermijneffecten in kaart te brengen wat ook initieel de bedoeling was. In vervolgonderzoek zou dit alsnog meegenomen kunnen worden.

- Oorspronkelijk zou het effect van het participatie-traject in kaart gebracht worden door een quasi-experimentele pre-test post-test onderzoeksopzet waarbij (potentiële) deelnemers op basis van toeval zouden worden ingedeeld in een *treatment* groep en in een *control* groep. Zo'n design heeft zeker een duidelijke meerwaarde voor het vaststellen van causale verbanden, en zou mogelijk in vervolgonderzoek alsnog gevolgd kunnen worden. Aan de andere kant, het indelen van deelnemers in de controlegroep riep enige weerstand op bij de p-coaches, met betrekking tot zowel de praktische uitvoering als de ethische component. Idealiter zouden p-coaches en deelnemers geen weet moeten (en hoeven te) hebben wie in welke groep terecht is gekomen (een zogenaamde *double blinded procedure*). Een ander nadeel van een experimenteel design is dat er een grotere onderzoekspopulatie nodig is, ook mensen die in de controlegroep terecht komen worden immers ondervraagd, hoewel nu juist een groot probleem lijkt te zijn om voldoende mensen te laten instromen in het participatietraject. Dus de randvoorwaarden voor een toekomstige effectevaluatie volgens een experimenteel onderzoeksontwerp zijn: een voldoende groot (en schoon) bestand van potentiële deelnemers; rekrutering voor het participatietraject en onderzoek buiten de p-coaches om; afnemen van vragenlijsten onder controlegroep en experimentele groep door professionele onderzoekers.
- Een vervolgprocesevaluatie kan verder ingaan op de verrassende uitkomsten wat betreft houdingen ten opzichte van de bijstand en capaciteiten en zodoende de gegeven duiding bekrachtigen of verwerpen.
- Bij een grootschaliger onderzoek zou ook naar verschillen tussen de p-coaches gekeken kunnen worden alsook het belang van de match tussen p-coach en deelnemer.
- Het is noodzakelijk meer grip te krijgen waarom het aanleveren van een accurate lijst van deelnemers zo lastig blijkt. Dit kan veel tijd besparen aan de kant van de p-coaches.

Gebruikte literatuur

- Betkó, J., Spierings, N., Gesthuizen, M., & Scheepers, P. (2019). The who and the why? Selection bias in an unconditional basic income inspired social assistance experiment. In: Delsen, L. (ed.) *Empirical Research on an Unconditional Basic Income in Europe* (pp. 139-170). Springer, Cham.
- Betkó, J. G., Spierings, N., Gesthuizen, M. J. W., & Scheepers, P. L. H. (2020). *Rapportage experiment Participatiewet gemeente Nijmegen*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Radboud Social Cultural Research
- de Ruig, L., Witkamp, A., & Walz, G. (2019). *Evaluatie programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt. Eerste rapport: stand van zaken*. De Beleidsonderzoekers.
- Divosa. (2012). *Bouwstenen voor het sociale domein. Kennis voor de verknopig van zorg, participatie en werk*.
- Fenger, M., & Struwer, T. (2016). *De effecten van klantcontacten in de Participatiewet*.
- Gemeente Nijmegen. (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022. Nijmegen: samen vooruit. Duurzaam, sociaal, veerkrachtig, aantrekkelijk*.
- Hujink, W., & Andriessen, I. (2016). *Integratie in zicht?* Den Haag: SCP.
- Lub, V. (2017). *Participatie in de bijstand: wat leert de wetenschap?*
- Muller, J., & Beckers, P. (2018). *From skills to work: guidelines for designing policies to strengthen labor market integration of beneficiaries of international protection in the EU*. The Hague: IOM.
- Rijk van Nijmegen. (2019). *Werk voorop! Arbeidsmarkt- en Re-integratiebeleid 2020 t/m 2023 Rijk van Nijmegen*.
- VNG. (2010). *Meetlat van participatie. Eenvoudig en eenduidig - voor en door gemeenten*.
- Werff, S. v., Biesenbeek, C., & Zwetsloot, J. (2018). *De positie op de arbeidsmarkt van verschillende groepen personen met een niet-westerse migratieachtergrond*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Werner, L., Beckers, P.J., Tolsma, J. & Spierings, N. (2021), *VIA pilot participatietraject gemeente Nijmegen. Tussentijdse rapportage*. Nijmegen: Radboud University Network on Migrant Inclusion, Radboud Universiteit.

Bijlagen

Bijlage 1: Interviewgide participatiecoaches

Opening

- Introductie
 - Doelstellingen procesevaluatie
 - Doelstellingen, inhoud en lengte gesprek/interview
 - Toestemming vragen tot audio-opname
1. Kunt u uw functie als participatiecoach omschrijven?
 2. Sinds wanneer bent u werkzaam als participatiecoach in het algemeen, en in het specifiek in de context van dit project?
 3. Hoeveel cliënten begeleid u momenteel?
 4. Wat zijn de belangrijkste doelen die u met uw werkzaamheden als participatiecoach nastreeft?
 5. Wat vindt u van deze werkzaamheden? *Wat motiveert u, wat frustreert u?*

Doelgroep en behoeften

6. Kunt u de huidige situatie van uw cliënten omschrijven?
Denk aan: gezondheidssituatie, huishoudenssituatie, maatschappelijke participatie
7. Kunt u de behoeften van de doelgroep beschrijven en vertellen hoe het participatietraject hier volgens u op aansluit?

Doelgroepselectie

8. Hoe en wanneer worden deelnemers voor het participatietraject geselecteerd?
Vervolgvrage: *Wie komt ervoor in aanmerking? Hoe komt u aan deze informatie? Is er een probleem wanneer meer mensen aan de criteria voldoen dan dat de maximale capaciteit toelaat? Wat is uw rol hierin?*
9. Wat vindt u van de doelgroepselectie?
Vervolgfragen: *Vindt u dat dit de juiste doelgroep is voor dit traject en waarom wel/niet? Zou de doelgroep smaller of ruimer vastgesteld moeten worden, waarom wel/niet?*

Inhoud participatietraject

10. Hoe ziet een gemiddeld participatietraject er uit?
Vervolgfragen: - *Hoe benadert u deelnemers voorafgaand aan het participatietraject?*
- *Wanneer vindt het intakegesprek precies plaats?*
- *Wat wordt precies ondernomen; welke stappen worden doorlopen met de cliënt?*
- *Wanneer (hoe frequent) heeft u contact met deelnemers? Op vaste dagen of niet?*
- *Hoe worden contactmomenten ingevuld? Waar vinden deze contactmomenten plaats?*
- *Hoe wordt dit vastgelegd?*

11. Is er verschil in uw werkwijze, afhankelijk van de deelnemer, of streeft u een 'standaardaanpak' na?

Vervolgvrage: *Kunt u dit nader toelichten?*

12. Hoe zou u uw relatie met de doelgroep typeren?

Vervolgvrage: *Hoe persoonlijk dan wel zakelijk is uw relatie met de doelgroep?*

Verloop en (voorlopige) uitkomsten/inzichten

13. Vanwege de Coronacrisis zijn uw werkzaamheden als participatiecoach tijdelijk gepauzeerd; kunt u aangeven wat er is veranderd door COVID-19 en hoe u uw werkzaamheden op dit moment uitvoert/oppakt?

Vervolgvrage/alternatieve vraagstelling: *Wat zijn de effecten van COVID-19 op het gehele verloop van dit participatietraject? Is uw rol hierdoor veranderd?*

14. Wat is de huidige status van de herstart van het traject?

Vervolgvrage: *Hoe lang is het traject gepauzeerd?*

Kunt u een planning geven voor de herstart van verschillende werkzaamheden?

15. Hoe ervaart u het algemene verloop van het participatietraject?

Vervolgvrage: *In hoeverre bent u tevreden met dit verloop en waarom wel/niet?*

16. Hoe reageren cliënten op deze aanpak?

Vervolgvrage: *Welke verschillen constateert u tussen deelnemers?*

Kunt u beschrijven waarom bepaalde deelnemers afhaken en waarom?

17. Welke ontwikkelingen constateert u bij uw cliënten en in hoeverre denkt u dat deelname aan het participatietraject hieraan heeft bijgedragen?

Vervolgvrage: *Wat is volgens u de meerwaarde die het participatietraject voor uw cliënten oplevert? Welke aspecten van het participatietraject werken beter of juist minder goed voor verschillende deelnemers (en in welke mate)?*

18. Hoe houdt u de ontwikkelingen van uw cliënten tijdens en na afronding van het traject bij?

19. Waar voorziet het traject NIET in?

Vervolgvrage: *Zijn er bepaalde verwachtingen van de gemeente, u of uw cliënten die het traject bij nader inzien niet waar kan maken?*

20. In hoeverre worden de beoogde doelstellingen van het participatietraject behaald?

21. Als u het participatietraject vergelijkt met andere initiatieven ter bevordering van burgerparticipatie, wat maakt dit participatietraject bijzonder?

(mocht respondent geen alternatieven kunnen benoemen tbv een vergelijking, dan doorvragen over belangrijkste meerwaarde van dit initiatief)

22. Welke aspecten van het participatietraject lopen volgens u goed, welke kunnen volgens u worden verbeterd (ook ten opzichte van andere aanpakken)?

Vervolgvrage: *Voor welke cliënten is deze aanpak meer of minder geschikt? Hoe weet u hiermee om te gaan?*

Organisatorische context participatietraject

23. Hoe ervaart u de ondersteuning vanuit de gemeente?

24. Hoe ervaart u de samenwerking met andere participatiecoaches?

25. Hoe ervaart u de samenwerking met andere collega's werkzaam bij de gemeente?
(o.a. klantmanagers afdeling zorg&inkomen)
26. Hoe ervaart u de samenwerking met overige instanties? (werkbedrijf, ministerie, RU)
Vervolgvrage: *Hoe is het verloop van de contactlegging met andere partners op dit moment?*
27. Zijn de beoogde projectinvesteringen vanuit Rijk en gemeente in het participatietraject in tijd en geld volgens u passend bij het verwachte resultaat? *Waarom wel/niet?*
28. In hoeverre kunt u aanbevelingen geven om het verloop van dit traject te verbeteren?
29. Ervaart u beperkingen op enig ander vlak?

Specificiteit participatietraject Nijmegen

30. In hoeverre is deze aanpak locatie-specifiek, dus specifiek toegepast op de situatie in Nijmegen?
31. In hoeverre is deze aanpak volgens u ook in andere gemeenten en/of op andere doelgroepen toe te passen?
Vervolg vragen: *Aan welke voorwaarden zou dan moeten worden voldaan?
Waar zou rekening mee gehouden moeten worden?*

Afronding interview

- Respondent bedanken

Bijlage 2: Interviewgide overige gemeentelijke betrokkenen bij Pilot

(Niet alle vragen zijn aan alle betrokkenen gesteld)

Opening

- Introductie
 - Doelstellingen procesevaluatie
 - Doelstellingen, inhoud en lengte gesprek/interview
 - Toestemming vragen tot audio-opname
1. Kunt u uw huidige functie, en de plaats van de VIA pilot daarin, zo specifiek mogelijk omschrijven?
 2. Sinds wanneer bent u werkzaam in deze functie en sinds wanneer bent u verantwoordelijk voor de VIA pilot?
 3. Wat zijn de belangrijkste doelen die u met uw werkzaamheden voor de VIA pilot nastreeft?
 4. Wat vindt u van deze werkzaamheden? *Wat motiveert u, wat frustriert u?*

Doelgroep en behoeften

5. Kunt u de huidige situatie van de cliënten van de pilot omschrijven?
Denk aan: gezondheidssituatie, huishoudensituatie, maatschappelijke participatie
6. Kunt u de behoeften van de doelgroep beschrijven en vertellen hoe het participatietraject hier volgens u op aansluit?

Doelgroepselectie

7. Hoe en wanneer worden deelnemers voor het participatietraject geselecteerd?
Vervolgvrage: *Wie komt ervoor in aanmerking? Hoe komt u aan deze informatie? Is er een probleem wanneer meer mensen aan de criteria voldoen dan dat de maximale capaciteit toelaat? Wat is uw rol hierin?*
8. Wat vindt u van de doelgroepselectie?
Vervolgvrage: *Vindt u dat dit de juiste doelgroep is voor dit traject en waarom wel/niet? Zou de doelgroep smaller of ruimer vastgesteld moeten worden, waarom wel/niet?*

Verloop en (voorlopige) uitkomsten/inzichten

9. Wat zijn de effecten van COVID-19 op het gehele verloop van dit participatietraject?
Vervolgvrage: *In hoeverre is de aanpak hierdoor veranderd? Is uw rol of de rol van de participatiecoaches hierdoor veranderd?*
10. Wat is de huidige status van de herstart van het traject?
Vervolgvrage: *Hoe lang is het traject gepauzeerd? Kunt u een planning geven voor de herstart van verschillende werkzaamheden?*
11. Hoe ervaart u het algemene verloop van het participatietraject?
Vervolgvrage: *In hoeverre bent u tevreden met dit verloop en waarom wel/niet?*
12. In hoeverre is er bij dit project sprake van een geïntegreerde aanpak?
(koppeling tussen maatschappelijke betrokkenheid en werk; domeinoverschrijvend karakter)

13. Als u het participatietraject vergelijkt met andere initiatieven ter bevordering van burgerparticipatie, wat maakt dit participatietraject bijzonder?
(mocht respondent geen alternatieven kunnen benoemen tbv een vergelijking, dan doorvragen over belangrijkste meerwaarde van dit initiatief)
14. Wat zijn de beoogde doelstellingen van de project/programmadirectie?
15. In hoeverre worden de beoogde doelstellingen van het participatietraject behaald?

Organisatorische context participatietraject

16. Hoe is dit participatietraject ingebed in het huidige gemeentelijk beleid?
17. Op basis van welke beleidsdocumenten is (de context van) dit traject gestoeld?
Vervolgvrage: Zijn er nog andere documenten die ons informatie kunnen geven over de context van het participatietraject in Nijmegen?
18. Welke partners/stakeholders zijn op dit moment het meest relevant?
19. Hoe ervaart u de samenwerking met de participatiecoaches?
20. Hoe ervaart u de samenwerking met andere collega's werkzaam bij de gemeente Nijmegen?
(o.a. klantmanagers afdeling zorg&inkomen)
21. Hoe ervaart u de samenwerking met overige instanties? (werkbedrijf, ministerie, RU)
Vervolgvrage: *Hoe is het verloop van de contactlegging met andere partners op dit moment?*
22. Zijn de beoogde projectinvesteringen vanuit Rijk en gemeente in het participatietraject in tijd en geld volgens u passend bij het verwachte resultaat? **Vervolgvrage:** *Waarom wel/niet? Kunnen de projectdoelstellingen bereikt worden?*
23. In hoeverre kunt u aanbevelingen geven om het verloop van dit traject te verbeteren?
24. Ervaart u beperkingen op enig ander vlak?

Specificiteit participatietraject Nijmegen

25. In hoeverre is deze aanpak locatie-specifiek, dus specifiek toegepast op de situatie in Nijmegen?
26. In hoeverre is deze aanpak volgens u ook in andere gemeenten en/of op andere doelgroepen toe te passen?
Vervolgvrage: *Aan welke voorwaarden zou dan moeten worden voldaan? Waar zou rekening mee gehouden moeten worden?*

Afronding interview

- Respondent bedanken

Bijlage 3: Interviewgide deelnemers

Introductie

- Voorstellen
- Doelstellingen, inhoud en lengte gesprek/interview **(45 minuten)**
- Toestemming vragen tot audio-opname

Opening deelnemer en schets situatie voor start participatietraject

1. *Kunt u zich voorstellen? Wat is uw naam?*
2. *Wat was uw motivatie om aan het participatietraject mee te doen? Wat hoopte u door deelname te realiseren?*
3. *Wat was uw situatie voor de start van het participatietraject?*

Vormgeving VIA participatietraject

4. *Hoe bent u in contact gekomen met de participatiecoach?*
5. *Kunt u uw eerste contactmoment met de participatiecoach omschrijven?*
6. *Hoe ziet het participatietraject er voor u uit? Kunt u uitleggen wat u doet? Wanneer? Hoe vaak? Waar?*

Evaluatie participatietraject

7. *Wat zijn uw ervaringen met dit participatietraject? Hoe vindt u dit? Kunt u dit antwoord verder toelichten?*
8. *Voldoet dit traject aan uw verwachtingen, zoals deze in het begin van het traject zijn geschept? Kunt u dit toelichten?*
9. *Wat zijn de grootste voordelen van deelname aan dit traject? Wat motiveert u om in dit participatietraject door te gaan? Hoe heeft het doorlopen van het participatietraject u geholpen? Welke dingen vindt u waardevol/belangrijk/goed? En welke waardeloos/onbelangrijk/slecht?*
10. *Heeft het traject invloed op uw manier van denken (over bepaalde zaken)? Hoe dan?*
11. *Als u uw huidige situatie vergelijkt met die vóór de start van het participatietraject, is u leven nu anders dan toen? Heeft uw deelname aan het participatietraject voor u veranderingen gebracht? Heeft dit ook tot veranderingen geleid in uw relatie met uw omgeving/familie/vrienden/anderen?*
12. *Hoe ervaart u de samenwerking met de participatiecoach? Hoe vindt u de relatie? Wat vindt u van de steun/begeleiding die u door de coach ontvangt tijdens dit traject?*
13. *Wat vindt u van de frequentie van de contactmomenten?*
14. *Hoe vindt u de locatie waar deze contactmomenten (meestal) plaatsvinden? Is deze goed genoeg om een gesprek te kunnen houden? Wat kan anders?*
15. *Wat vindt u van de contactmomenten met de participatiecoach? Kunt u dit uitleggen? Wat vindt u van de frequentie van contactmomenten? Locatie van bijeenkomsten?*
16. *Hoe denkt u over de inhoud van dit participatietraject? Zijn de thema's die worden besproken voor u nuttig? Welke onderdelen van het traject vindt u bijzonder waardevol? Welke minder?*
17. *Hoe ervaart u de contactlegging met andere organisaties die door de participatiecoach zijn benaderd?*

18. Hoe behulpzaam zijn deze organisaties voor u om verdere stappen te maken?
19. Bent u voor de start van het traject goed hierover geïnformeerd door de gemeente/participatiecoach? (denk aan doelstellingen, stappen in het traject, doorlooptijd)
20. Wat vindt u van de organisatie van het participatietraject? Worden afspraken goed ingepland? Worden deze nagekomen? Is hier duidelijke communicatie over vanuit de gemeente/participatiecoach?

Verbeterpunten VIA participatietraject

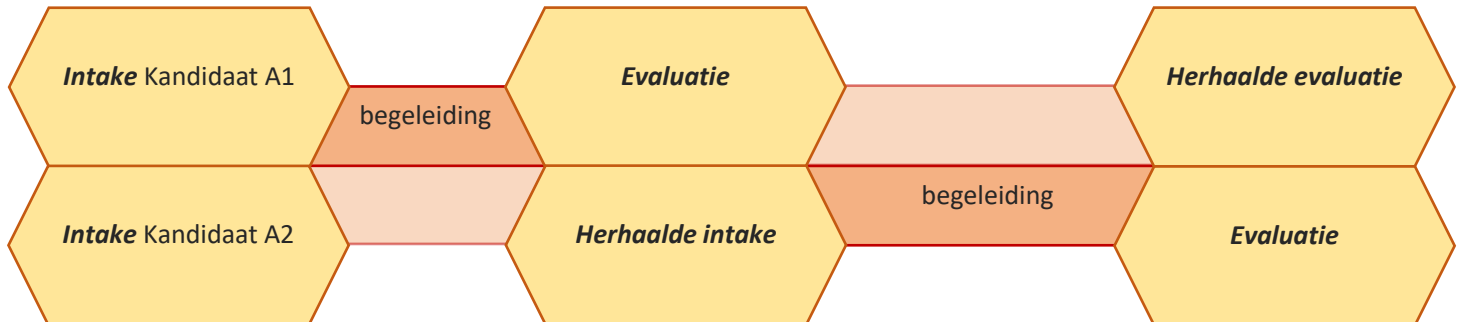
21. Wat zijn de grootste nadelen van deelname aan dit traject? Wat demotiveert u in uw deelname aan dit participatietraject? Wat zijn de belangrijkste obstakels in uw deelname aan het traject?
22. Welke suggesties voor verdere verbeteringen in het participatietraject kunt u benoemen?
 - a. *Hoe kunnen de contactmomenten met de coaches verder verbeterd worden?*
 - b. *Hoe kan de contactlegging en ervaringen met organisaties voor bemiddeling verder verbeterd worden?*
 - c. *Hoe kan de organisatie en informatievoorziening rond het traject verder verbeterd worden?*
 - d. *Welke inhoud mist u in het traject?*
23. Zou u dit traject aanraden aan vrienden/familie? Voor wie wel/niet?

Afronding

- Vragen en opmerkingen
- Respondent bedanken

Bijlage 4: Protocol voor P-coaches

Korte weergave paarsgewijze behandeling en **vragenlijstselectie**

Aandachtspunten afname vragenlijsten

1. Bij het afnemen van de vragenlijsten kijkt de P-coach niet mee, maar kan gevraagd uitleg bieden.
2. De gesprekken met kandidaat 1 en 2 worden op dezelfde dag of kort na elkaar gepland.
3. Gesprekken starten met de vragenlijst tenzij anders gemeld en verlopen daarna normaal.

Workflow

P-coach stuurt kandidaat naar begeleider buiten onderzoek en noteert reden

Kandidaat toch ongeschikt.

1. Potentiele kandidaten worden aangemeld bij P-coach.

Als P-coach ruimte in caseload heeft.

2. P-coach benadert aangemelde kandidaten:

- Start met langstgeleden aangemelde kandidaten.
- Doorgaan tot caseload vol is.
- Altijd eindigen met een even

3. **Intakegesprekken** vinden plaats met P-coach.

Met twee kandidaten worden intakegesprekken gepland

- Intakegesprek start met uitleg onderzoek en consent-formulier.

RU laat weten met welke van 2 kandidaten P-coach kan starten.

4. P-coach begeleidt kandidaat 1 volgens standaard werkwijze.

5a. P-coach voert **evaluatiegesprek** met kandidaat 1

P-coach plant evaluatiegesprek K1 en verlaat intakegesprek K2.

- Met kandidaat 1 is na dit gesprek geen contact meer, muv de nameting.

5b. P-coach voert **herhaalde**

6. P-coach begeleidt kandidaat 2 volgens standaard werkwijze.

7a. P-coach voert **evaluatiegesprek** met kandidaat 2 om traject af te sluiten.

P-coach plant evaluatiegesprek K2 en verlaat evaluatie-

7b. P-coach voert **herhaalde evaluatiegesprek** met kandidaat 1

Als P-coach ruimte in caseload heeft.

- P-coach bepaalt wanneer begeleiding is afgelopen; maximum is 6 maanden.

8. P-coach benadert nieuwe potentiele kandidaten en start weer bij Stap 2 hierboven.

Bijlage 5: Toestemmingsformulier

Radboud Universiteit

Faculteit Sociale
Wetenschappen

Montessorilaan 3
Postbus 9104
6500 HE Nijmegen

Telefoon 024 36 13013
www.ru.nl/fsw

Betreffende

INFORMATIE- EN TOESTEMMINGSFORMULIER: Proef p-coaches ihkv VIA

Beste deelnemer,

Hartelijk dank voor uw deelname aan deze studie. In dit formulier wordt de doelstelling van de studie beschreven, uw rol en uw rechten als deelnemer.

Het doel van deze studie is: onderzoeken hoe het traject waarin u ondersteuning krijgt van een p-coach van invloed is op uw welzijn en werksituatie.

Als onderdeel van deze proef wordt drie keer een interview met u gehouden aan de hand van een vragenlijst, tussen januari 2020 en december 2020. Deze interviews zijn verplicht voor alle deelnemers aan de proef. Dit interview kan bij u thuis plaatsvinden. Indien u dit liever niet heeft, kan het interview in overleg met de p-coach op een andere locatie plaatsvinden.

U kunt tevens uitgenodigd worden voor een extra interview tussen januari 2020 en december 2020. Deze zijn niet verplicht. Dit interview kan bij u thuis plaatsvinden. Indien u dit liever niet heeft, kan het interview in overleg met de onderzoeker op een andere locatie plaatsvinden.

De methode die we hanteren om het doel van de studie te bereiken is een: analyse van informatie uit één-op-één interviews en van de data in de administratie van de gemeente. Voor de interviews wordt u verzocht om de interviewer zo volledig mogelijk te antwoorden op gestelde vragen.

U (de deelnemer) kunt gedurende het hele onderzoek vragen stellen over de aard van de studie, de onderwerpen die worden besproken of de methode die wordt gebruikt.

Van de interviews met u maken wij een verslag in de vorm van een vraag- en antwoordlijst of een geanonimiseerd transcript. Deze gegevens worden vertrouwelijk behandeld en alleen in het kader van dit onderzoek verwerkt. Uw persoonsgegevens

worden alleen gebruikt om te kunnen verifiëren dat u het bent. Uiteindelijke verwerking van de resultaten van het onderzoek, zal anoniem gebeuren.

U heeft het recht om op elk moment uw medewerking aan deze proef te beëindigen. Vanaf het moment dat u zich terugtrekt, valt u weer onder de reguliere regeling van de Gemeente Nijmegen en regime van de Participatiewet.

Inzichten die vergaard worden middels de interviews met u en de andere deelnemers zullen worden gebruikt voor een wetenschappelijk onderzoek. Directe citaten zullen niet aan uw naam verbonden worden, ook uw naam of andere identificerende informatie zal niet worden verstrekt en uw gegevens zullen ten alle tijden anoniem blijven.

Mocht u nu of na afloop nog vragen hebben, neem dan contact op met Jochem Tolsma, jtolsma@ru.nl.

Ik ben naar tevredenheid over het onderzoek geïnformeerd. Ik heb de schriftelijke informatie goed gelezen. Ik ben in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen. Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord. Ik heb goed over deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik snap dat ik het recht heb om mijn toestemming op ieder moment weer in te trekken zonder dat ik daarvoor een reden hoef op te geven.

Ik stem toe met deelname aan het onderzoek en geef toestemming voor de daarvoor noodzakelijke verwerking van mijn persoonsgegevens.

Naam:

Geboortedatum:

Datum:

Handtekening:

Bijlage 6: Vragenlijst

Beste P-Coach,

Deze korte vragenlijst zorgt er voor dat de kandidaat de juiste vragenlijst krijgt en dat we alle noodzakelijke gegevens kunnen koppelen.

Na het invullen van deze vragenlijst start de vragenlijst voor de kandidaat van zelf.

Als de kandidaat klaar is, krijg je de computer weer terug. Vul dan aub nog enkele vragen in over hoe het de kandidaat verging.

met vriendelijke groeten,

Niels en Jochem

A1. Wie ben je?

Daphne Lindelauf

Monique Alofs

Orpa Nanarain

Ymke Schultz

Anke Willems

gebruik deze voor tests aub!

A2. Wat is de naam van de kandidaat?

Geen leestekens gebruiken.

Dus geen á, é, etc.

Voornaam:

Tussenvoegsels:

Achternaam:

A3. Wat is de geboortedatum van de kandidaat?

A4. Welke vragenlijst moet afgenomen worden?

Tijdstip 1:

Intakegesprek (kandidaat 1 en kandidaat 2)

Tijdstip 2:

Evaluatiegesprek (kandidaat 1, na afronding traject) Herhaald intakegesprek (kandidaat 2, bij start traject)

Tijdstip 3:

Evaluatiegesprek (kandidaat 2, na afronding traject) Herhaald evaluatiegesprek (kandidaat 1, periode na afronding traject)

Kandidaat 1: Experimentgroep. Kandidaat kan snel na intakegesprek beginnen aan participatietraject. Welke vragenlijsten: Intakegesprek, evaluatiegesprek, herhaald evaluatiegesprek.

Kandidaat 2: Controlegroep. Kandidaat kan pas starten met participatietraject indien kandidaat 1 klaar is met traject. Welke vragenlijsten: intakegesprek, herhaald intakegesprek, evaluatiegesprek.

Intakegesprek (kandidaat 1 en kandidaat 2)

Evaluatiegesprek (kandidaat 1 en kandidaat 2)

Herhaald intakegesprek (kandidaat 2)

Herhaald evaluatiegesprek (kandidaat 1)

A5. Hoe is de kandidaat aangemeld?

WB

BNK

INK

SH

via iemand anders:

via iemand anders:

A6. Beste ,

Zorg aub dat het consentformulier ondertekend is!

Is het consentformulier ondertekend?

Ja

Nee, maar ik zorg dat dat zo snel mogelijk in orde komt.

A7. Wat was de aanmelddatum van de kandidaat?

A8. Hoeveel contactmomenten zijn er geweest?

A9. Wat was het resultaat van het participatietraject?

A10. Kun je een rapportcijfer geven voor het participatietraject van 0 tot 10.

Fijn dat u start met het participatietraject.

De universiteit onderzoekt wat goed is aan het participatietraject en wat beter kan.

De onderzoekers hebben deze vragenlijst voor u gemaakt.

De participatiecoach krijgt uw antwoorden niet te zien.

U kunt de participatiecoach wel altijd om hulp vragen.

Veel succes!

A1.

B1. Wat is uw geslacht?

man

vrouw

B2. Wat is uw geboortedatum?

B3. Waar bent u geboren?

- Nederland
- Marokko
- Turkije
- Suriname
- Antillen
- Irak
- Iran
- Nigeria
- Sierra Leone
- Somalie
- Syrië
- Ander land:

Ander land:

B4. Hoe oud was u toen u naar Nederland verhuisde?

B5. Waar heeft u op school gezeten?

- Nederland
- Geboorteland
- Ander land

B6. In welk ander land dan Nederland en uw geboorteland heeft u op school gezeten?

B7. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding in Nederland?

- geen opleiding
- basisschool
- vmbo
- havo
- vwo
- MBO opleiding
- HBO opleiding
- Universitaire opleiding
- Andere opleiding in Nederland:

Andere opleiding in Nederland:

B8. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding in uw geboorteland?

**B9. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding in
INSERTANS:516541X16X173?**

B10. Hoe goed vindt u zelf dat u Nederlands kunt...

	Helemaal niet goed	Niet goed	Goed	Erg goed	Uitstekend
...spreken?	☐	☐	☐	☐	☐
...verstaan?	☐	☐	☐	☐	☐
...lezen?	☐	☐	☐	☐	☐

B11. Wat is uw burgerlijke staat?	Getrouwd (of geregistreerd partnerschap) ☐
	Gescheiden ☐
	Weduwe / Weduwenaar ☐
	Ongehuwd ☐
B12. Met hoeveel personen woont u samen?	
	Tel uzelf <u>niet</u> mee.
	<i>Denkt u aan partner, kinderen, ouders.</i>
	<i>Indien u alleen woont, vul dan 0 in.</i>
	____
B13. Met wie woont u samen?	partner ☐
	kinderen ☐
	ouders of grootouders ☐
	andere huisgenoten ☐
C1. Heeft u schulden?	Ja ☐
	Nee ☐
	Ik weet het niet. ☐
	Ik zeg dat liever niet. ☐
C2. Maakt u gebruik van schuldhulpverlening?	Ja ☐
	Nee ☐
C3. Wat is op dit moment de financiële situatie van uw huishouden?	Ik hou genoeg over om te sparen. ☐
	Ik hou een beetje geld over. ☐
	Ik kan rondkomen. ☐
	Ik gebruik mijn spaargeld om van te leven. ☐
	Mijn schulden nemen toe. ☐
	Mijn schulden nemen af. ☐
	Ik weet het niet. ☐
	Ik zeg dat liever niet. ☐

D1. We willen u twee vragen stellen over uw vertrouwen in anderen.

Kiest u een getal tussen 0 en 10.

0: Kan niet voorzichtig genoeg zijn.

10: Echt te vertrouwen.

0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Vindt u dat de meeste mensen te vertrouwen zijn? Of vindt u dat u niet voorzichtig genoeg kan zijn met de meeste mensen?

Vindt u dat de gemeente te vertrouwen is? Of vindt u dat u niet voorzichtig genoeg kan zijn met de gemeente?

D2. Bent u wel eens gediscrimineerd?

We bedoelen hier discriminatie op basis van etniciteit?

nee, nooit ja, een enkele keer ja, redelijk vaak Niet van toepassing

bij het solliciteren naar (vrijwilligers)werk of een stageplek

op uw werk

op school, in de les

op straat, in winkels, in het openbaar vervoer

op vereniging, club, sporten

bij uitgaansgelegenheden, discotheken, etc.

D3.

Totaal niet. 0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Totaal wel.

Voelt u zich thuis in Nederland?

E1. In de volgende vragen hebben we het over uw contacten met andere mensen.

Hoe vaak heeft u contact met...

Het gaat hierbij om ontmoetingen, telefonische en schriftelijke contacten, of e-mail contact met mensen die niet bij u in huis wonen.

	minstens 1 keer per week	3 keer per maand	2 keer per maand	1 keer per maand	minder dan 1 keer per maand	zelden of nooit
...buren of mensen die bij u in de straat wonen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...vrienden, vriendinnen of goede kennissen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...uw familie?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

E2.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Betaald werk

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, laant u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E3.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Traject werkbedrijf

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, laant u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E4.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Opzetten van een eigen bedrijf

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E5.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Mantelzorg (zorg voor een familielid of goede vriend)

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E6.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Vrijwilligerswerk

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E7.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Opleiding/cursus

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E8.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Zorg voor mijn kinderen

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E9.

Hoeveel uur per week BENT U ongeveer bezig met onderstaande activiteiten?

Hoeveel uur per week WILT U ongeveer bezig zijn met onderstaande activiteiten?

Andere activiteit (bijvoorbeeld sporten)

Denkt u bij het beantwoorden van deze vraag aan een normale week.

Indien u niet met onderstaande activiteiten bezig bent, of wilt zijn, kunt u de vragen leeg laten.

Aantal uur per week BEN IK hiermee bezig.

Aantal uur per week WIL IK hiermee bezig zijn.

E10. De gemeente Nijmegen kan bijdragen aan de kosten voor een sportieve of culturele activiteit vanuit de Meedoen-regeling.

Maakt u gebruik van de Meedoen-regeling? Ja Nee

Wilt u gebruik maken van de Meedoen-regeling? Ja Nee

E11. De gemeente Nijmegen kan u helpen bij het starten van een eigen onderneming. Bijvoorbeeld via Plu024 of het OndernemersPunt.

Maakt u gebruik van advies of hulp van Plu024 of het OndernemersPunt? Ja Nee

Wilt u gebruik maken van advies of hulp van Plu024 of het OndernemersPunt? Ja Nee

F1. Hieronder staan twee uitspraken.

Bent u het hiermee eens of oneens?

	Helemaal mee eens	Oneens	Niet eens / niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik kan moeilijke situaties zelf oplossen.	☐	☐	☐	☐	☐
Tegenslagen in het leven kan ik zelf overwinnen.	☐	☐	☐	☐	☐

F2. We willen ook graag weten hoe het met u gaat.

	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed	Uitstekend
Wat vindt u van uw lichamelijke gezondheid?	☐	☐	☐	☐	☐
Wat vindt u van uw geestelijke gezondheid?	☐	☐	☐	☐	☐

F3. Hoe tevreden bent u met uw leven?

- 0. Totaal ontevreden.
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10. Totaal tevreden.

F4. Vindt u de dingen die u doet in uw leven zinvol?

- 0. Totaal niet zinvol.
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10. Totaal zinvol.

G1. Wilt u aankruisen hoe eens of oneens u het bent met onderstaande uitspraken?

	Helemaal mee eens	Mee oneens	Niet oneens / niet eens	Eens	Helemaal mee eens
Ik vind het terecht dat er verplichtingen zijn om bijstand te krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als de gemeente mij meer mijn eigen gang laat gaan, dan kan ik ook beter zelf mijn weg vinden.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik veel hulp en begeleiding van de gemeente krijg, doe ik ook meer mijn best om werk te vinden.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben bereid om voor mijn uitkering onbetaald werk te doen dat nuttig is voor de samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐

H1. Hieronder staan zes kenmerken van werk of het leven in het algemeen. Bij elk kenmerk stellen we twee vragen:

a) Hoe belangrijk is dit voor u?

b) Lukt het u dit te doen?

	Helemaal niet	Niet	Soms wel, soms niet	Vaak	Altijd
Goede contacten met anderen hebben, dat vind ik belangrijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Goede contacten met anderen hebben, dat lukt mij.	☐	☐	☐	☐	☐
Voldoende inkomen hebben, dat vind ik belangrijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Voldoende inkomen hebben, dat lukt mij.	☐	☐	☐	☐	☐
Iets waardevols bijdragen aan het leven van anderen, dat vind ik belangrijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Iets waardevols bijdragen aan het leven van anderen, dat lukt mij.	☐	☐	☐	☐	☐

H2. Hieronder staan drie uitspraken die aangeven hoe u denkt over werk vinden. Wilt u aanklikken hoe eens of oneens u het hiermee bent?

Betaalde klusjes kunnen bijvoorbeeld zijn: oppassen, in de tuin werken, schilderen, bouwwerkzaamheden, inpakwerk.

	Helemaal mee eens	Oneens	Niet oneens / niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik kan vrijwilligerswerk vinden als ik er moeite voor doe.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan betaalde klusjes vinden als ik er moeite voor doe.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan een betaalde baan vinden als ik er moeite voor doe.	☐	☐	☐	☐	☐

11. Heeft u nog opmerkingen of wilt u ons nog iets vertellen?

Vergeet niet op verzenden te klikken. Uw antwoorden worden dan verzonden.

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst.

U hoort binnenkort wanneer u start met het participatietraject.

U kunt de computer nu teruggeven aan de P-coach.

Nogmaals bedankt voor het invullen van de vragenlijst!

U kunt de laptop nu teruggeven aan de P-coach.

A1.

B1. Heb je moeten helpen bij het invullen van de vragenlijst?

Nee, niet geholpen

Ja, bij 1 of 2 vragen

Ja, regelmatig moeten helpen

B2. Kun je dit kort toelichten?

B3. Heb je nog opmerkingen over hoe het invullen van deze vragenlijst ging?

Radboud
University
**Network on
Migrant Inclusion**

**Radboud Social
Cultural Research**
Radboud University

Institute for Management Research
Radboud University

